

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN
BAYTARNAMESİNİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdulkadir TAŞ

**Danışman:
Doç.Dr. Mustafa Nuri TÜRKMEN**

ŞANLIURFA - 2013

ONAY SAYFASI

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tarih Anabilim Dalı'nda 115224020 numaralı Abdulkadir TAŞ'ın hazırladığı " El-Edirnevi Muhammed Bin İskenderin Baytarnamesinin Trankripsiyon Ve Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı 13/05/2013 tarihinde saat 10: 00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

23/09/2013

(Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Doç.Dr. Mustafa Nuri TÜRKMEN

Üye
Prof.Dr. Muammer GÜL

Üye
Doç.Dr. Celil ABUZER

Bu Tezin Tarih Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

23.09.2013

Prof. Dr. Recep ÇİGDEM
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılarını, çizelge, şekil ve fotoğraflarını kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

BEYAN SAYFASI

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Enstitünüz Tarih Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum " El-Edirnevi Muhammed Bin İskenderin Baytarnamesinin Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi" konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

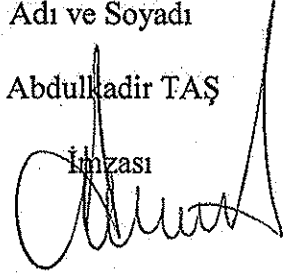
23/09/2013

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Abdulkadir TAŞ

İmzası

YAZISMA ADRESİ:

Dedeosman mah. 2563.Sok. No:37

Merkez/ŞANLIURFA

Tlf. Kod. (0. 506) 319 9502

ÖNSÖZ

Tibbin ana kollarından biri olan baytarlık, hayvanların, sağlıklarının korunması, hastalık ve sakatlıklarının tedavisi, üretim ve verimliliklerinin artırılması gibi konuları inceleyen bir ilim dalı olarak tarif edilebilir.

İslam ülkelerinde 9. ve 15. yüzyıllar arasında veteriner hekimliği konusunda birçok el yazması kaleme alınmıştır. Bu yazmalar genellikle at yetiştiriciliği ve hayvan hastalıkları üzerine olup çoğunlukla "*Baytarname*" olarak adlandırılır. Hayvanların beslenmesi, bakımı ve sağlıkları ile ilgilenen kişilere ise "*Baytar*" adı verildiği belirtilmiştir. Türkiye'de uzun yıllar boyunca veteriner hekimliği terimi yerine "*Baytar*" sözcüğü kullanılmıştır. Baytarlık öğretimi II. Mahmut devrinde ordunun ihtiyacını karşılamak üzere iptidai bir şekilde başlamıştır. Türkiye'de baytarnameler üzerine yapılan incelemeler 1930 yıllarına kadar uzanmaktadır. Baytarnameler, İslam Uygarlığı Dönemi veteriner hekimliğinin önemli kaynaklarını teşkil ederler.

Türkler, Atlı- göçebe bir kültüre sahip olduklarından kendi medeniyetleri içerisinde ata büyük önem vermişlerdir. Çok büyük coğrafyalarda hüküm süren devletler kuran Türk toplumu bunu atlı öncü birlikleri sayesinde yapabilmiştir. Atın bir binek hayvanı olarak savaşlarda oynadığı rol tartışılmazdır. Bu açıdan bakıldığı zaman atın beslenmesi, bakımı, hastalıkları ve tedavisinin iyi şartlarda yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede baytarnameler yol gösterici bir özelliğe sahiptir.

Yaptığım çalışmalar sırasında gerekli yardımlarda bulunarak değerli katkılarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. Mustafa Nuri TÜRKMEN'e, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nden yazma eseri bana bulup gönderen değerli dostum Huri DERELİ'ye, yazım aşamasında bana yardımcı olan dostum Sedat BAHÇACI, kardeşim Mehmet Sinan TAŞ'a ve tezimle ilgili araştırma yaparken bana destek olan dostum Mahmut ÖZCAN'a teşekkür ederim.

Abdulkadir TAŞ
ŞANLIURFA 2013

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
KISALTMALAR.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: ATIN EVÇİLLEŞTİRİLMESİ VE TÜRK KÜLTÜR HAYATINDAKİ ÖNEMİ	
1.1. Baytarnameler.....	3
1.2.Türk Toplumunda Atın Yeri.....	5
1.3. Atın Evcilleştirilmesi.....	7
1.4. At Hastalıkları ve Tedavileri.....	7
2. BÖLÜM: BÖLÜM: EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN FİHRİSTİ VE TRANKRİPSİYONU	
2.1. Fihrist.....	9
2.2. Transkripsiyon.....	11
3. BÖLÜM: EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
3.1. Baytar ve Baytarname Sözcüklerinin Etimolojik Olarak Açıklanması.....	47
3.2. Baytarname Adının Ortaya Çıkması.....	47
3.3. Anasır-ı Erbanın Tedavideki Önemi.....	48
3.4. Atın Sahip Olması Gereken Özellikler.....	49
3.5. Atlarda Don ve Nişanlar.....	51
3.6. Atların Yaşı.....	51
3.7. Atların Hastalıkları.....	52
3.8. Baytarnamelerde Manevi Yöntemler.....	55
SONUÇ.....	
	57

İNDEKS.....	58
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	61
EK-1 SÖZLÜK.....	61
EK-2 EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN ORJİNAL METNİ.....	63

KISALTMALAR

C.	: Cilt
b.	: Bin
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire
no:	: Numara
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
...	: Okunamayan kelimeyi belirtir
MEB	: Milli Eğitim Basımevi

ÖZET

EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

İslam Uygarlığı Dönemi veteriner hekimliğinin 9. yüzyıldan itibaren önemli kaynaklarını oluşturan ve çoğunlukla at yetiştiriciliği; at bakımı, beslenmesi, hastalarını ve tedavilerini içeren eserler kısaca “*Baytarname*”, “*Haylname*”, “*Esbname*”, veya “*Feresname*” olarak adlandırılmaktadır. Bu eserlerin kapsamlı olanları ise atlarla ilgili ayet, hadis ve rivayetler; atların karakterleri, renkleri, yaş tayini, at alırken nelere dikkat edileceği, atın anatomisi, atın bakımı ve beslenmesi, hastalıkları ile tedavileri, eğitimi gibi konularını içermektedir.

Türkler, kültürlerinin ilk aşması olarak atlı-göçebe kültür ve medeniyet dairesinde olduğu kadar, bu kültürün bir diğer aşaması olan İslam kültür ve medeniyet dairesinde de ata önem vermişlerdir. Bunun birçok sebebi olmakla beraber, başta gelen sebepleri: kültürel, ekonomik ve askeridir. Türklerin çok büyük coğrafi mekânlarda kurmuş oldukları devletleri, atlı birliklerin öncü ve belirleyici kuvvetinden yararlanarak oluşturdukları tarihi bir gerçektir. Atın bir binek hayvanı olarak savaşlarda oynadığı rol, bunun yanında ekonomik ve kültürel statüsü ona özel bir ilginin doğmasına yol açmıştır. Aslında bu bir zorunlulukta idi; çünkü bakımı, tedavisi ve beslenmesi iyi yapılmayan bir atın hızlı koşması, pratik ve dayanıklı olması beklenemezdi. Bu yüzden iyi şartlara sahip olmayan bir atın savaş şartlarına uyum göstermesi mümkün değildi. Dolayısıyla atın bakımı, beslenmesi, hastalıklarını ve tedavisini esas alan eserlerin teşekkül etmesi ve yaygınlaşmasında bu durumun göz ardı edilmemesi gerekir. Bu çerçevede gelişen ve genel olarak at, atçılık ve at hastalıkları ile tedavisini esas alan “*Baytarnamelerin*” yazılışı tesadüfi değildir. At kültürünün önde gelen kaynaklarından olan bu eserlerde; atların iyi ile kötü vasıfları, nişanları, güzellikleri, bakım, beslenme ve yaş tayinleri, hastalık ve tedavilerine değinilmektedir.

Tezimizde Süleymaniye Kütüphanesinde Bağdatlı Vehbi Koleksiyonu bulunan El-Edirnevi Muhammed b. İskender’in *Baytarnamesi* yazılı ve basılı kaynaklarla karşılaştırılarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Baytarname*, at hastalıkları, tedavi, beslenme

ABSTRACT

EVALUATION AND TRANSLATION OF EL-EDIRNEVI MUHAMMED BIN ISKENDER'S BAYTARNAME (BOOK OF VETERINARIAN)

In the period of Islamic civilization, the veterinary surgeons' (after the 9th century) important sources were about horse rearing, horse caring and nurturing, and diseases and treatments. These sources are named as "Baytarname", "Haylname", "Esbname", and "Feresname". The scope of these works is verses, hadith, and narratives about horses. These sources include characters of horses, their colors, age determination, measures and criteria which has to be considered while buying a horse, details about anatomy of a horse, feeding a horse and its nourishment, and horse training.

In the first cultural period of Turks, they gave great importance to horses as a horse-nomad culture and civilization. In another stage of this culture, Islamic culture and civilization phase, they were also giving importance to horses. There are many reasons to give importance and concern to horses. The facts of giving priority to horses were cultural, economic, and military.

It is very clear that the Turks established many states in the wide spectrum geographies and places. This is a historical fact that with leading of horse troops and their indicative power benefitted Turks more than the horse's effective power. As the Turks were using horses as their mount, they also benefited from the horse role in the battle field, which was giving a significant importance to horses. In favor of these, its role in economic and cultural status created important concern to horses. This was a kind of obligation to concern the horses, because concern and treatment to horse was making the horses to be faster, more stable and practical in terms of keeping their skills and their durability in the battle. A well concerned and treated horse was more effective in the battle field.

Within the concern of this frame and approach towards horses, it created important facts to concern horse, and horse breeding, and horse diseases to write these works and books. The Baytarnames' writing is not incidental; they existed or was written within the frame of this concern toward horses. These works are one of the leading sources of horse culture and they include the good and bad features of horses, their beauty, age determination, diseases and treatments, badges and care subjects.

In this thesis, in the Suleymaniye library's collection of Baġdatlı Vehbi, Baytarname (book of veterinarian) by Mohammed b. İskender was compared and analyzed with previously written and published works.

Key words: Book of veterinarian, horse diseases, treatment, nourishment

GİRİŞ

Baytar: hayvan hekimi, veteriner¹ anlamına gelmektedir. Baytarnameler ise genel olarak at, at hastalıkları ve bu hastalıklarla ilgili tedavi yöntemlerini içeren eserler olarak tarif edilebilir. Baytarlık başka bir deyişle veterinerlik, Osmanlı Ordusu'ndaki önemli sağlık hizmetlerinden biriydi. Türklerin, Orta Asya'da oluşturmuş oldukları Bozkır Kültürü büyük ölçüde hayvancılığa dayanıyordu. Geçimlerini sağlayan büyük ve küçükbaş hayvanların yanı sıra, en az onlar kadar önemli olan bir diğer hayvan ise atlardır. At, bozkır Türkünün binek hayvanı, savaş vasıtası, etinden ve sütünden istifade ettiği çok yönlü bir hayvandır. Hal böyle olunca hayvan sağlığı ile ilgili bir bilim dalının yani Baytarlığın olmasından daha tabii bir şey yoktur. Bunun en büyük delili kütüphanelerimizdeki yüzlerce baytarnamelerdir².

Acaba baytarnamelere göre; hangi at hastalıkları vardır? Bu hastalıkların ortaya çıkma sebepleri nelerdir? Hangi koşullarda oluşur? Çıkan bu hastalıkların tedavi yöntem ve biçimleri nelerdir? At bakımı ve yetiştiriciliği nasıl yapılmaktadır? Ata binilirken uyulması ve yapılması gerekenler nelerdir? Hangi cins at iyi özelliklere sahiptir? İyi bir atta bulunması gereken özellikler hangileridir? Bir at alınırken nelere dikkat edilmelidir? Veterinerlik bilimi açısından tedavi yöntemlerine baytarnamelerin katkısı ne şekilde ve nasıl olabilir? Baytarnamelerdeki tedavi şekilleri günümüzde alternatif tıp olarak kullanılabilir mi? Bitkiler tedavide nasıl kullanılmaktadır? Gibi soruların cevabını bulmak çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

El-Edirnevi Muhammed B. İskender'in Baytarnamesi transkripsiyon edilip değerlendirilmesi yapılarak İshal, Fıtık, Kabız, vs. gibi at hastalıkları ve bu hatalıklara iyi gelen za'feran, zencefil, defne vs. gibi bitkiler, bunun yanında ağızdan içirme, burundan damlatma, yakı, tütsü, kan alma, dağlama gibi uygulanan tedavi yöntemleri, ayrıca atların iyi ve kötü vasıfları, donları, nişanları, güzellikleri, bakımı, beslenmesi ve yaş tayinleri, at yetiştiriciliği konuları irdelenmeye çalışılarak bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Veteriner hekimliği tarihinde, el yazmaları ile ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalarda hayvan yetiştiriciliği, hastalıkları ve tedavileri ele alınmıştır³. İslam uygarlığı Çağı eserleri ve bunlardan etkilenen Osmanlı Dönemi veteriner hekimliği ile ilgili yazma eserler, günümüz uygulamaları ile karşılaştırıldığında bile önemli bilgiler içermektedir; ayrıca

¹Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, Aydın Kitapevi, 1996, s.91.

²Mustafa Nuri Türkmen, "2.Mahmut'a Kadar Osmanlı Ordusu'nda Sağlık Hizmetleri", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, S.6, Ankara, s.130.

³Ali Yiğit, "*İlm-i Fûrusiyet*" İsmli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s.13.

İslamiyet öncesi dönemi kapsayan Doğu ve Batı bilgilerinin de en önemli kaynağını oluşturmaktadır⁴.Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Bağdatlı Vehbi'nin koleksiyonundaki El- Edirnevi Muhammed Bin İskender'in el yazması olan Baytarnamesi tetkik edilerek ve diğer bazı baytarnamelerle karşılaştırılarak veteriner hekimliği, at hastalıkları, tedavileri, atın özellikleri ve at yetiştiriciliği açısından değerlendirilerek veteriner hekimliği tarihine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın materyalini İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Bağdatlı Vehbi Koleksiyonundaki El-Edirnevi Muhammed Bin İskender tarafından kaleme alınan baytarnamesi oluşturdu. Baytarname, kütüphanenin dijital ortamından bir kopyası alınarak temin edilmiştir. Genel tarih kaynaklarından ansiklopedilerin yanı sıra veteriner hekimliği ve at-atçılıkla ilgili Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık gibi bazı eserler incelendi. At yetiştiriciliği, hastalık ve tedavilerinde yer alan terimler günümüz Türkçesine çevrilmesi amacıyla konu ile ilgili yapılan çalışmalar ve sözlüklerden tarandı. Hastalıkların tedavisinde kullanılan bitki adları aynı şekilde basılı eserler ve internet ortamında tarandı. Tez, Harran üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından belirlenen Tez Yazım Kılavuzu kurallarına göre yazıldı.

⁴Yigit, s.13.

1. BÖLÜM: ATIN EVÇİLLEŞTİRİLMESİ VE TÜRK KÜLTÜR HAYATINDAKİ ÖNEMİ

Evcilleştirme, insanlığın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Bu katkı koruma, arkadaş, gıda, giyim ve ulaşım gibi temel ihtiyaçları karşılamak üzere başlamış, günümüze kadar savaş, oyun, eğlence ve araştırma materyali gibi farklı amaçlarla kendini göstermiştir¹. Orta Asya'dan başlamak üzere Anadolu'ya uzanan çizgide yurt tutmuş olan Türkler geçimlerini hayvancılığa bağlamışlardır. Türklerin hayvancılık faaliyetleri çerçevesinde at, koyun, keçi, sığır, tavuk, tavşan, kaz, ördek ve arı yetiştirdiği bilinmektedir. Atın Türkler tarafından evcilleştirildiği kabul edilmekte; Türklerin at yetiştirmekte ve binicilikte usta oldukları ileri sürülmektedir². Türk toplumunda hayvancılığın ve dolayısıyla atın önemi büyük olmuş; Osmanlı döneminde at, yüksek düzeydeki memurların, komutanların, sefirlerin ve hatta halkın gurur kaynağını oluşturan servet sembolü olarak kabul edilmiştir³. Oğuz boylarından biri olan "**Bayatlar**" beğenilen ve aranan atlar yetiştirmişlerdir.

Türkler, göçebe kültür ve medeniyeti içerisinde ata çok büyük önem vermişlerdir. Bunun çok çeşitli sebepleri olmakla birlikte ekonomik, kültürel ve askeri boyut daha ağır basmaktadır. Çok büyük coğrafyalarda büyük devletler kuran Türklerin, atlı birliklerin kuvvetinden yararlandığı tarihi bir gerçektir. At, Türk kültüründe hem binek hayvanı olarak kullanılmış, hem de savaşlarda çok büyük yararlılıklar göstermiştir. Dolayısıyla Türk kültür ve medeniyetinde atın beslenmesi, bakımı ve tedavisi yaşam koşulları açısından bir zorunluluktur. Bu çerçevede gelişen ve genel olarak at, atçılık ve at hastalıkları ile tedavisini esas alan baytarnamelerin yazılışı tesadüfi değildir.

1.1. Baytarnameler

İslam ülkelerinde, veteriner hekimliği biliminin uygulayıcılarına "**baytar**" denir. 9. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanan ve genellikle at yetiştiriciliği, hayvanların bakımı, beslenmesi, hastalıkları ve tedavileri gibi konuları içeren, eserlere "**baytarname**" adı verilmektedir. Baytarnameler, İslam Uygarlığı Çağının veteriner hekimliğine ait bilgilerini içeren kaynakların başında yer almaktadır⁴.

Yunanca'da veteriner hekim anlamında kullanılan "**hippiatros**" teriminin Süryanice'ye "**pyatra**", Süryanice'den Arapçaya da "**Biyatr**" olarak geçtiği, zamanla "**baytar**" şekline

¹Ali Yiğit, *İlm-i Fûrusiyet* "İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s.1.

²Abdullah Özen, *Milli Kütüphanedeki Yazma Baytarnameler Üzerinde Tarihsel İncelemeler*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1999, s.11.

³Özen, s.11.

⁴Abdullah Özen, Ünal Taşkın, *Baytarname-i Kenan Efendi*, Ankara, Bizim Büro Basımevi, 2010, s.3.

dönüştüğü bildirilmiş; İslam uygarlığı Çağında hayvanların bakımı, beslenmesi, hastalıkları ve bu hastalıkların tedavileri konularında yazılmış eserler de “*baytarname*”, “*esb-name*”, “*hayl-name*”, “*feresiname*” gibi isimlerle anılmaktadır⁵. Baytarnameler genel olarak veteriner hekimliği, hayvan hastalıkları ve yetiştiriciliği gibi bilgiler içerse de, bazı baytarnamelerde, yazıldıkları döneme ait genel tarih, bilim tarihi, folklor vb bilgilerin yer aldığı ayrıca yaratılış konusunda verilen bilgiler ile Doğu ve Batı felsefesini birleştirme amacı taşıyan bölümlerinde yer aldığı bildirilmektedir⁶. Genelde baytarnamelerde, atın önemi, isimleri, uzuvların isimleri, hoşa giden ve gitmeyen özellikleri, renkleri, nişaneleri vb. konularına göre bir bölümlenme yapılmaktadır⁷.

Baytar terimine ilişkin olarak, çeşitli kaynaklarda tanımlamalar yapılmış; yapılan incelemede, terim hakkında yapılan bütün tanımlar bir araya toplanmış; sonuç olarak, en eski Türkçe kaynaklarda “*baytar*” ya da buna ait bir açıklama geçmediği; dolayısıyla, bu terimin Türk diline İslamiyet’in kabulü ile beraber girdiği ileri sürülmüştür⁸. İslam Uygarlığı Çağında, veteriner hekimliğine ışık tutan kaynakların en önemli örneklerini baytarnameler oluşturmaktadır. Baytarname, genelde baytarlığa ait eser anlamına gelmektedir. Üzerinde inceleme yapılan bazı baytarnamelerde, “ *Harp esnasında İskenderi Zülkarneyn’in atları hastalandı fakat o zaman Erestetalis hekim beraberinde olmadığından birşey yapamadılar. Bu hâkim bir kitabı tasnif kılıp tez elden İskender’e gönderdi ve adı da baytarname kondu.*” İfadelerine yer verilerek; “baytarname” sözcüğünün kökeni açıklanmaya çalışılmıştır⁹

Baytarnamelerde ele alınan konular genellikle aynı sırayı izlemektedir. Eserlerde öncelikle atçılık, daha sonra da hastalıkları ele alınmıştır. Atçılık bölümünde ayetlerle başlanmış; atın şerefli bir hayvan olduğu, at beslemenin ve atı tımar etmenin sevapları anlatılmıştır. İyi atların özellikleri üzerinde önemle durulup; atlardan büyük bir sevgi ve saygıyla söz edilmiştir. Bunların dışında, atların gerekliliği, güzelliği, hayat içindeki yeri, donları, cinsleri, sınanmaları, güçleri, yürüyüş biçimleri, yetiştiricilikleri, adlandırışları, uğurlu ve uğursuz vasıfları, yaratılışları, yaş tayinleri ve bakımları gibi konular üzerinde durulmuştur. At beslemenin yararları söz konusu edilirken hadislerden örnekler verilmiş; hastalıklara karşı at organlarından yapılan ilaçlar anlatılmıştır¹⁰.

⁵Yiğit, s.5.

⁶Yiğit, s.5.

⁷Yiğit, s.6.

⁸Abdullah Özen, *Milli Kütüphanedeki Yazma Baytarnameler Üzerinde Tarihsel İncelemeler*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1999, s.7-8.

⁹Özen, s.8.

¹⁰Özen, s.8.

Baytarnamelerin özellikle hastalık ve tedavilerine ilişkin bölümlerde, aynı eserin farklı kopyalarında, aynı hastalık için çok değişik ilaçlar kullanılması önerilmiştir. Bunların, müntensihler tarafından değiştirilmiş ya da kitap sahiplerince çıkmalar şeklinde eklenmiştir. Benzeri olarak hayvan masalları, rüya tabirler, hayvanların iyi ve kötü özellikleri, şiirler, atasözleri gibi birçok halk bilgisinin de sonrada kaydedildiği bildirilmektedir¹¹. Bu eserlerin orijinallerinde ya da çevirilerinde, bilimsel bilgilerin yanı sıra, gelenek-göreneklerin ve dini inançların etkisiyle, az da olsa, bilim ve akıl dışı uygulamalara rastlandığı belirtilmektedir¹².

Baytarnamelerin resimli olanları da vardır. Bu eserlerde, atların özellikleri, donları, nişanları, zaman zaman atçılık ve okçuluk ile ilgili figürler; hastalıkların görüldüğü yerler, ilaçların nasıl ve ne yolla kullanacakların resimlerle gösterilmiştir¹³. Veteriner hekimliği 14'üncü yüzyılda Müslüman veteriner hekimlerin sayesinde gelişmiştir. Bu gelişmeye katkı sağlayan en önemli kişi de Ebu Bekr'dir¹⁴. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ve Anadolu'ya yerleşmeye başlamalarında sonra İslam kültürü içinde yer alan ve kabul gören baytarnameler zamanla Türkçeye çevrilmeye başlanmıştır. Bu çeviri eserlerin, özellikle 15'inci yüzyıldan itibaren, yoğun biçimde Arapçadan ve Farsçadan Türkçeye aktarıldığı bildirilmektedir¹⁵.

1.2. Türk Toplumunda Atın Yeri

Türklerin ataları tarafından at ehlileştirilerek insanlık hizmetine sokulmuştur. Orta Asya'da oturan ve çok eski zamanda avcılık hayatından hayvanları ehlileştirmeğe geçen ilk kavim Türkler olmuştur. At Türkler tarafında ehlileştirilmiştir ve Türkler ata binen ilk insanlar olarak görünmektedir. En eski çağlardan beri Türklerin, siyasi, dini, iktisadi ve sosyal hayatında atın oynadığı merkezi rol, meseleye açıklık kazandıran önemli bir noktadır. Türkler sürüler halinde yetiştirdikleri atın etini yerler, onu kurban olarak sunarlar ve her sene özellikle savaş atlarından binlercesini yabancı ülkelere ihraç ederek ekonomilerini sağlarlardı. Özellikle Çin hükümetleri ordularında Türk sistemini uygulayarak okçu süvari birlikleri teşkil ettikten sonra muhtaç oldukları atı Türk ülkelerinde temin etmek zorunda idiler¹⁶. Bozkır kültürü at üzerinde kurulmuş olmakla beraber, prensipleri yalnız attan ibaret değildi. Bunun yanında demirde vardır. At ve demir bozkır kültürünün iki temel unsurudur¹⁷. Mühim olan, atın belirli bir kültür içinde değer kazanmış olmasıdır ki bu durum ancak bozkır kültüründe

¹¹Özen, s.8-9.

¹²Özen, s.9.

¹³Özen, s.9.

¹⁴Özen, s.10.

¹⁵Özen, s.10.

¹⁶İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, Ötüken, 2000, s.220-221.

¹⁷Kafesoğlu, s.214.

görülmektedir. Bu itibarla, atın ehlileştirilip insanlar arasında yük ve araba hayvanı olarak kullanılması bile -bu husus başlangıç noktası olmakla beraber- ikinci derecede bir durum sayılabilir. Zira esas olan atın binek hayvanı haline getirilmesidir. Bozkır kültüründe rol oynayan baş aksiyon biniciliktir. Böyle bir ihtiyacın yerleşik kültürde değil, geniş otlaklar ve uzak subaşlarını süratle dolaşmak zaruretine dayanan bozkır kültüründe hissedebileceği aşikârdır ve dolayısıyla önce kalabalık sürüleri kollamak gibi bir ekonomik araç olan binicilik, kısa zamanda askeri değer kazanarak bozkır savaşçılığının temeli olmuş ve at da savaş atı tipine doğru gidilmiştir¹⁸.

Türkler göçebe Orta Asya hakları soyundan gelirler ve tarih sahnesinde at yetiştirici özellikleriyle yer almaktadırlar. Çinliler Türklerden bahsederken, “Hayatları atlarına bağlıdır.” derler. Eski Türkçe metinlerde, Çin ve Arap kaynaklarında, Türklerin antik çağlarda at yetiştiriciliği ile uğraştıkları ve yetiştirdikleri atları komşu ülkelere satarak geçimlerini kazandıkları anlatılmaktadır. Kaşgarlı Mahmut, Divan-i Lügat-i Türk'te “At Türk'ün kanadadır.” demektedir. Batılı yazarlardan Sidonius'a göre, “At başka bir kavimi sadece sırtında taşır, fakat Hun kavmi at sırtında ikamet eder.” Avrupalılar Hunları “ata yapışık kavimler” diye adlandırmıştır. Hatta Türklerin atlara olan sevgisi, at-insan ilişkisini ve insanın ata bağlılığını göstermesi bakımından defin törenlerinde kendini göstermektedir. Türklerde ölen kişiler atıyla birlikte gömülmüştür. 7-10. yüzyıl Bizans kaynakları da “Türkler sanki at üstünde doğmuşlardır, yerde yürümesini bilmezler.” demektedir. Bu sebeptendir ki Orta Asya'da yaşayan Türkler, bazı araştırmacıların “at kültürü” diye adlandırdıkları bir yaşam biçimi sürdürmüşlerdir¹⁹. Gerçekten Türk siyasi ve sosyal hayatında ata kulluk derecesinde değer verdiren ve destanlarında, yeminlerinde bağlılığını dile getirdiği demir ve demirciliği de aynı kutsal mertebeye yükselten bu kültür, Türklerin atalarını diğer topluluklardan çok farklı bir dünya görüşüne ve yaşayış tarzına götürmüştür. Savaşçılık kabiliyetini iyice güçlendiren demirciliği yanında, otlak ve su için mühim mücadeleler vermiştir²⁰. Dolayısıyla at hem binek hayvanı olarak hem de savaşlarda kullanılan bir araç olarak atlı- göçebe Türk kültüründe çok büyük bir öneme sahip olmuştur. Çok büyük coğrafyalarda hüküm süren Türk devletlerinin atı savaş meydanlarında kullanmaları onlara büyük bir üstünlük sağladığı tarihi bir gerçektir. Bunun at arabalarının icat edilmesiyle toplumsal yaşamda atın arabalarda kullanılması çok büyük kolaylıklar meydana getirmiştir.

¹⁸Kafesoğlu, s.218-219.

¹⁹Şayan Ulusan Şahin, “Türk Kültüründe At Arabası (At Arabalarının Dili)”, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.32, 2005, s.165.

²⁰Kafesoğlu, s.225.

1.3. Atın Evcilleştirilmesi

Hayvanların evcilleştirilmeye başlaması ilk olarak Orta Asya'da başlamıştır.²¹ At binicilik tekniklerin ilk uygulandığı hayvandır. Daha önce evcilleştirilen hayvanlar hem yük hem insan taşımakta kullanılıyordu, fakat özel bir teknik olarak binicilik atı evcilleştirenlerin bir icadıdır. Yakın tarihlere kadar atını ilk evcilleştirme girişimleri M.Ö 3. bin yılda yapılmış görünüyordu; bilinen ilk kemik bulguları Orta Asya'da Aral Gölü'nün kuzeyindeki bozkırlardaydı. Ural nehrinin batısında önemli sayıda at kemiklerine rastlanması ise M.Ö 2. bin yılının ikinci yarısından itibaren. At muhtemelen sığır, Asya deveşi gibi hayvanlarca sağlananlara benzer işgücü hizmetleri sağlayan ikame bir evcil türdü.²² Atın evcilleştirilmesi Türk toplumuna çok büyük yararlılıklar sağlamıştır. Gerek atın göçebe Türk kültüründe toplumsal hayat içinde kullanılması ve gerekse savaşlarda kullanılması onları At ve atçılık medeniyetinde bütünleştirmiştir.

1.4. At Hastalıkları ve Tedavileri

Türklerin göçebe bir kültüre sahip olması ve bu kültürde ata biçilen değer fazla olduğu içindir ki bu değer bir zorunluluktur; çünkü at, Türk toplumunda bir binek ve savaş aracı olarak kullanılıyordu. Bunun yanı sıra ekonomik bir değer ve kültürel bir statü olarak da attan faydalanılıyordu. Bu yüzden atın bakımı, beslenmesi ve gerekli durumlarda atın tedavisi bir mecburiyetti. Tıbbın ana kollarından biri olan baytarlık, hayvanların, sağlıklarının korunması, hastalık ve sakatlıklarının tedavisi, üretim ve verimliliklerinin artırılması gibi konuları inceleyen bir ilim dalı olarak tarif edilebilir.²³ Atın savaşlarda önemli bir unsur, at hekimliğinin ise binici için önemli olduğu bilinmektedir. Veteriner hekimliği açısından çok önemli bir yere sahip, "Naseri" adlı eserin yazarı ve Mısır Sultanı baş veteriner Ebu Bekr İbn Bedr: "Veteriner hekim aynı zamanda bir askerdir, bir asker de aynı zamanda bir veterinerdir." sözü ile önemini vurgulamıştır.²⁴

Atlarda, kabızlık, uyuzluk, ayaklarına çivi batması, sancı, böbrek illeti meydana gelen bazı hastalıklardır. Bu hastalıkların tedavisinde zaferan, zencefil, hatmi, günlük vb. ise kullanılan bitkilerdir. Bu bahsedilen bitkiler veterinerlik hekimliği açısından önem taşımaktadır. Pek çok alanda eserler bırakan Sümerlerin tedavi-ilaç konusunda ileri durumda olduklarını; Mezopotamya'da bulunan bazı tabletlerin, Babil ve Asurlarda bitki-ilah

²¹Şahin, s.166.

²²M. Murat Baskıcı, "Evcilleştirme Tarihine Kısa Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.53, S.1-4 Ocak-Aralık, 1988, s.88.

²³Kasım Kırbıyık, "Baytarlık," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 15. baskı c.5, s.278.

²⁴Yiğit, s.8.

(iyileştirici) bağının kurulduğunu, bunun yanı sıra bazı bitkilerin gölgede kurutulması gerektiğini bildiklerine işaret ettiğini; Mısırlılar dönemine ait mezarlardaki yazı ve şekillerden de, bundan 5000 yıl öncesinde nane, kişniş, akasya, nar, asma vb bitkilerin yetiştirilmesi yanında bunlardan elde edilen droglarla ticaretin yapıldığını; Ebers papirüsünde sarısabur, acı marul, pelin otu, tarçın gibi bitkisel drogların, Smith papirüsünde ise dönemin cerrahi uygulamaları hakkında bilgilerin yer aldığı bildirilmektedir²⁵. Arap şairinin "*Türk süvarisi atını yanından ayırmaz, atının bakımını kendisi yapar, atını kendisi nallar, binicilikte hüneriyle dünyayı hayrete düşürür.*" dediğini aktarmaktadır²⁶. Türkiye’de bilimsel veteriner hekimliğin başlangıcından (1842) önce hayvan yetiştiriciliği, bakımı ve beslenmesi ile hastalıkların tedavisi, bu konuda yetişmiş sanatkârlar tarafından yapılmıştır. Osmanlı Döneminin hayvan hekimliği, gerek halk arasında, gerekse ordu içinde baytarnamelerdeki usullere göre gerçekleştirilmeye çalışılmıştır²⁷. Türk toplumu sahip olduğu kültürden dolayı at hastalıklarında kullanılan tedavi yöntemleri açısından büyük gelişme göstermiştir.

²⁵Yiğit, s.10.

²⁶Yiğit, s.9.

²⁷Özen, s.11.

2. BÖLÜM: EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN FİHRİSTİ VE TRANKRİPSİYONU

2.1. Fihrist

'Anasır-ı erbe'a	Niyeti gaza ile At semin	Atların tababeti	Atların tonları	Atlarınseferi
7	8	9	10	14
Atların yaşdı	Atların başında ve içinde olan renci	Atların semirmesi	Sefağı	Sekergu
20	21	22	24	28
Dığca	At sersem olsa	Bu esir	Düşen atın gözünde ve burnunda olur	
30	32	33	34	
Nasur	Gözünde kisi	Atın gözüne ağaç dokunup kaplarsa	Atıngözünde kabar çıkrsa	
37	37	39	40	
Atın gözü üstünde yağ olsa	Atın gözünde su olsa	Atın gözünde ak olsa		
41	42	43		
Atın gözü içinde Kemre olsa	Zefre bir 'illetirki Atın gözünde olur	Atın gözünde çık olsa		
43	44	44		
Atın gözün içinde kıl bitse	Atın kılı dökülse	Atın dili şişerse		
45	44	46		
Atın dişi agrısa	Atın dudak bezi yarılrsa	Atın boğazında sülük yapırsa		
47	48	48		
Hıtan	Atı içi yellense	Se'al	Hafakan	Sancı
49	52	52	54	55
Bağırsak 'ileti	Kabız	Ishal	Gaz bari bir 'illetirki	Son geçmek
58	59	60	60	61
Talağ	Böbrek 'ileti	Şiş	Atın hayâsı şişse	Atın safrası yarılrsa
62	63	64	66	66

Safrası çıksa 67	Safrası şişerse 68	Atın fitiki olsa 69	Atın omzunda yara olsa 69
Atın arkası kopsa 70	Atın böğrü yara olsa 71	Uyuz 71	karın altında şişi olsa 72
Atın göğsünde çıban çıksa 71	Yumru olsa 72	Bırçak yarası 73	serâce Atın ayağında yumru olsa 74 76
Atın karnında verm olsa 77	Şişi olsa 73	Atın karnında şiş olsa 78	Atın sidiği tutması 79
Atın sidiği dursa 80	At kan işerse 81	Kısrağın rahminde sancı olsa 83	
Kısrağın tabanı düşerse kan gelmesi 84	Ziyade kan gelmesi 84	At kısrağı düşse 85	
Atın yelesi veya kuyruğu dökülse 86	Ata beti düşse 87	Yorulmuş hayvan 88	
Sübhan kemiği 89	At yem yemedi 90		

2.2. Transkripsiyon

Hâzâ Kitâb-ı Baytarnâme

Bismillahirrahmanirahim

1a) Elhamdulilâhi rabbi'l-'alemin ve'l-akibetül-mutakkin velâ'udvanül 'alâ'z-zâlimin ve's-selatü ve's-selam 'ala hayr Halife Muhammed vale ecma'in ama ba'de Hekim şöyle buyurur: kim çün Zulkarneyn mekanında huruc etti. Mi'mârlar gelsinler dedi. subaşılara haber oldu. Otuz iki bin subaşı cem' oldu ve her subaşında on kere yüz binde eri süvar olurdu. Ve on iki binde bi'amir çerisi bile bezdi. Hızır ve İlyas matbahına hizmet ederlerdi. Her gün yüz medtuz harc olurdu. Çünkü İskender Gazaba Berrân kıldı leşkerlerle bindi geldi. 1b) Harezim hadidinde kondu. Ceyhun Irmağı'nın yanında bir mu'azzam şehir yılpahtılar. Ceyhun suyunda kesdurub şehrin içinde akdı ve ma'mûr-ı âbâdâ etdi. Ve bu şehir halkın leşkeri ve İskender'in 'azametini gördü. Ta'accüb ettiler. Zahi kerim padişah kim bir kuluna cemi' dünyasını bağışlar ve cemi'i halayıkı Allah hükmünde eder ve bu ta'acüb içinde iken Aristotâlis hekimini kızardı etti. Ya hekim Cihânallahû te'âlâ benim gibi şah dünya sarayına geturdi veya geturse mi dedi. Aristotales reml orduyu usturlab hesabladı. Ve belb etti ey padişah-ı cihâne senün gibi şah gelmedi. Ve emmâ gelir der. Ona Davud oğlu Süleyman veli serlerdir. Senden 'azimetlu ve heybetlü oliser cemi've hoş ve tuyür ve insi ve cin ve deyü peri delhi söyleye ve cemi' ekâmeti' ve fermâ oliser ve tahtını yıl getürse şarka ve garba bitu verse bir saatde 2a) Vâriser geliser taraftü'l-'ayn içinde cihâni keser edilir. İskender çün bunu işitti etti. Bana bir çare iyilik kim olmim onu görem etti. Ölümüne çare yokdur. Lakin kara gölün içinde bir su vardır ona ab-ı hayat derler. Onu ele götürmem ve ondan içersen ölmemeğe çare oldur dedi. Pis buyurdu İskender berrak etti. Yer berây-ı mikdarı Karagöl'ün içinde gezdiler. Bu dahi bir kıssadır. Fi'l- cümle olsun Hızır ile İlyas'a milsir oldu girdiler, çıkdılar. Bir kimse onun haberin vermedi. Bu melâletden İskender sır oldu. Aristotales hekim kordi dedi. Bana derman eyle yohsa helak oldum. Aristotalesi der bosten rencuki Belh şehrinde bir sulu çeşme vardır. Ona zevalcoş derler. Kırk lülesi vardır. Eğer ol-sudan derman idub, geturdüb içesun. Bu rencden kurtulursun dedi. Hükm idub hızla getirsinler dedi. Belh'de bir kulu var idi. Adına 2b) Hüsrev derler idi. Beni yazdılar âdem gönderdiler. Bana mefhum budur. Bana sana yetişecek ol-sudan 'ali'l-ta'cil göndersin. Beçed tutasın, tekâsül etmeyesiz. Kim ol-sudan gâib mühimme gerek oldu dedi. Çün kim gönderdikleri âdem beliyeyi Hüsrev'e değdi. Bildiğim İskender hastadır. Bu suyu istemişti. Hasta içse hoş olduğun bildirdi etti. Ve zezem diyub ol gelen âdemi geruye gönderdi. Haber İskendere yetişdi. İskender gazaba geldi. Kakdı irac odlu bir padişah vardı. Çokluk asker ile gönderdi. Haber Hüsrev'e erdi. Karşı çıkdı uğraşdı irac sandı, matbus etti. Haber çün İskender'e geldi. Kati ta'accüb etti. Timûsadlu bir padişahı dahi

çıkan adım koştı. Timûs dahi Hüsrevle uğraşdı. Timûs dahi sandı onda mahbûs etti. Haber İskender'e erişti. Dedi kim **3a)** Yani bunun gibi fazlalık mı kalır dedi emretti Leşkere. Bindiler Haber Hüsrev'e erdi. Bildiğim Süleyman gelir yâdırak tedbirin kılub Hisâr-ı Azak bir leh hoş zad ile ziyade berrak ile bir gitti ve kapuları bir gidup divâ kıldı ve köh demavanında olan çözümlere haber gönderub geturdiler. Çunkim İskender'e erişdi kal'a-i hisar etti me'el kıssa üç yıl muhasara etti. Olmağa çare olmadı kanın kızılık oldu. Çeri zâ'if oldu. Ve hem atlara renc girdi. Atlar helak olmakla başladı. Asker İskender'e geldiler, şikâyet ettiler. Dediler ki ey padişah-ı cihan atlarımıza maraz vaki oldu. Helak oluyorlar ne buyurursun dediler. İskenden Aristoteles hekimi kızardı. Bu hal nedir dedi âdem oğlaları için hekimsin tasnif ettin. Nola hayvanlar için dahi bir kitab tasnif ettirdikde yolda eze atlara bir renc vaki' olacak. Ol-kitabla 'amel kılalar ve ol-at sıhhat bulub helak **3b)** olmayaydı. Eğerçi bunlar semit ve hem sipahinin saz ve selbi ve 'alet-i hassı ettir dedi. Aristoteles vezir etti. Maslahattır kim bizden sonra bir yâdigâr kale onu kile bezi du'adan unutmayalar. Belhü'l-âlem gönül şâdimân olsun. Hem ol-fermânı yerine geturesin inşallah dedi. Az zaman geçmedi. Şehri aldılar Hüsrev'i helak kıldılar. Ve ol-sudan İskender içdi, sıhhat buldu. Yine İskender Zulkarneyn Aristoteles'i da'vet etti. O kitab-ı mezbûreyi te'lif eyle görelim dedi. Padişahın emr-u fermanı yerine getirub bu kitabı telif ve baytarnâme ismi temsmim eyledi. Ve hem ben za'if ve nâhif-i hakir ve fakire'l- muhtacü'l-diye'l-fani Muhammed bin İskender Edirnevi bu kitab elime girdi. Arap dilince idi. 'Ali kadrü'l- vas' ve't- take Türkî dile tercüme eyledim. Ta kim Türkî dilde evvela hem okuyanlar bizi du'adan unutmayanlar. Ba'dellahi te'âla ve hüsne'l-tevfik **4a)** ama belki hak-ı sübhâne ve te'ala bugün mekanı ve bekây-ı 'alem 'anâsır-ı erbe'adan mürrekeb kılmışdır. Bu derse tababet dediğimiz meşhurdur. Ol-suyla toprak bu dörd leh cem' eyledi. Birbirine mühâlet iki âdemi bünyâd kıldı. Cemi' senden şerif denizinde yarattı. Genzinde sağlığını bildirmek için beş Tebâreke Allah ihsanü'l-halikin ama belki kim kalan şey 'anasırda mukaredinden yarattı. Yine kim balıkları ve deniz canavarların sudan yarattı. Veren durana karşı çuğazları toprakdan ve birinci canavarları ondan yarattı. Ve atı yelden yarattı. Zâhib bin Müslibe rivâyet eder. Ederler kim Allah-u te'âla 'aziz ve celle dilediğim atı halk eder. Cenube dediğim barih atı senden yaradurum dediğim evliyalarım atın üzerinde memilalub 'aday-ı menziline koyalar. Kudretillah bir kabza yel alub atı yaradub adını feres kodu. Hak sübhâne ve te'âla 'aziz ve celle âdeme hitab edub dedikim ya âdem-i halk **4b)** ettiğim şeyden hakisin ihtiyar-ı ebedsin diyerek de âdemi evvela atı ihtiyar eyledi. Hakk-ı celle ve 'ali dediğim senûkide evlâdında gönlünde muhâbetin ziyâde idem dedi. Pes padişahda ve sipahide fi-sebilillah gaza edende o emre imtisâl ettikleri gibi fi-sebilillah at besleyub tumar etmesi lazımdır. Nitekim hakk-ı celle 'aleni kelim-ı kadiminde buyurursa va'du'l-lehim

matet'am men ka'de ve bate'l-hil ve resul hazret-i 'aliye'l-islam buyurdular. Kim bir kimesne fi-sebilillâh gaza niyetine at besleyub silub süpürse hak celle ve 'ala iman ve hesabı ve tasdiki bizim üzerimize va'ad etmişti. Bundan dahi yevm-i kıyametde mizûnda günahı ağır olub kalkmadıkda hak yoluna gaza niyetine bildüğü atun yolunu ve kefesini mizâna koyarlar. Takim günahı yeni ola öyle ol-içün padişaha ve sıpahilere vacib oldu. Kim bu kitabı saklayalar. Zira padişah leşkersiz olmaz ve leşker dahi atsız olmaz. **5a)** Dahi silahsız olmaz ve silahında eyusu attır. Zira cemi' nesne-i at getirur. Ve hem demişlerki at mizacı, er mizacı birdir. Zira Hak te'âla âdemi dörd nesneden yarattı. Ona 'anasır-ı erba'a derler. Eğer bu dörtten birisi eksik olursa ol-âdem tamam olmaz. Ve at dahi 'anasır-ı erba'adandır. Padişahlar dahi dört nesneye muhtaçdır. Eğer ol- dördünde birisi eksik olursa padişahlarında eşleri ileru varmaz. Ve devletleri ve şevbetleri ileru varmaz. Bu dörd nesnenin birisi 'akıl ve 'alem-i vezirdir. Ve birisi hazine-i eyâdandır. Ve birisi re'ay-ı mihribândır. Ve birisi sipahı köydür. Ve sipah-ı köy olmaz âlâ atla olur. Nitekim zikr olundu. Ba'de atın bazı ahvali ve 'ilaçların zikr edelim. Dokuz bab üzerine tertib olunur. Bab-ı evvel atlardan tababetini bildirir. Bab-ı sâni atlarında bu 'alametin bildirir. Bab-ı salis atların da safetin bildirir. Bab-ı rabi' atlarında deş bildirir. **5b)** Bab-ı hams başında ve içinde olan renkleri bildirir. Bab-ı sadis atlarında gögsünde olan renkleri bildirir. Bab-ı sabi' ayaklarında olan renkleri bildirir. Bab-ı samin atunda sıtmasın bildirir. Bab-ı tasi' atunda tedbirin bildirir. Bab-ı ol-beyân yani evvelki bab atlarında tababetini Hak sübhâne ve te'âla âdemi ve hayvanı dörd türlü ohlattan merekeb kılmıştır. Kanın ve safradan ve bağlamdan ve sevdadan hükmen tesmiye kılmıştır. Kanı havaya ve balgamı suya ve sevdayı toprağa Hakk-ı sübhâne ve te'âla nitekim âdemoğlunun mühtelif yaratmıştır. Şol atekim doru der atın kanı artu kadar şol kum kuladır. Atunda safrası ziyadedir. Şol atekim buzdur. Atın balgamı ziyadedir. Şol atekim karadır atunda sevdası artıktır. İşbu 'itibar ile bileler. İkinci baba atun eyu 'alâmetlerin bildirir. Eyu atunda 'alası budur ki yüzü küncik ola ve yüksek ola ve boynu uzun ola ve bu **6a)** buğdan inciklu ola ve ela gözlü ola ve kulakları uzun ince ola kamış yaprağına benzine ona kamış kulakludurlar. İki kulağının arası geniş ola ve dişleri inci gibi ola. Sağ ola usan dişlü ola. Safrası değirmi ola. Ve arkası geniş ola. Ve beygiri tok ola. Ve beli ince ola ve yelesi ve kuyruğu uzun ola. Ve kuyruğunun kemerdeki kısa ola ve else dudağı yukarı dudağından uzun ola. Ve yumru alınlu ola. Ve omuzlu ola ve uyluğa dolu ola ve orta boylu ola. Ve hayâsı yürüşde tevi olmaya. Ve bileği ve topuğu kısa ola ve uyluğu uzun ola. Ve burnunun içi kemik ola. Ve kiçlarının arası iken kemik ve iken tolu olmaya ve yolca giderken iki kulağıyla işaret ede. Ve gözü iyi terazluyub yürüye. Ve önüne ne gelurse sıçraya ayrılmaya. Ve önü kıcı beraber ola. Birbirenden uzun olmaya ve kısa olmaya ve doluşuk yürümeye ve tabnağ **6b)** ve 'avdeti kara

ola. Ve beni kara ola ve gözünün bekârı kemikte ola ve uyağı katı katı güve âvâzı tiz ola. Ve aded ayağı iki ön ayağından küçük ve başın sola salağında yolda sak ola. Önüne ne gelirse yel gelmeye. Ve kış gitmeye ve tınaklar enlu ve uzun ve kara ola. Ökçesi değirmi ola ve dolaşuk yürümeye. Ve elmacıkları yumru olmaya. Bir elmacığı yüksekde olursa at gibi at kıymetli olur ve hızlı olur. Yokuşda ve düzde ve inişde bir ka'ide yürüye ve suya tiz tiz meyil etmeye. Ve beli ince ola ve boynu omuz ile düz ola ve arkası balık arkası gibi düz ola. Ve kuyruğunu yukarı götürecektiz aşağı bırağa ve safrasında iki yan kemik ola. Ve yağın götürecektiz gerur ise ve eşkleri yumru olmaya. Ve kaşının iki ön ayağına değe ve beli uzun olmaya. Ve yürüyünce kuyruğun eğmeye ve arpasın katı çeliniye ve kaşanicek **7a)** bileği eğmeye ve tagah bel gelmeye. Ve yolda kara nesne görürse kışına kışına gitmeye. Eğer sağ ikusu sol ikusundan eksik olursa onun gibi at gayet eyu olur. Zira ki bu gerek olur ve şol vakit çekecek ve sol ayağın basmaya. Kim onun at soluk olur ve şam olur. Bu yazılan nesnelere cümle bir atda bulunur ise at gibi ata nazar olmaz. Meğer kim kendü gibi yoluna eğer yolladın. Külliyyetli bir atda bulunmaz ise yâdı bu on iki nesne gereğidir. Ve ol- on iki nun ucu 'avdesi seci ol ve ucu tiz seci ola. Yani 'avdesi sureti gibi hob ola ve yürüyüş ceği tazda ve ökçesi büyük ola. Katır kulaklu ve katırkuyruklu ve safra yenulu ve sığır hardalu ve dere geviklu ve dere boyunlu gerektir. Bu cinslu at gayet eyu olur. Ele giricek elbette olmak gerektir. Çün bu cinslu bilendi eyu renkleri dahi bildirelim.**7b)** Üçüncü bab atların saffetini bildirir. Doru at küncik olur ve hızlı olur. Zahmet duyar eğer gözü ve kirpiği ve yelesi ve kuyruğu kara olsa dik karınlı olursa tevli edvan olursa uyanı katı katı çizse yolu hızlı ve bu gerekde olur. Eğer al kını kızıl olursa hızsız olur. Eyu olursa az olur. Kula at gözü ve kirpiği kara olursa hayâsında akçe akçe ağı olursa safrası kemik olursa beğri tar olub yelesi ve kuyruğu uzun olub siyah olur ise beli ince olursa deli uzun olursa ve boynu uzun olursa eyu atdur. Yolda saf olur. Cefakâr olur ve esgun olur. Yelesi ve kuyruğu ak olursa kâhil olur. Eğer kanı saru olursa delu olur. Ve dipag ve ısırğan olur. Eğer kursa kula at olsa gerek kim yelesinden kuyruğuna değin bir kara yol çekilmiş olsa böyle **8a)** olursa hızlı olur. Çapar at gözleri ve kerpikleri ak olursa gündür görmez olur. Boz at kirpiği ve gözü kara olursa boynu uzun olursa başı geçecek olursa eyu atdur. Tomulaç gözlü olursa hod hızlı olur. Yürügen olur ve eşkun olur ve bu gerek olur. Bu kanı kıymetli olur. Eğer kanı ak olursa gündüz görmez olur. Hususa kara hiç görmez olur. Kara at boynu uzun ve kulakları ince, böğrü tok, beli inceyelesi ve kuyruğu uzun olur ise eyu atdur. Yekerek ve yürügen olur. Eğer gözü içi kızıl olur ise delur dipak ve ısırğan olur. Ve kanı seblu olur ve tiz olur. Üstüne bindirmez olur. Andan hazır edeler. Eğer kara at gereği gibi kanı kara olsa şöyle kim tevi yeldedir ola hiç ak eseri olmaya ve gözleri kızıl ola. Böyle olan at meydana bu gerek olur. Timur boz at boynu

8b) uzun olub böyle olursa ve karası ayağından çok ola ve boynu yumru ola eşkun olur. Belki burga olur eger boynu düz olur ise kanı bu gerek olur. Yolda gayet sağ ve ferâsetlu olur. Dibek karınlı olur ise yelesi ve kuyruğu uzun olur ise eyu atdur. Bu gerek ve yürügen ve sâle olur. Ve balçıkda diyaken olur. Önü şekil olursa kıymetli olur derse ayağı şekil olur. Çer yaramaz ve boz at yelesi ve kuyruğu ve kirpiği kara olsa gayet eyu olur. Ve bahallu olur ve asiyetinde bu kalmaz. Ve böyle duyar ve eğer bu dediğimiz olmaz. Çer gayet yaramazdır. Hasaki tınağı dahi ak olsa bunun gibi at kara atruk görmez hızma renkli at ve kara incuklu olur. Çer gözü gözü kirpiği kara olur çer yelesi kuyruğu uzun olur çer eyu atdur. Hızlı olur eger nefesin tiz tiz olur çer yürümekde yaramazdır. İçinde renci vardır. Onun gibi atı almayalar ve tutmayalar senis at 9a) gözü kirpiği kara olur. Çer eğerki iki kıcı kıcı şekil olursa kıymetli olur. Kıçın önünde geçu dursa kulağı arası kemik olursa tevsî o ön dişi incu gibi olur. Çer göncin ve hızlı olur. Eğer koyungözlü olur çer gözü içi kızıl olur. Çer deli ve dipeken ve ısırgan olur, olmayalar. Eğer sadrerek olur. Çer hızlı olur ve âlânca at başı büyük olmaya ve kuyruğu uzun ve kıçlara şekil ola latif olur. Çil at yelesi ve kuyruğu uzun ola ve tınakları kara ola yürügen ve bu gerek olur. Ve eğer hayâsında benen benen ak olur çer gayet hızlı ola ne bahalu olur. Çer almak gerek sican dolu at gözü hod olur. Yüke ve binmeğe gayet eyu olur. Eğer yelesi ve kuyruğu kara olur çer eyu atdur, yürüyen olur. Eğer tınağı peri olur çer yaramaz. Zirâ kim olalar atun tınağı kanadudur diyub derler. At arkasında bir hat çekilmiş ola ol-at 9b) eşine mübarek ola. Gelgun at köncik olur. Eğri göz at göze hod görünüyor ama eşine mübarek olur. Çünkü eyu sakatlar bilendi şol sakatları dahi bilelim yaramaz eşine kutlu olmaz. Saffet kebçe kara at gözü kızıl ola yavuz olur. Ve dipeken ve ısırgan olur. Ve dahi kara at ki ve turu atki kuzgun gözlü ola gice görmez olur. Ve şol eteği suya vara sol ayağı basa ol at şevm olur. şol at kim teyl avâzından örgmeğe sağırdır. Ve şol at kim üzerinde veya hayâsının altında veya göbeğin üstünde kıl bitmiş ola. Ol at şevm olur. Ve şol at kim sol gözün çakır ola şevm olur ve şol at kim gözleri kara tutuk ola göndüz görmez olur. Bir gözi böyle olursa ol göz hiç görmez olur. Şaşı at ki yani egri gözlü at gözi hod olur. Ama hiç tayfa anı mübarekdir dişleri. Meşhurdur zirâ düldül şaşıdır. 10a) Şöyle bilesiz ve iki gözi çakır olân at yavuz değildir. Ve sol ayağı ak olan at şevm olur. Ve ol- at ki gözleri ve kirpikleri ak ola göndüz görmez olur. Ve şol at ki yürürken başın aşağı tuta ve bi'l-cefâ uğracık sekun aşağı tuta ve ol-at 'abiludur ve şol at ki önü kıçdan uzun olan ol-at serçin olur. Ve şol atki kıç önünden uzun ol at 'abilu olur. Ve binmekden kaçan ve yeldelgen at ısırgan ve çok kesengen ve yürürken serinlenmek için duran ve evvelin taşra çok çok çıkaran ve bunu sirke ve çukur gözlü bunların cümlesi abiludur, yaramazdır. Hazır edeler at ki gözünde saruran olsa gözü görmez olur. Eğer iki gözüne olursa çer ol hod hiç görmez olur. At ki gözi safer ola kirpiği

kara ola gündüzün kör olur. Gice hod hiç görmez olur eyu ayaklu at 'abilu olur. At 10b) yürürken ayağın döndüre 'abiludur. Hassa ol hod balçıkda hiç yürümez. At kısarak göre ol ve kısa geçenmeye kanı 'abitudur. At ki dizinde yakalığı dibinde ya hayâsı altında kıl bitse ol at kıymetsiz olur. Burnu peren at zeşt olur. Aylık erbaş dukalsın yavuz huylu olur. Dördüncü bab atun yaşı dişinden belludur. At Ol-koluncu kolunun iki diş aşaga yeter. Ve iki diş yakaru yeter. Bu derse dişler ibtidâ-i beyân derler ve bunların yanında iki diş dahi yeter. Onda 'ayas derler fi'l-cümle atın dişleri kırk iki olur. Otuzu üstte olur ak üç yaşar ol-içün kolon diş kapağı açar dördüne değin şöyle kalur. Başunda kolan dişin kor ve kolan dişinin dibi boğunlunur. Altında altısında bir bağ dahi gidulur. Ama dibi dahi berge olur ve yedisinde bir dakika dahi gidulur. İçi karaca olur sekizinde dişlerin 11a) için değirmelenur, safran gibi olur. Dokuzunda çakır olur. Şöyleki arpa sığar olur on yaşında deprez olur. Ve önünde geçecek atın yaşın kimse bilmez. 'Akıllar atın yaşı arpadır. Atki arpasın od atdı ve sekrendi onun gibi at işden kalmaz ve ol at dere dişlu ola. Onun gibi atun değme başı bilinmez. Ve ba'zıları atun dişini dörgülerler imiş. Biket görünsün bu deligen başlu at gözünden dahi bilinur zirâ ki yaşlu atun gözleri çakur olur. Velhâsıl kelim at dedugumuz yedi yaşıdır. Ondan gice on beşdir. Yirmisine otuzuna at geçse 'acidir. Atın yukarı dişi ön dişinden aşarsa kolan dişludurlar. Azusu uzun olursa dokuz dişludurlar. Atın dişi az olursa balık dişludurlar. Hâmîs yani beşinci bab atun başında ve içinde olan rençler beyân eder. Ol-gördüğün kim at histerik oldu hiç yerinden depretmeyeler. 11b) Bu hastalıkda sebep budur ki ata kızgunlu su verirler. Veya atı kızmışken bir yerde dergununlar ve yahud derilmişken atı çün söz korlar ve yahud yoldan gelmiş ve kızmış atun eğrin tiz olurlar. Veya atı bağlarlar. Hâm olur nagah kanı bezler veya cebârlâr ve yahud atı tutuna bağlarlar. Ve yahud hezân vaktide atı yağmura bağlarlar. Yahud düğüne karşı bağlarlar kızâr. Ve gice suvuğa dokunur verirler. Her kim atı bu yazılan nesnelere sakına hemliş atına selâmet biline. Eğer at durduğu yere er yıkılsa kursağında arpa yetliş ola. Birkaç gün birbiri ardınca tuz yalayalar eyu olur. Zirâ bu 'ilete sebep budurki yemini artmazlar. Kursağında kesik ve toprak çöker. İçinde arpa kalur. At semiretmek için beli nezirdir. Eğer atı semiretmek dileseler birbirine bağlarlar ve çölin arkasından gidermeyeler. Güneşden ve yağmurdan saklayalar ve şöyle edeler kim yerine asi ola 12a) ve ne surun ola daim yemin ardub ve yerler. Beş durlu nesne vireler. Yonca ve saman ve arpa ve buğday ve bir kile nohudu alub anı yahu üç avuç mikdarı nohudu bir gün ısladub yemine katub yedureler. Tevli gayetle a'la ve ince olur ve bildirir ve zikr oluna. Beş durlu nesne vereler. Ve her gün yüz otuz dirhem oba kömeci vereler. Ve suyunu ol-bağladıkları yere vereler. Ve yaz gününde ata suyunu çok vereler. Ve kış gününde ona kaşağı uralar. Ve selgu ile salalar ve kuyruğunu ve boyunlarını ve kulaklarını sileler. Ve yaz gününde bir kere

kaşağı uralar. Günde bir kere asi su ile iki ayağın yuyalar ve yemin eridub vereler. Her kim atını biray bu târikme tımar ederse ol-at şöyle semizleyeki demeğe binmeğe yaramaya meğer sâte veya boğazlıya atın yine ve eğer iki günde bir veya her gün atun tınağı şırâğa ile yağlasınlar bu yazın gibi besleseler **12b)** Ol-at şöyle semure kim kâlin bula. Eğer binmege diliyecek atun dahi ka'idesiyle beyân edelim. İmdi atun üstüne eğer uralar. Ol-yere üçgün dura gönderiz. Eğerleye ihtişam gir ve alalar. Üçgünden sonra eger urub bir ok atımı bir mikdarı yine ama şöyle binmeye bindurmeğe ve terletmeğe ve hergün bir ok atımı bir artun şol kadar ola kim yirmi günde bir menzil mikdarı yine vara. Bu yazulan gibi beslenen at her refetinde kanda gerekse yarar ola. Ve aseni menzile benudur. Ve at binmek töresi budurki atı taşlu yere katı sürmeye ve ata binen kişi nice ot gerekse ölsün. Atın kolayı budurki ata binen kişi at üstünde çok söylemeye ve ellerin ve ayakların daim salmaya. Eğer salar ise at yürüyüşünün azdurur ve binduğu gibi atı becd sürmeğe kolayınca kola ve kaynağı yerine su vermeğe yani tiz vermeğe. Bileğe dalamayınca verilmeğe otun delduğu o kara dudağıdır. Eğer yolda su verir çer **13a)** konak yerine gelince sindurur çer kayırmaz eyu olur. Eğer son günde yeminde kârub su verur çer kayırmâ ve ata na'lsuz binmeyeler. Ve atun na'l düşerse ve na'l bulunmâz çer bir yeşil kurbağa olur çayırlara ve ağaçlara atı düterler. Karın yerler atun tınağına süreler. Birine komutan aşı daim budur. At on güne değın na'lsuzluğa katlanur. Ve eger atı seğırtmek isteseler 'adet budur ki bir gün ol-atı karanlık yere bağlayalar. O günki seğırtmek dileyeler. Çıkanlar. Gicesi yemin az vireler. Ve birkaç gün atun kulağına dayalar eger atun gönlü olur çer hâlin bulur. Genzuyu düşürür o yatın çiz ve gesiz ve ol-günki odun çapmağa çıkaralar. Yarış yerine varmayınca binmeyeler. Ve çoğamak yerine varıcak bineler ve omzundan geri oturalar. Ve bizzât üzerine yatalar yani doğru oturmayanlar ve ayakların salmayalar ve atı karnına depmeyeler ama ol-hamlıkda dizgünen bir uğurdan köpürmeyeler ve bir kere **13b)** kamçıyla işaret edeler ve dizgünen eğil eğil köpüreler. Ve toğru tutalar ve meydan tamam olunca atı bir yere bağlayalar. Eğil eğil gezdireler takım seri alışa ve ol-günyemin geç vereler. Ol-nice kesdilerse gir ve ol-vech üzere er töreler ve su eşre ayağın belinin geniş demekte genduyi dışmane vermeye ziraki aygır zirk olur. Kendisi okdan sakunur ve bereye diyar meğerki sekirin çalalar. Düşe yoksa değme yerden bu kalmaz ve yolda bir kere olur fail ma'lum olsun. Kim atda iki durlu renc vardır. İkisi dahi yaşından izluğu ikisi dahi birbirne benzer ama sakâğu derler. Sekergu derler. İkisi dahi rencdir sakağunun 'alameti budur ki burnunun deliklerinden irin gibi nesne akar. Ve başın aşığı dutar. Ve burnunu duvara sürer ve burnunun kanatları gerulur. Ve durduğı yire hez hez ider. 'İlacı budur ki ol-burnundan yani iki yanından kan alalar ve ondan sonra kâfuri ve za'ferân **14a)** Dökeler. ihşam-i semazı vaktinde mâsire ile atun bu zata üfüreler. Ve ardınca benfeşe

yağın ve emzureler ve eğer gitmez ise bir dirhem dökülmüş ezunve ve bir dirhem za'ferân burnuna üfüreler velâ rence buçuk dirhem kâfur ezeler burnuna damzureler. Ve eğer gitmez çer biraz çörek otu ve biraz zencebil ve oğlan âşı ve kara katı bu dört eczanın her birinden ikişer dirhem za'ferân cem'an dokuz dirhem olur iki yüz dirhem sucuyle kaynatar ve süzeler. Ama şol kadar kaynatar kim üç nicesinden biri kıla ve bir dirhem nefte katarlar. Ve bu cümle onlar ki kaynamışdır. Üç bahis edeler ve her gün bir bahsin ölçi kile ol-atın boğazına koyalar eğer bununla gitmez ise biraz yârpuz yaprağın ve biraz râzyâyeye ve samân tazin ve köpüğü atun bunları hemezle kaynatar ve onun gibi atun torbasına koyalar. Isıcakla başına asalar ol 'illet gide. Eğer gitmezse 'avretlerin hissi bezinen bir pare burnuna tutuz **14b)** Duralar. Ve katı yürüyeler ta kırınca ve eğer bununla dahi gitmez ise enruzi kaziye kamış ile burnuna üfüreler. Var rence biraz kâfur üfereler. Var ve rence kelâb ve emzureler eger anunla gitmez ise yaz günü bir ot olur. 'Arabca yalab derler ol-otun üzerine kenî giderler. Yaprakların atun torbasına koyub atun başına asalar. Hayli zaman koyalar takım ol ölmek kokusu atun damağına çıka. Allah te'alanın 'inayetiyle def'i ola. Ondan sonra burnuna biraz gencid dâmzureler ve sakâğa olan ata üç kaşık sirke ve bir kaşık âdem siduğıyle karışdırub ikişer kaşık burnunun deliklerine koyub içureler. Müceriddir bi'iznillah-i te'ala fasl sekergu dirler ve bu 'illete sebep budur ki derilmişken su virmekden olursa ve 'alâmeti budur kim burnundan saru su akar benzi fişkırır vakit olur kim koyu koyu nesnelere akar burnunun dahi ayağına sürer 'ilâcı budurki sarımsak ve acı soğan **15a)** dökerler. Ve ikisini şarbla pişureler ve içine susam yağı koyalar. Ve şol kadar kaynatar kim hamir gide yağ kala. Ve iki dirhem nefte katarlar bir kaç kere atun burnuna dilmezlere def' ola. Diğer bezir yağın tara içinde biraz su ile kaynadup ve torbasını asalar başına asalar bu iki durlu 'illete bundan yekrek 'ilacı yokdur. Müceriddir bözkır otuna 'ilâçlar taşrada olan 'illete munâsebebidir. Ve ama bir nicesi vardır ki boğazın iç yanında olur. Onun 'alameti budur kim at yerinden deprenmez o yemin yemez olur. Burnunda nefes virmez ağzından gelur gözleri sarır. İçinde olan yem ve su yüzünden gelur. 'İlacı oldurki geçi boynuzunun havanda döğüb ve yağ ile karışdurub ve günde altı lokma atun boğazına atalar. Ve ve yaş yonca vireler yaş yonca bulunmaz ise kuru yonca-i eseldeler vireler. Yaş yonca bu 'illetlerden at halâs olunca akarmağa başlar. Diğer çörek otu beş dirhem mısır iki dirhem kâfur buçuk za'ferân bir dirhem gül suyu **15b)** otuz dirhem bu eczâyı dökub gül suyu ile karışdurub ahşam namazından sonra burnuna temizireler şifa bula. İki kıçından kan alalar ve yemine buğday katarlar. Öleğın bu maraz müşkil marazdır kim at bundan kurtulmaz. Ol-zema'ke ideler, eski olur. Çer etmeyeler fasl atnesler bir 'illettir kim Türgice dıgca derler. Sebebi derilmiş iken suvuğa komakdan olur. 'Alameti budur kim boynu toğrulunur kuru ağaç gibi olur eğilmez ve dökülmez ve aşağıya eğilmez ve ayrışmaz olur.

‘İlacı budur ki ol iki kolundan boynundan iki yanından kan alalar. Eğer açılmaz ise oğlan aşın bezir ile kaynadalar ve içine dökülmüş sarımsak katarlar ve biraz nefit katarlar. Ve od üstüne koyalar. Esti olduki atun boynuna surseler birkaç kere diğer ota basalar ve kazayağın tağlıyalar. Ve daim bezir ile iç yağı süreler ve yemin ısladub vireler ve diğer ufak dökülmüş tuz ve arpa unun yoğurub üstüne **16a)** uralar. Ve taze koyun derisiyle daim yağlayanlar. Veya su tulumu paresiyle yağlayalar ve daim taze süd ile ısladalar. Hoş olunca dura diğer dizine üst yanınadan ve butunun iç yanında bir tamar vardır. Atı keser ve kayın dökeler. Ondan sonra bir avuç un ve biraz hatmi ve biraz mısır ve biraz günlük bunları birbirine katub dökeler beş yumurta onun içine sindureler ve anunla bu otlar yoğura bir pare beze sıvayalar. Ol-tamarun üstüne koyalar, bağlayalar. Bir hafta mikdarı dura ve ondan sonra atı suya göreler. Ve bir zaman dutalar ol-bez aslına koyarız düşe on gün dura. İrtesi biraz şitağı hızı ve biraz kesik tehmin bunları biraz cem‘i ‘aran batmaniyle su katub şol kadar kaynatalar. Kim üç bahsinden birisi gide ve kalan suyu süzeler ve atun boğozına koyalar diğer altmış dirhem ‘ak üzüm kurusu ve altmış dirhem kuru erik ve on iki dirhem saru haliyle bir batman hindiba suyuyla **16b)** cümle kaynadalar ve gice ayaza koyalar. Ve sabah bunları elle ezeler ve süzeler. Üç gün bir biri ardına boğazına koyalar. Şifâ bula fasl at sersem olsa nişan budurki gözleri kızıl olur. Dilini çıkarır südüğü kan gibi gelir ve yemini yemez kanına gelsin demek ister ya aşermek ister. Bir yere karar itmez. Ol bu yelesinden kan alalar. Ondan sonra bu ‘ilacı ideler. Saru haliyle “altı dirhem senâmeki sekiz dirhem efitemin beş dirhem gül benfeş otuz dirhem anison sisten yirmi dirhem sistan yirmi dane ‘anab on dahe suyla kaynadub su beş yüz dirhem olan bir dirhem mehmud iki dirhem gârisun altı dirhem ternekin altı dirhem hayır şenbe yirmi dirhem temur hindi bunları bu şu içinde ezeler. On beş dirhem çeken katub otuz dirhem zeyt yağı koyalar. Üç gün burnundan dökeler. Ama ata bu hınka edeler im kömeci dili pazu yaprağı peyân fesleğeni her birinden tam eruğu **17a)** yirmi dane sisten ‘anib-i zerdâlu yirmi döne kepek bir avuç bunları kaynadalar. Biraz şeker üç yermegle alınan tuz ve biraz şırağan katub ata hakkına ideler. Fasl bu esir derler atın burnu içinde bir ‘illet olur. ‘Alâmeti budur ki atun burnundan ar geluce ve saruca su akar. ‘İlacı budur kim kelam-ı cengârı ve kara zerinhî ve belut gülü her yerinden birer dirhem su ile yoğuralar. Melhem gibi ola görünüyor ise yermağ ile dürteler. Ve eğer görmez ise bir ağaca banubun saralar ve bu ak üç gün birbiri ardınca bir kere dürteler. Takim sıh kopa ondan sonra biraz zeyt ve çam sakızı ve biraz nefit bunları kaynatalar merhem gibi ola günde iki kere panbuğ ile dürteler. Eğer bu olmaz ise beş dirhem sirke ve on dirhem bal ve beş dirhem merastan ve üç dirhem seluken bunları birbirine karışduralar. Merhem gibi ola günde iki kere vereler ve eğer görünür yere olup ise kesmekden gayri yigerek ‘ilacı bu kadar kesergede **17b)** gayri ve yekrek ‘ilacı bu kadar

kesegünden sonra sarımsak ve iç yağı tuz ile dökülür. Merhem gibi ola kesgin yere uralar ve bir zaman dökeler ki bu esrin ol gerek kökünü kuruga ve ondan sonra yirmi dirhem suluken ve on dirhem meryesinin ve otuz dirhem zeyf ve yirmi dirhem sirke ve on dirhem uşân bunları havanda dögeler. Merhem gibi ola ve usânı sirke ile ezûb ve giru kalan otları karşıdurub günde iki kere eski panbuğla dürteler. Şifâ hâsıl ola ve ama şu levâm derler. Bir şekil vardır atun iki burnu üstünde ve dudağı üstünde ve engere çıkar. ‘İlacı budur kim yarincân merhem gibi dökülür. Ol şekli anunla uralar. Ve şol kadar kim kuruya düşe ve eğer eskiden olur. Çergi ve gensu kuyruğu kılıyle bağlayalar. Uzun düşe ve eğerki iki çekirdek sıçanotun urur çer dahi âsân düşe inşallah-i te‘ala fasl düşe bir ‘illetir kim atun gözi kaşma ve burnu **18a**) ve burnun yanında yumru yumru olur. Ba‘zırı yarık yarık olur. Vakit olur nesne dokunucan kanar. ‘İlacı budur kim eğer deprenurse ibrişimle veya kenduklile bir kere bağlayalar. Düşe yerine yağ dürteler ve eğer deprenmez ise ‘ilacı saru zerinih ve kirec ve nüşadur her birinden bir dirhem ve buçuk dirhem sıçanotu bunları dökeler. Balıyla karuşduralar üstüne uralar eğer gözünde yalan olur. Çer ihtiyâd ederler ki gözüne girmeye bir gün dura ertesi gün gidereler. Biraz merdârlık ve ekşi hamır ve yumurta sarusu bunları karuşduralar. Günde iki kere uralar. Takim düşe ondan sonra koyun kılını yakalar ve küllünü alalar. Yirmi dirhem ondan ve on dirhem meresinin ve beş dirhem günlük ve on dirhem zeft ve beş dirhem nefit ve oh dirhem mum erideler ve bu otları karuşduralar. Günde iki kere eski panbuğla uralar **18b**) ol yuyalar ondan merhem uralar. Bu marazın ekseri göze çıkar yere olur fasl kopa bir ‘illetdir ki atun burnuna yakın yere olur. Türgice ona dermeği derler. Vakit olur ki atun gözüne girer. Ol-vakit gözün uymayınca gitmez. Ve bu‘illet edmara dahi olur. Ölege buzağuya ve deluğuye çok olur kemerlenir. ‘İlacı budur ki ol-atı tuz, su ve sabunla yayalar şol kadar ki denyi ve ondan sonra kara zernih ve nüşadur ve belut gülü ve kirec bunları sabun suyuyla yoğuralar ve kanayakır gibi ol demre güye süreler ve üstüne yaprak koyalar, bağlayalar. Ve gözünü sakınalar ot germiye bir gün ve bir gice dura ondan sonra kurşunu erideler. Ve sırça süz çanağa dökülür ve bir pare kilim paresiyle şol kadar süreler kim un gibi ola. Ondan yirmi dirhem yokuşdan ve on dirhem rastın taşı ve beş dirhem meresinin ve on dirhem isfidac ve beş dirhem seluken ve kırk dirhem zeyt yağı **19a**) bunları havanda merhem gibi ezeler. Ve eğer kanı koyu olur çer serib sirke katarlar şol kadar ezeler kim merhem gibi olalar. Demregu üzerine günde iki kere elçuk su ile yayalar ondan süreler fasl nasır bir ‘illetir atun ona ki altında olağandır. ‘Alameti budurki saru su akar. ‘İlacı oldur ki cerahât olan yeri demur ile tağlayalar. Eğer deliği dahi var ise demuri içine sokarlar. şol kadar kim vara sağ yere ulaşa ondan sabun sarfin beğri gibi yağ havanda dökülür ve ot görmüş bal ile karuşduralar. Ve çam sakızını katarlar ve günde iki kere eski panbuk vurular. Şifâ bula yazan Allah fasl eğer atun gözünde kisi olsa ‘ilacı budurki at

yakur vardır. Yine bekr bu 'illete sebep budur kim derilmiş iki su verub sovuğa bağladuklarından olur. 'İlâcı budurki dirhem kırılğıç bu kılın iki gözüne kamış ile üfüreler ve yahud atı yaslı **19b**) gözi pınarındadır. Çeğin ekine ile deler ve iplik geçireler. Şer ön parmağın altında koyalar ve tizkerlik ile alalarki parmağı üzerine kalan üstte sarısın alalar. At sarımı olmayalar içinde bakla gibi akçe nesne olur anı olalar çıkaralar. Yerine tuz koyalar ol yelegi çıkaralar arpasın üzerine ve suyun dahi geç vereler. Ve başın çul ile bürüyeler. Ve atun cemi' ondan emin çul ile bürüyeler yani onda min saklayalar ve üstazlar vardırki burnundan kan alurlar zirâ daim gözden elicem gözi harab olur. Ve nuru za'if olur mademki atun kulağı ve nefesi esidir bu 'illete derman vardır ne'uzubillâh eğer son olursa zahmet çekmekde gerek fayda itmez. Zirâ beline urmuşdur. Ama ibtidâsında bu dahi ca'izdir. Sebebiyat etrafını mumlayub bir canlabını açık koyub vakit hâcetine gözü bakar. Ne sevseler yermeğle zerc dahi sürülse câizdir. At gözünde kisin bu dahi müceriddir bir ottur kim iki dürlü olur birisi al çiçeklu **20a**) olur ve bir dürlüsü lahyordu kök çiçeklu olur. Ekseri yayluca biter geşbin gibi ağuslu olur at gözüne kisi ol için kuruyalar. At gözüne koyalar. heman sa'at halâs bulur. Ve boğaza sülük pedvilse döküle boğaza koyalar. Derhal sülük düşe fasl atun gözine ağaç dökünüb yaşarsa 'ilacı cümledirki bezir ile soğan kaynadalar ve havanda yumuşak dökeler. Merhem gibi ola ve sakı tuz ile ıscan üzerine koyalar ve eğer gözün içi tolu kan olur ise gözünü açarlar ve kapağın kalduralar ve sak suyu püsküreler. Ve eğer açılmış kisi püskünür ise tiz açıla ve atun gözine aher nesne dökünüb agrısa veya kan çoşsa 'Arabça ona terfe derler. Eğer yufka olur çer adım adım başında kafasın sürme gibi seyl ile gözüne çekeler. Hoş ola ve eğer kalın olursa bir dirhem karanfil ve bir dirhem hardal dökeler sersem gibi olur beş dirhem arpa unun hamır edeler ve bu unu **20b**) ol hamır içine koyalar. Ve hamır karuna koyalar şöyle pişeki günye kara kömüre döne ondan sonra çıkarub sürme gibi dökeler. Ve atun gözüne kamışla üfüreler. Ol 'illet zâil olur insallah-u te'ala. Eğer bununla gitmez ise toğan bu kalın ağı yani beyaz ola hiç yeşili olmaya üç dirhem yâlar ufağın ondan çekmiş ola bu otları ora uralar. Ve bir dirhem za'ferân ve beş dirhem şeker katarlar. Bunları eleyeler ve hergün ol-atun gözine su püskürub bu eczalık günde iki def'a koyalar ama zenisar atun aliğına sürmeye ve eğer bu otu yaku gibi iderler. Çer dahi yiger gider ve eğer kamışla gözine üfürür çer eyudur. Eğer atun gözinde kabarcık çıksa rende keramitli ve aspura kisini beraber dökerler gözine koyalar. Hoş ola eğer atun başına taş veya çamân dökünüb burnundan kan gelse 'ilâcı budurki enruz ve zami 'arabi ve iki kardaş kamin beraber dökülür gendu kaniyle **21a**) kaniyle ezeler, ilcan ideler. Atun burnuna koyalar. Eğer kan gelse eyudur ve eğer gözüne kan itmez çer yukaruya kan için diduğımız derman edeler. Ve burnuna benfeşe yağın tutlu badem yağın damzureler. Ve eğer za'aferan ve mistikiye tahrir olunan yağlara katarlar. faidesi yekrekdir.

Eğer iki boyun tamarlarından kan alur, çer dahi eyudur. Eğer akan kan kara olur çer koyalar. Kanun karası gidince aka anden dutlar fasl eğer atun gözi üstünde akçe kadar yağcu kız olsa bekârından yeka olur bekârı örter. Ona zafra derler adema dahi olur 'ilâcı serçe boku büre-i ermeni eksende beraber dökeler. Sürme gibi ola mesire ile atun gözine üfereler. Eğer gitmez ise atı basalar anca ekine adım saçın alalar veya ibrişim ile ol akçe nesnenin üçüne geçureler kalduralar ve koparalar. Ve gözün bekârı ucundan ustalığla keseler ve ondan sonra enzerut ve sebur ve günlük her birinden bir dirhem dökeler. **21b)** Geçî oduyla ezeler. Ol kisin yere uralar fasl almlekte gözünde sebl olsa sebep oldurki atun gözine nesne dökünür. Gözün üzerine perde olur. Gözün üstüne kablar 'ilacı budurki kemler boku ve denizköpüğü ve nuşadur ve zencâr daristin ve şeker neyât ve tutabay-ı merzi ve dar filfil ve zencebil ve kâfur her berinden bir dirhem zencari sarf suciyle sehun ideler, kuruyalar. Ondan yine sehun ideler kuruyalar. Ondan atun gözine buçuk dirhem mesare ile üfüreler. Diğer zencâr göyünmüş şablın beşer dirhem zaman 'arabı dört dirhem afyon za'aferan bir dirhem eski şerab ile ezeler panbuğa bulayub atun gözine tâmzureler diğer zemin 'arabı kesir ekmiş tu'alı murimiki sir neşâsta zeri çop bekr tavalı her birinden bir dirhem senbil enzerut dem olâhayin her birinden bir dörder dirhem un gibi dökeler. Saraf suciyle tekrar sehun ideler, kuruyalar. Ekledin sehun ideler fasl atun gözine ak düsub **22a)** 'ilacı budur filfil melh enderanı şeker nebât şahser tehmi denizköpüğü köynemiş âdem kafası her birinden birer dirhem sürme gibi dökeler. Ma'ar ile atun gözine üfüreler. Diğer denizköpüğü sıçan boku tulya tunuz ezosu nuşadur köynemiş şilun zencâr zernih ahmer cümle-i un gibi dökeler. Şeker şerbetiyle sehun ideler, kuruyalar yine dökeler. Mesre ile göze üfüreler diğer bekr tavâlî râshat zencâr üçer dirhem büresid melh endranı birer dirhem filfil zencebil zac köynemiş ol ikişer dirhem mâmirân çilni tutay-ı merzi ikişer dirhem un gibi dökeler. Atun gözine ekler diğer za'ferân sâdic hindi köynetmiş sedef birer dirhem rashat denizköpüğü deniz yengecinini kabı köynemiş ol üçer dirhem büre sekr dökeler şarabla sehun ideler. Panbuğa koyub atun gözine tamzureler bir sabah bir ahşâm fasl atun eğer gözi içinde yaş pert olsa yani karha olsa 'ilacı budur kim bövi tehim le'ayı ketan tehim le'ayı kelm yaprağının suyu **22b)** bu cümle-i karışdurub panbuğla atun gözine tamzureler. Hoş ola diğer mesir bir dirhem akâ kayâ iki dirhem uşun bir dirhem afyon buçuk dirhem za'ferân buçuk dirhem dökeler. Sirkeyle sehun ideler atun gözine tamzureler. Diğer seci kömün bevi birbirine katub atun gözine tamzureler. Ba'de za'ferân zeri çob un gibi dökeler. Buçuk dirhem mesre ile gözine üfüreler. fasl zefre bir 'illettir ki atun gözüne olur iz akçe yağcugez gibi olur. Eğer tiz şimad olmaz ise gözün örter kör olur. 'ilacı budur ki ol horozu boğazlayalar kanını ışcân ile damzureler. Eğer gitmez ise atı besl ince ekine âdem saçın olub ol akçe nesnenun uçüne geçureler kalduralar. Ve koparalar gözüne pikârı ucunda

üstazlıgla keseler. Ve ondan sonra enzerub ve sir ve günlük birer dirhem geçi oduyle ezeler ol kesilen yere uralar. Sihhat bula fasl eğer atun gözine çapak olsa 'ilâcı zeyt yağı mumberle **23a)** edeler. Zeft dahi katarlar atun gözine üstiv ile vereler. Gündüzün koyalar diğer mesir gününde mustiki za'ferân akâ her birinden birer dirhem dökeler. Yumurta sarusiyle karışdurub yemin verduktan sonra esbu ile gözine vereler. Bezle bağlayalar. Diğer seker nebât ve şâb dökeler. Bekrige yağ ile karışdurub gözine bağlayalar. Fasl eger atun gözi yaşarsa sebep su kola yahud nesne dokumaktan olur. Ya içinde kıl bitmekden olur. 'İlac kömiş bu kal enzerut akâr kayâ sürme gibi dökeler. Atun gözine mesre ile üfüreler. Yaşın keser diğer seker nebât ve şâb dökeler. Bekirge yağıyle karışdurub gözine bağlayalar. fasl eğer atun gözi yaşarsa sebep 'ilâcı diğer merzi tutya undur. Hem saru kaya üç dirhem mesir dar filfil ikişer dirhem pumşân dökeler. Mesire ile gözine üfüreler. Eğer nesne dokunmadan olur ise bunları ideler eğer kıl bitmekden olmuyorsa ol kılları edeler. **23b)** ondan ekine günüyle ol-yeri tağlayalar badem yağın dürteler diğer yılan kol gıyundureler. Kirpi rekabın giyindureler. Yarasa hoş kanıyla oğlan sidugiyle havanda sehun ideler. Kapağın düreler. Ol-kılların yerine süreler fasl eğer atun kirpiği dökülse 'ilâcı budur kim sıçan yürüsün zeyt yağı kuruyalar, dökeler. Merhem gibi ola kapağına dürteler kıl biture bitureler diğer fındık kabının külin olalar. Acı badem yakalar zeyt yağı katub mumu erideler atun kapağına dürteler. Diğer küpüğü on dirhem büre ve hardal ve güyerd ikişer dirhem yumuşak dökeler. zeyt yağıyla mumu erideler bu otları karışdurub kapağın devirub bezle muhkem süreler ondan Bunu dürteler fasl atun dili şişse 'ilacı budurki mersin yağı on dirhem mıstıki on beş dirhem hal ideler. Ol yağla karışdurub atun burnundan dökeler. Başın yukaru götürub arpa yerine ereler arpa yerine **24a)** yaş buğday vereler iki önünden veya burnundan kan alalar. Diğer zencebil ve nişadur ve melh enderâni ve 'akkarha ve muyizic ve hardal beraber dökeler. Sirke ile karışdurub andan atun ağzın açub bunu diline eski panbuğla sürteler. Şifâ bula diğer tatlu tarkı, süsen güğü köpüğü otu beraber sakı sucuyle kaynatalar. Süzeler atun ağzın açarlar. Diline panbuğla süreler. Diğer dilgi üzümünün suyu marul suyu ve kâlüb ve mer cem'in suyu tatlu nar kabının suyu birbirine karışdurub diline süreler bu dürlü 'ilâcı dahi nişâdur zerencibil bu bir 'akar kârâhâ beraber dökeler. Bal ile sirke ezeler bu atları karışdurub diline süreler fasl atun dişi ağrısıa sebep oldurki yemin yerken taş dökünür nişân budur ki yemin az yer veya yemez daim başın aşağıa datar. 'İlacı budur ki herik ve sitaç ve biraz bih bunları dökeler. Sarmaşuk suyuyla ve sirke ile karışdurub panbuğa bulaşdurub atun dişlerine **24b)** Sureler. Ağrısı gide diğer daha ve herbun ve hardal dökeler. Sığır yağıyla sebler ideler atun ağzın açalar, tutunalar. Ağrısı gide inşallah-u te'ala fasl atun tutağı bezi yarılrsa sebebi kurulukdan olur. 'İlacı budurki esfidac meryesinin yumurta ağı gül yağıyla sehun ideler.

Sığırın begri yağıyla mumu erideler birbirine karışdırub ol yerleri ısıcu suyuyla yuyalar. Dahi dürteler diğer kesir admak kâsnı suyla ısladalar gül yağın koyalar. Biraz kâfur koyalar, sehun ideler. Ondan sonra yarıkları tolduralar. Fasl atun iki eki kopsa nişân budur kim arpasın yemez, ağzını açar. ‘İlacı budur kim bir pare çarey-i yunâlar. Ucu sudi ola yakârûğa temâğın dürteler. Kan çıka yahud çıvaldızla dürteler. Yerine tuz süreler. Yemin yaşken vireler. Ve suyun geçirek vireler ve katahâ бүrüyeler. Fasl boğazına ve ağzına sülük yapışa yaşın incir yaprağın suyun **25a)** süreler yahud tevirân veya gül ol suyuyla karışdırub süreler, kopara eğer ağzı görünüyor yerde ise eğer boğaza olur. Çer burnundan koymağa ihtiyaç olur mesela zeyt yağın koyalar. Heman yağ dökdükten fi’l-hâl düşe fasl eze veya gayr-i suyu eze boğazına sülük yapıssa depesine ve talaklarına ki şifâdırlar, katran dürteler. Hal sülük düşe müceriddir. Ve âdem boğazına yapıssa başında olan bin kıldık üstüne katranı dürteler. Derhal ola düşen fasl eğer atun boğazı şişe ona hitan derler. Ol bir madedirki başdan iz boğazı dutar. Atun kimisi kurtulur kimisi kurtulamaz helak olur. Nişân budurki depretmez ve yemin yemez ve ağzından kan gelir ve gözleri sab sarı olur. Ve salyarı akar başın asağa dutar. ‘İlâc budur sığır yağı, geçi boynuzu çekirdeği, incir bunları dökeler. Lokma lokma ideler ağzın açalar bırağalar yemin az vereler meğer yaş buğday ile yulaf vireler **25b)** ondan sonra iki önünden kan alalar ol madeye boğazından aşığa gide. Diğer saru haliyle kaç benfeşe ‘asab erik bu yan dili sıtâmeği beşer dirhem bunları kaynadalar, süzeler. Biraz şeker dahi katalar. Atun boğazına dökeler. Başını yukaru dutalar. Bir mikdar diğer ‘ilac âher bozarlık Tehmi büre-i armeni dökeler. Sürme gibi ola atun ağzın açalar. Mesire ile üfüreler diğer benfeşe yağı gül yağı kapu yağı cem’ edub boynuna süreler. Diğer kat mersâ yağı za‘ferân bunları dökeler zeyt yağıyle mumu erideler. Birbirine karışdırub atun boğazına süreler. Diğer hârdal kırlangıç boku nişâdır dökeler. Sürme gibi boğazına mesed ile üfüreler. Diğer sünbül mıstıkı kakule ‘avd hindi çöz yuvadur filfil ikişer dirhem dökeler. Ketan bezine koyalar, kaynadalar, süzeler suyun alalar. Buçuk ve kaya bal katalar atun boğazına dökeler. Diğer susân kökü muzı ve gülnar mersi verir ahmer **26a)** günlük mıstıla fıstık içi könez içi zencebil filfil ikişer dirhem dökeler. Balla yoğuralar her gün beş dirhem atun boğazına bırağalar. Diğer beyan kızıl üzüm incir geçi boynuzu peryâ ve şân boy tehmi benfeşe hatmi dibi eklil almak kesir ezmum ‘arabı bunları kaynadalar ve süzeler. Şeker katub atun boğazına dökeler. Fasl atun boğazına verm olsa nişân budurki öksürüğü olur. Dahi didrer yolu kızıl olur. ‘İlacı benfeşe beyân beşer dirhem boy tehmi kızıl gül ‘anab teylu fer sistân eruğ arpa un her birinden birer avuç kaynadalar süzeler şeker katub atun burnundan dökeler. ‘İlâc diğer hatmi kökü beş dirhem benfeşe boy tehmi birer auç bunları kaynadub süzeler şeker veya dem yağın katub atun burnundan dökeler. Ve her gün aliçin suyuyla yuyalar. Fasl eğer atun börgi kalâğında verm

olsa sebep budurki yüküdür mesela su virmekden olur nişân budur kim içindeki su ağzından geru gelur. **26b)** gözleri içi saru olur, behid öksürür. ‘İlâcı budur kim on dane incir otuz dane kızıl üzüm on dane kılıs on dirhem haşhaş bir dirhem za‘ferân bunları semiz sığır etiyle kaynadalar, süzeler. Otuz dirhem bal beşdirhem nişâsta katarlar atun burnundan dökeler. ‘ilâc-ı diğer tatlu elma nar suyuyla kaynadalar su yerine içireler eskiden dahi olur çer sâlan eder ama bende gibi at gerdmez. Fasl eğer atun içi yellense nişân budurki ağzın açar ve yemin yemez ise dahi kâhil budur ki anison kerfen tehim gemun kakula birer dirhem karanfil buçuk dirhem kebenba mıstıkı senbil üçer dirhem günlük ‘udhâm şeker onar dirhem dökeler. Sarf suciyle kaynadalar süzeler atun burnundan dökeler. ‘İlâcı diğer kendine suyu boy tehim incir kepek tuz bunları sarf şarabiyle kaynadurub süzeler zembân yağın katarlar hıkna ideler. Biraz yürüyeler durgur mâyalar ‘ilâc-ı diğer eğer karın **27a)** tağ elmasının ekşisini toğrayub serb şarabla kaynadalar, süzeler. Suyun alalar mıstıkı zencebil her birinden ikişer dirhem kakula za‘ferân ve dârçın her birinden dört dirhem karanfil üç dirhem meske bir çekirdek dökeler. Mezkûr su içine koyalar bu kaynadub süzeler bal katarlar atun burnundan dökeler. Yemin az vereler suyun geç vereler. ‘ilâc-ı diğer sığır yağıyle beş dirhem günlüğü karışdurub atun burnundan dökeler. Hoş ola fasl atda se‘al olsa yani ökrürükdur sebep ata derilmişken su vermekden olur. Ve yahud yemine yük olmandandır kim böyle ise ‘ilâcı budurki altmış dirhem sığır yağın ve yüz dirhem süd ve yüz dirhem sucu bunları od üstüne şol kadar kaynadalar kim yağı arpaya ve alicin iken otun boğazına dökeler. Eğer gitmez ise olin dibi ve sonra demi ve za‘ferân beraber ola suci içinde kaynadub içine sığır yağın dahi bıragub için **27b)** edub atun boğazına dökeler ve bunları kızdırub çapalar ve eğer bir kısım sarmaşuk tehmini ve bir dine aksoğan olur ise sucigle kaynadalar. Ve sözub bezr ve bal katub ve badem yağı ve şerlıgen yağıyle ısıdub atun boğazına dökeler. Ve ama bekrat hekim ider dokuz ‘aded tavuk yumurtası üç gün sarb sirke durub üç gün birbiri ardınca ol yumurtaları atun boğazına eyu ola yirmi dirhem yuyan ve yirmi dirhem kara incir on dirhem kara üzüm suciyle kayna durub üç gün dura her gün atun boğazına bırağalar birer çanak fasl at hafakan olsa yani yürek uyanması derler sebebi kanı bu yüker demekden ya kanı karumakdan ya kanı seceremekden olur. ‘Alameti budur ki tiz tiz solur ve gözleri içi saru olur ve yemin az yer suyu çok içir yolu kızıl olur. ‘İlâcı ak mendel beş dirhem kızıl gül iki dirhem hiyâr tehmi üç dirhem kuzı kulâğı tehmi dört dirhem kaban tehmi dört dirhem **28a)** za‘ferân bir dirhem hatun tozluğı beş dirhem kâfur bir dirhem bunları dökeler biraz fetunâ‘l-‘abiye yoğuralar. Beş dirhem her gün atun boğazına bıragalar ve iki önünden kan alalar. Diğer ‘ilâç sendel beş dirhem kâsnı marul tehmi dörder dirhem benfeşe beş dirhem kül dört dirhem dökeler un gibi arpa unu dahi bir avuç bunları ketan bezine koyalar, kaynadalar. Bezden süzüb şeker katarlar atun burnundan dökeler

sekr 'Îlâç haşhaş tehmi afyon birer dirhem dökeler sarf şarabiyle ezeler atun burnuna dökeler fasl eğer at sancılansa sebebi budurki derilmişle sovuğa dutalar yahud içinde verm olur. Nişânı budurki başını karnına sürer ve karnı şiser soluğun alamaz yâtur kemrisine yuvalanur diğeri katılanur ve kaşanmaz ve burnunun iki yanı kaşlanur ve katı katı solur 'ilâcî seryân şerâbla ezub bir mikdar zeyt katub burnundan dökeler ağır çul vurub bir mikdar gezdureler **28b)** takim dirilub kaşına veya altı sabun bazıya veya bezir ile yağlayub atun safrasına sokar bulunan tersi eliyle çıkara eğer sabunu şaf gibi yutub geturse câizdir eğer ol peti çıkarub tavus büyüğü yokken veya ademyetin soksalar eyudur. Ve gemras bu rencde helak olur. 'ilâc-ı diğercinir 'inab kızıl üzüm demir döken hatmi kökü bunları kaynadub süzeler bal katalar atun burnundan dökeler. 'Îlâc-ı diğercin centiyâne hab alğâr zerand tevil mermeği her birinden ikiser dirhem dökeler bal ile karışdurub dört dirhem bundan ola dirhem şarabla ezeler burnuna dökeler buna teryân-ı erbe'a derler. Eğer depredigi gitmez ise semağı suciyle kaynadub atun karnı altına koyalar ve atı yürüyeler takim derilye halâs ola. Diğercin 'ilâc eğer ata sancu dursa bir mikdar bir şey âdem-i sergiyle ezub içureler. Fi'l-hâldef' eder eğer bir şey bulunmaz ise yalnız siduk vefa ider burnundan içureler. Diğercin 'ilâc **29a)** elli dirhem su otuz dirhem tuz ezeler içureler bineler yürüdeler kim açi yürüye. Diğercin 'ilâc serid beş dirhem benfeşe on dirhem melh hindî rutubu'l-sus üçer dirhem anison mıstıkı bâdencân tehmi beşer dirhem hıyâr şenbe bal beş dirhem kâşu sığır yağıyla karışdurub ondan sonra bu otları dökeler. Un gibi karışdurub yedi dirhem atun boğazına birağalar diğercin 'ilac mehmud bir dirhem kakula zencebil dârçnı karanfil buyur üçer dirhem serbid iki dirhem dökeler bal ile karışdurub beşer dirhem sarf şarabla atun burnundan dökeler. 'Îlâc-ı diğercin cendbidster kerfi tehmi ikişer dirhem buçuk dirhem mehmud badem yağıyla hal ideler. Ve kalanı dökeler bal ile karışdurular. Üç dirhem atun boğazına birakalar. 'Îlâc-ı miker filfil abiz biz renc ikişer dirhem afyon beş dirhem senbil akar karhâ üçer dirhem za'ferân bir dirhem dökeler balla yoğuralar. İki dirhem ezeler sarf şaraba atun burnundan dökeler. **29b)**'ilâc-ı âher incir 'inâb vehtan bir seya ve şân babuğ bevi tehmi birer avuç eklil elmalın benfeşe sehim mentel melh hindi birer dirhem kaynadalar. Zeyf yağı şerab kaynatalar ata hınka edeler. 'Îlâc-ı diğercin seninec büre şehm senten benfeşe melh mahmude serib birer dirhem bunları dökeler. Yirmi 'asl bir mikdar zeyt yağın katub hınka ideler. Fasl atun bağırsağına baş çıkırsa nişânı budurki içi yellenur, içi geçer. Çok su içercin za'if olur yürümeğe mecâli olmaz 'ilâcî ânison üç dirhem kerfes tehmi iki dirhem buyur dört dirhem dar filfil iki dirhem darçın karanfil birer dirhem za'ferân bir dirhem dökeler. Sığır yağıyla karışdurub köz gibi yemerçün ideler günde birin atın boğazın birağalar. 'ilâc-ı diğercin sendâl on dirhem törpülenmiş ola bir kise içine koyalar ekşi elma ve eyu umersin ve râzyân tehmi kaynadalar. Bunları öğle ondan sıkalar havanda döğeler. Bu suyuyla öfeler

süzeler iki bahis bundan bir bahis kuru suya **30a)** şeker katarlar. Bir çanak atun burnundan dökeler diğer 'ilâc semun ârabî günlük dem âlâ havın akâ kayâ beşer dirhem tebaşır haş haş üçer dirhem kehribâ on dirhem mehtum dört dirhem kesirâ bir dirhem ginmiş yumurta kalı üç dirhem kızıl gül gülnar mersi dört dirhem za'ferân bir dirhem râzyâne tehmi anison bâye tehmi mersin tehmi iki dirhem dökeler bezir kâtunal'a bile bir dirhem afyon hal ideler ide çekirdeğinin leğân ile katub yoğurular yumurçuk köz gibi idub her biri beşer dirhem öle ahşâm birin atun boğazına bırağalar. Ondan sonra sarımsağı dökeler sığır yağıyle karışdurub ısıcu suyuyla yuyalar günesine dürteler. Bi'iznillah şifa hâsıl ola. Fasl eğer atun kabzı olsa sici esire kanı yürümeğe ve vaktiyle su içmemekden ve buğday yimekten dahi olur. Nişân budurki gözi su olur karnı şişer ve kıçı kaşanur. 'ilâcı budurki saru haliyle hıyar senbe incir zerdâlu erik senâmeği üzüm benfeşe tilufer **30b)** kil zeyt bal birbirine katarlar süreler içine hıyar sebzi ezeler atun burnundan dökeler. 'Îlâc-ı diğer bir kesi eline sabun düрте ondan sonra safrasına zeyt düрте ondan elin soka fi'l-hâl tersiye fasl eğer at ishâl olsa 'ilâcı mersin tehmi gülnar mersi akâ kaya tabacir üçer dirhem dökeler. Bir ayda bi-suciyle kaynadalar, çıkaralar havanda döğeler. Bu suciyle öfeler süzeler. Bu otları bu suciyle kaynadalar şeker katub atun burnundan dökeler. Eğer ata kızılca kurd olsa nişân olurki sakla ve terliye ve boksan beline ve tersline ve yanlarına yuvalanub döne ve kaşana. 'Îlâc budur ki göksünde sipanren göbeği yerini dağlayalar ve yahud ciğer altına dil yatağını dağlayalar ve göbeğinden üç parmak göksünden bikâ dağlayalar başı dönmeli Timur ile dağlayan fasl eğer atun temâz yuri olsa nişânı budurki içi saru olur ve ağızundan su akar ve yemin çok yir bir vakit yüricek tiz derler. 'Îlâcı budurki **31a)** ağacının kabı ve hem kökü kabı beşer dirhem ekşi nar suyu ve şeftalu yaprağı suyu otuz dirhem bu kabukları ol suya bir gice ısladalar. On dirhem kalınca kaynadurub süzeler, atun burnunden dökeler. Diğer 'ilacı birinin kâbli terid kat beser dirhem efsentili efiltemun hardal sehun hantal üçer dirhem mehmu 'ayin dökeler. Bal ile yoğurular her sabah dörd dirhemden atun boğazından bırağalar. Diğer 'ilacı nar suyu şeftalu yaprağı suyu sekiz dirhem eyu tuna serheş dörder dirhem dökeler. Bu suyuyla kaynadub süzeler atun burnundan dökeler. Dahi yürüdeler öyleye değın ondan sonra güyesin ilçan suyuyla yuyalar yemin yaşarın vireler. Fasl eğer at ishal ise su gibi geçse sebebi içinde hasbe çıkmaktan olur. Ya derilmişle su virmekden olur ya katı son geçmekden olur. Bunun gibi rencde değme at kurtulamaz. 'Îlâc kızıl gül celnâr akâ kayâ her birinden onar dirhem tin mehdum semun 'arabî beşer dirhem mersin **31b)** tehmi nişâsta mekel onar dirhem kabı kesir esman-i suyuyla ısladub bu otları dökeler. Un gibi idub bununla karışdurular. Köz gibi yumurçın ideler. Her tekle atun boğazına birer birer bırağalar diğer ilacı kerfes ve yârpuz ve raryabenc, defneyaprağı saman tozu bunları bir kâzğân içinde kaynadalar. Atun karnı altına koyalar atı yürüyeler takım

terleye. Fasl eğer atun talağı olsa sebebi budurki derilmişle su virmeğden olur nişân budurki yürüyecek soluğun alamaz kâhil olur. Becd su içer 'ilâcı budur ki tavuğu haşlıyalar havanda dökeler nohudu kaynadalar suyunu buna koyalar. Oklar ondan süzeler erik on dane, kuru incir on dane, kara üzüm otuz dane, bevi tehmi kerfez tehmi birer üç sarf şarabiyle ve tavuk suyuyla bile kaynadalar, süzüb suyuna şeker katub atun burnundan dökeler. Diğer 'ilâc gübre kökü dört dirhem zeravand tevil iki dirhem ören puşan bir dirhem uşân iki dirhem uşağı sergile 32a) hal edub bunları kârhadurub yumurcun edub her tekle atun burnuna bırağalar. İlâcı-ı diğer kefân tehmi bevi tehmi arpa unu, benfeşe kızıl gül hatmi, dili eklil elmalık birer avuç sendan üç dirhem toplan, dört dirhem senbil iki dirhem za'ferân bir dirhem mistiki günlük beşer dirhem zeyt yağıyla mum ve zeft erideler, bunları dökeler, birbirine karışduralar. Bir pare beze dürteler atun sol yanına göbeğine yakın yapuşduralar. Fasl atun böbreğinde verm olsa nişân budurki güyesi resren suyu çok içer gözleri içi kızıl olur. Yolu an olur ve yürüyecek turmaz yakub ve başın asağa dutar. 'İlâcı budurki ol iki kışından kan alalar ondan bunu ideler. Benfeşe, gelinlu kara incir birer avuç kaynadub süzeler. Şeker katub burnundan dökeler. Diğer 'ilâcı filfil ebiz sâdic hırdı za'ferân kerfi tehmi ânison 'akar karhâ sezâb tehmi eğir ferfon zeravud tevil karanfil centiyane 32b) ikişer dirhem dökeler. Safi baliyle karışdurub beş dirhem sarf şarabiyle ezeler atun burnundan dökeler. 'İlâc-ı diğer zehmu 'arabı dar çisni 'ud ikişer dirhem karanfil beşer dirhem cöz yuva iki dane za'ferân bir dirhem bövirdâr filfil âsâdurun beşer dirhem na'ne altı dirhem mistiki ânison bâdencan tehmi üçer dirhem kebanba çobulmun üçer dirhem un gibi dökeler, şarab ile yoğuralar. Yirmi dirhem burnundan dökeler. Bu gereği kutlandırur 'ilâc-ı diğer mistiki günlük zencebil karanfil buyurdar filfil bevi tehmi dili fer foyun ketan tehmi za'ferân mevizec beşer dirhem dökeler dişi zeht erideler muma katalar bu otları karışdurub bir pare sıhtıyân üzerine dürteler, atun beline ura. 'İlâc-ı diğer köz yağı acı badem yağı her birinden ikişer dirhem sığır yağı altı dirhem bevi tehmi la'abı elli dirhem yağlara karışdırub ondan üç kez ata hınka ideler dahi atı arkun arkun yürüdele fasl eğer at küb gibi şişe 33a) ol renc-i istiksâ derler. 'İlâc budurku semuz tavuğu sarf şaraba kaynadub takim mahrâ olunca efren eliyle otları süreler, suyun alalar. On dane eruk on dane incir yirmi dane kızıl üzüm on dane zerdâlu bunları ol suyuyla kaynadub süzeler bal katub burnundan dökeler. Sâcu haliyle beş dirhem gilirikon dört dirhem susân kökü ikişer dirhem hindiba tehmi meyâr tehmi üçer dirhem dökeler, un gibi ıslanmış zerdalu ile yoğuralar köz gibi ola her gice bir bir atun boğazına bırağalar. 'İlâc-ı diğer eriğ-i 'arab yirmi dane kızıl üzüm yirmi dane benfeşe sanâmeği kızıl gül puyân kökü dörder dirhem bunları suyile kaynadub süzeler. Beş dirhem alalar içine on dirhem telur hindi yirmi dirhem serheşt edeler atun boğazına burnundan dökeler. Ondan sonra bevi tehmi saman yârpuz

kaynadalar atun torbasına koyalar. Buğu burnuna girene diğen. ‘İlâc benfeşe on dirhem terir iki dirhem şehum hintâl mehmuye bir dirhem **33b)** dökeler bal ile karışduralar zeyt yağıyle dahi katub ata hınka ideler. Bu maraz yazın olursa bunu ideler. Defneyaprağı incir ağacının kökü, kerfes kökü, râzyâne kökü yârpuz bunları deniz suyuyla sarf şarabıyla kaynadub atun karnı altına gire. Ama atı yürüyeler ol susuyunca fasl eğer atun ziki şiş olsa ya hayâsı şiş olsa ‘ilâc budurki beş gözdeg yarım yağı ve zeyt yağı dürteler. İki kışından kan alalar. Ba‘de eski zeyt yağı bir şişiyeye koyalar, güneşe asa koyalar. Takim şişe içine katran gibi ola bir pare bez ile atun hayâsına dürteler. Karşu zikrine süreler. Diğen ‘ilâc siriğân yağı sarf şarâbla kaynadalar, süzeler. Vakit hâcetına süreler. Eğer şişi sarad sermest üzere ise iki kışından kan alalar. Ba‘de sirke ile it üzümü suyula gelimen süreler. Fasl eğer atun safrası yarılrsa ona şekan derler. Sebebi budur kim içi bağlanub katı **34a)** zira ondan muk‘adının ferikleri yarılır. Kanar atun ‘ilâcı budurki meryesinin esfidac beşer dirhem gül yağıyla sehun ideler. Zeyt yağıyla mumu erideler ona karışdurub vereler su döküdüktan sonra ketân bezinden bir fitil edeler. Ol-merhemmin dökeler. Muka‘adına sokalar. Üzerine kilim yaprağı aralar. İki sa‘at dura yem yerine yaş semrin buğday vereler. İçini daim milye duta aksoğan suyun dahi dürteler. Fasl eğer atun safrası çıkrsa sebebi ağır yük urmakdan olur. Ya belcikde katı yürümekden olur ya bekreği za‘ifliğından olur. ‘İlâcı budurki filfil bâr filfil karanfil darçını mistığı günlük zencebil katun basbase kerfes tehmi, râzyâne tehmi, terme tehmi her birinden üçer dirhem dökeler. Un gibi dişî zeft mumla erideler. Bu otları karışdurub bir pare mesne dürteler. Atun beline düreler. ‘İlâc-ı diğen mersin yaprağını suciyle kaynadalar ve safrası çıkıcun yuyalar ondan sonra bunu uralar mâzu şâb ve ekşi anar kabı ve ısyu sokuteri **34b)** bu otları dökeler ve sirkeyi eski panbuğla ısladalar. Bu otları üzerine onalar ve ısdalar öle atun safrasına uralar bir zaman dutalar, def‘ola ve beline mühceme uralar. Ve bir dahi olur. Meske atun safrasının iç yüzüne akçe kursa olur. Anı çiğçek safrası taşa gelur bügür kacun gibi olur giderek kızıl olur ve katı ditican yarılır ve saru akar. ‘İlâcı budurki atun kuyruğunu yukaru götüreler aya üstüne olalar. Ve ol çıkan nesne-i asağdan anı yaçağıgle keseler ihtiyat etmeyeler. İki gün safra sindan kan akar, gider eyu olur. At katı yürütmeyeler ve eğer kan durmazsa zâc ve şâb ve mâzu ve enzerut mehmuye ve servi közeği bu otları dökeler. Bir akçe bez tolayalar ve bal süreler ve safrasına sokalar. Bir gün dura ve eğer kerc suyun dürtseler eyudur. Fasl eğer atun safrası şişse sebebi ağır yük urmakdan olur. ‘İlâcı budur ki beş güne değın badem **35a)** yağıyle zeyt yağın dürteler, şifâ bula. Merv ağacının yaprağı kaynadub ıscu üzerine uralar. Labde yaprağı eyudur. Fasl eğer atun fitik olsa sebebi budur katı yükermekten olur. Ya katı sıçramakdan olur. Yemurcun olur yermağla beşçun içen ve gider. ‘İlâcı budurki guvedi şarabla kaynadub atun burnundan dökeler. Ba‘de servi kuzeği tarkın mâzuveşin ve gülнар mesiri ve

günlük ve toplan ve sehun 'arabı demir yoku sir beraber un gibi dökeler balık yemi ile karışduralar. Bir pare beze dürteler üzerine yapuşduralar kolanla berkeçekler üç gün dura. Yine açarlar bir daha yapuşduralar yedi güne değin hoş ola. Fasl eğer atun omuzu yağır olsa ona sergece yağırı derler. 'İlacı budurki ol çürük olan yerlere yak ideler. Ondan sonra içini yumuşak üstü bu ile tolduralar. Günde iki kere kesdureler hiç yerinden depretmeyeler. Daim ıscu suyuyla yuyalar takim at beline tola. Ondan sonra incir yaprağı göyündürelere bağa kâbın dahi göyündürelere. Enzerut defne bunları birbirine katarlar dökeler un gibi üzerine ekeler. Diğer 'ilacı **35b**) neft beş dirhem uşân, üç dirhem günlük, dört dirhem çam sakızı sekiz dirhem zeyt yağı, yüz dirhem sem, yirmi dirhem bunları birbirine katarlar, erideler, süzeler. Ondan ol zehmin çürüği erideler bundan üst bu üzerine dürteler günde iki kere tolduralar. Atı düpedüz olduktan sonra bunu erideler. Günlük kabı çanlar meranzerut her birinden beraber dökeler un gibi günde iki kez üzerine ekler. Fasl atun bağrı bağrı olsa 'ilac budur ki ol âlicin suyuyla yuyalar enzeruse canlar günlük kabı dem alahyin meresinin dökeler bir yere getirub bağra ekeler. 'İlac-ı âher sığır boynuzunu yakalar külin alalar, kına katarlar. Ol-bağrı yuyalar günde iki kere ekeler. 'İlac-ı âher bir kaç gün toz ile kepek uralar. Ândan sonra eksi babucu yakalar külünü ekeler. Hoş ola fasl atun arkası kopsa derilmişse eker yem almakdan olur. 'İlacı ısicân koyundur seyni vereler. Ya sığır bokunu kaynadalar ısicân vereler basa yağın **36a**) dürteler ön aracığa eğerin bir kere çekeler. 'ilac-ı diğer bir pare keçe üzerine âşâyalar dahi sağ tuzi dökeler, üzerine ekeler. Ol- şişse üzerine vuralar. Ekâdin bir kere çekeler. Fasl eğer atun güyesinde argelu çıban olsa içi çürtüse ona 'ilacı budurki mercimeği dökeler. Un gibi panbuğla bir fitil idub fitili bala sokalar dahi üzerine mercimek ekeler. Ol-cerâhata sokalar kim çürüğe atın yeye sağ at bütün ondan bunu ideler. Susan yaprağın bir cezvâyet yaku bir cez ve felekan tehmi iki cez dökeler. Ol-cerehâte ekeler. Eski panbuk koyalar. Fasl at gecik olsa 'ilacı budurki susam köpüğü vereler. Külünü astı suya katub atun güyesine dürteler. 'İlac-ı diğer büre-i armeni tozmiye kendusu bunları dökeler. Zeyt yağıyla karışdurub atı mehkim kaşağı ile kaşıyub üzerine süreler. Fasl atın sulu keciği olsa 'ilacı budurki kara neft kendisi zerârih toz bunları dökeler. Başın yukaru bağlayalar kim dönub ağzın **36b**) gövdesine dökermeye eğer aruğ ise balçık vuralar. Daim hoş ola. 'İlac-ı diğer zerâvand tevil dört dirhem siterih üç dirhem dökeler, yoğuralar yoğurd ile karışdurub güneşe karşu dutalar. Diğer iç yağ, iki akçelik defne yağı, altı akçelik semli, bir akçelik karışdurub uyuz olduğu yere süreler. Fasl atun göksune veya karnı altına cer'a çıksa bu bir 'illetir ki yumru ve suyu olur, şişer. 'İlacı budurki ol-atun kuyruğu üstünü bez ile deleler ve kara herin kim ona karacaot derler. Ona ol-bez yerine sokalar atun güyesine âlân 'illeti gidere tağıdır. fasl atun güyesine yumru çapan gibi kas katı olsa 'ilacı budur ki kesye bir pare sığırın bu kereği yağı bir pare, bir avuç tuz bir

semu küli böcek bunları birbirine katub dökeler. Bir pare beze dürteler atun üstündeki kılı yakı edeler, şişdireler. Beş gün dura dahi ideler yedi güne değin dura ondan neşter ile yaralar **37a)** panbuk koyalar. Fasl atun güyesine şiş bulursa 'ilâcı budurki bir avuç fındık içini dökeler. Merhem gibi eski zeyt yağıyla kaynadalar. İçine peynir katalar, böyle kaynadalar. Isıcu vereler. Ona din bir kere çekeler. Hoş ola veya iki kışından kan alalar ondan bunu ideler. Kespe bir mikdar sığır yağı elli dirhem eski şarab yüz dirhem bunları kaynadalar. Galiz olunca ondan sonra yumurta süre katalar, karuşduralar. Beze dürtüb üzerine yapışdurub şifâ mukârerdir. Ata behan ulaşa atı basub zirkini çıkarub zikirge külesine üç deluk vardır. Ol-delukleri kızılboya ile dolduralar. Behakdan kurtula. Fasl atun güyesine kılıç veya bıçak dokunsa tamar kesilse kan dursa ona 'ilâc budurki zac ekeler ve yahud tağlayalar ve yahud elçi kim çam ondan olur. Kan akan yere ve efrakeler panbuğu yemurçun idub üzerine koyub mehkim bağlayalar. Fasl atı bıçak ile derulub ve bağırsağı taşa çıkırsa **37b)** 'ilâcı budurki bağırsağı taşa gelse eğer sağ ise ata basalar. Suciyle zeyt yağın kaynadalar o isican ile ol-bağırsağı yuyalar. Eğer havalanmış olur. Çer ol-yumak havanda ziyân gidedir. Ve dernuk deniz medin içine sokalar ve karın ekine ile dökeler ve ibrişimle soralar ve asağa yanından bezler koyalar. Takim saru sular varig aka ol-yâre üzerine mistiki ve zefs döküb ekeler ve yumurta sarusu vereler. On gün dura ondan sonra açalar. Yağ süreler eğer yerekci olub bağırsak çok çıkmış olsa yaranun ağzın bıcağıyle büyüdeler. Takim bağırsak küçük germeye atun bağırsağı sirencan virek olur. Atı dahi yemlik gerek atun ayağına sarâce bulursa 'alâmeti budurki bascud gazlar gibi çıkar. Bayulur, şişer, aksar, iriklenur. Ve eğer tiz tumar olmazsa yanında bir dahi çıkar. 'Îlâcı budurki görüldüğü gibi dağlayalar ve eğer görünmez ise usağı sirkeyle **38a)** hal edub merhem gibi ola. Perdenin sıçanotu katub eski panbuğla üzerine sakuz yapuşduralar. Bir gice dura irtesi açalar. Yağ dürteler. Ol-nesne iz taşa gelur yerine ardec katranın dürteler. Bir nice kere kurye köpüre inşallah-u te'ala diğere bir dane kaplu yağa kablu su içine muhren kaynadub süzub suyunu bir kâse ile bir gece ayaza koyalar. Burnunun iki deluğune koyub içureler ve iki gözlerinin üstünde bir kıl gibi nesnesi vardır. Atı demirin halkasiyle tağlayalar. Gayet naf'adır. Nev'i diğere yedi dirhem çire iki bölük idub bir bölüğün burnunun bir deluğune koyub üç günden sonra yarusun dahi burnunun bir deluğune koyub içureler. Hoş ola. 'Îlâc-ı âher ata sarâca olsa ola alnını yareler bir büyücek mangır yahud bakır pasesi filori kadar ola derisi içine koyalar. Ba'de üç dirhem jik içerele üçüncü gün beş dirhem tekrar içureler beşinci gün yedi dirhem içureler yedinci gün **38b)** tokuz dirhem içureler. Bu tarikiyle tokozuncu dirheme varmaya ba'denillah def' ola müceriddir. 'Îlâc-ı diğere sarâca için yedi dirhem zireyi iki bölük idub iki kulağına koyub kulakların iki-üç kişi nöbetleye yâb eyâb uralar. Hayli zaman sonra koyalar. Hoş ola nev'i diğere serâca için herâsane tây nam karyede

esude olan merhum çengel puş 'azizin kara serse ruhi için üç akçe nezer edub bir beze bağlayub atun boğazına bağlayalar. On beşinci gün gideler nev'i diğer ata sarâce olsa yedi dirhem tikinin iki dirhem bir cem'a irtesi kanki canına ise burnunun ol dölüğüne koyalar. Ba'de her cem'a irtesi bir dirhem koyalar. Saman altı cem'a irtesi saman seht bula. Ba'de bu yanında veya göksüne yumurta gibi belurur alukle sekasin düşe. Fasl eğer atun ayağına çıkın çıkın olsa ona 'ilâc benfeşe eklil elmalık kefân tehmi bövi tehmi helime **39a)** kökü bunları dökeler, elleyeler zeyt yağıyle mum eridub bunları karışduralar. Üzerine vereler. Eğer eski olursa tağlıyalar. Fasl eğer atun karğında verm olsa nişân budur kim pul yağlanur az az gelur galiz yüze gibi ve küresi desterer ve suyu çok içire ve yemin yetmez. Hayâsına yapışıcun işer. 'Îlâc budurki ol iki kıçından kan alalar. Ondan sonra bunu ideler. İsfinah bir siyâ ve şân ekilil elmalık kaynadalar, süzeler atun burnundan dökeler. Veya bunlara bövi tehmi, kefân tahmi birer avuç ve arpaya tekrar bu suyiyle kaynadalar. Şeker katar burnundan dökeler. 'Îlâc-ı diğer hıyâr tehmi, kayün tehmi, karpuz tehmi kavun tehmi haşhaş tehmi bunlardan birer avuç dökeler südin olalar şeker katar atun burnundan dökeler. Dahi atı yürüdeler. 'Îlâc-ı diğer benfeşe bövi tehmi bâyunc ketân tehmi, hatmi kökü bir seyâ ve şân za'ferân arpa sezüb tehmi, kalem tehmi dökeler. Un gibi gelem suyiyle yoğuralar kasğı üzerine urub **39b)** Bağlayalar. 'Îlâc-ı diğer soğan elli dirhem barıncan tehmi, anison, kerfes, râzyâne tehusef beşer dirhem kaynadub nesfi kalınca süzeler, şeker katub yemin yedikten sonra burnundan dökeler. Fasl kuyruğuna taş olsa nişânı budur ki bunu on gelur tamlamla tamlamla kaşandığı ve katlin belin aşağıda dutar. 'Îlâc budurki eklil elmlık benfeşe, karpuz tehmi kaban tehmi kavun tehmi suyun koyalar o kadar süzeler serçe belisi alalar. Beş dirhem mecer alihudi dediklerini dökeler. Olsu içine ezemer ata içireler taşın eride gidere. 'Îlâc-ı diğer seferatı kerfes bövi tehmi, râzyâne, soğan bunları kaynadalar, süzeler, içireler. 'Îlâc-ı diğer serb tehmi on dirhem zerevând tevil ve medherib acı badem beşer dirhem mecer alihudi, yedi dirhem esâdun iki dirhem dökeler. Sığır yağıyle karışduralar. Köz gibi ideler her sabah atun boğazına birağalar. İkisin 'ilâc-ı diğer kabân tehmi, karpuz hıyâr tehmi kâbları soyulmuş beş dirhem **40a)** haşhaş tabasır üçer dirhem kesir nişasta zemhi 'arabı rebe'l-sus ikişer dirhem yarencân tehmi mecerül-yebud iki şer dirhem gasnı tehmi, bir dirhem revandsini dört dirhem bunları dökerler. Sarf şarabiyle atun burnundan dökeler. Bununla gitmez ise on soğulcan dökeler. Suyun alalar atun burnundan dökeler. Ol-taş pare pare eyleye fi'l-hâl kaşâne ama yürütmeyeler, depretmeyeler, sakınalar kim çalkanub helak olmaya. Dört sa'at mikdarı öle durması ve yemini artıcân vereler. Fasl atun siduğu dutulsa sebebi son geçmekdendir veya ağniyub kaldığı dönmektendir. 'Alâmeti budur kim bitin eğer ama yatub durmaz ve yuvalanmaz ve kusulunur kim üç gün kaşanmaz. 'Îlâc budurkim kızıl soğan kabın ve kızılboya suciyle

kaynadub za'ferân katar, süzeler yer soğulcanın dökeler. Bu su içinde ezeler adam suduğın saf tuz katar burnundan dökeler fi'l-hâl **40b**) keşâne eğer bununla olmaz ise elin safrasına sabunlayub soka kavuğu yakın olur döndüre ziraki telu olur. Ondan sonra bineler becd yürüyeler. 'İlâc-ı diğerkuruk suyu ve sığır yağı birbirine karışduralar atun boğazına dökeler. Dahi bineler yürüdeler kim nişâne 'ilâc-ı diğerbüre, zencebil, bövir sekiz dirhem mehmu, iki dirhem hurmâ bir gün sirkede ıslanmış ola bunları dökeler. Birbirine karışduralar yumurçun idub atun boğazına bırağalar. 'İlâcî âher benfeşe, on dirhem tuz rubu'l-sus yedişer dirhem bâdencân tehmi, anison, mistiki beşer dirhem penir şekeri, on dirhem zeyârşenbe balı yirmi dirhem sığır yağı, elli dirhem birbirine katar yağuralar yumurçin idub on gece atun boğazına bırağalar. 'İlâcî at ağız ken kavuğu dönse safrasına el sokalar, kavuğu döndüreler keşâne bir gün yürüdeler yenmezin vireler. Fasl atun suduğı dursa 'ilâcî budur kim bu bir zencebil, günlük mistiki za'ferân **41a**) zehn 'arabı, tabaşir ikişer dirhem dökeler, eleyeler un giyi idub ekşi nar suyuyla köz gibi yağuralar. Her şekle birin atun boğazına bırağalar. 'İlâc-ı âher bu bir filfil kakula zencebil darçın zira dörder dirhem za'ferân beş dirhem belut otu, on dirhem akâ kaya beş dirhem dökeler. Bal ile karışduralar her takle beş dirhem in atun boğazına bırağalar. 'İlâc-ı diğerkayâ, gül nar mercik kâb çıkmış tabaşir üçer dirhem mârul tehmi, saman yaprağı, haşhaş tehmi zehn 'arabı nişâta ikişer dirhem kızıl sendâl, kızıl gül ikişer dirhem biraz katuna'l 'abile yağuralar takle atun boğazına bırağalar. 'İlâc-ı âher günlük akâ kaya dörder dirhem, mâzu bir dirhem, lâden beş dirhem, iki dirhem sığır yağıyle erideler. Bu otları karalar bir pare beze dürteler. Kaşığına uralar. Fasl bir at kan keşânsa anun sebebi budurki esire kanı yürüdub ağır yük urmakdan olur. Ol-sebebden atun bu gerekleri za'if olur ve tamarları **41b**) açılır kan kaşanur tizcik tımar ideler. Takim kavuğuna başı pert olmaya. 'İlâcî budurki evvalâ iki kışından kan alalar. Ondan arpa kaydada süzeler. Zehn 'arabı günlük dem ola havın akâ kayâ beş dirhem tebaşir, haşhaş tehmi üçer dirhem kehribâ, on dirhem afyon bir dirhem mehtum, dört dirhem kesir ekunmuş yumurta kayı, üçer dirhem kızıl gül, gül nar ikiser dirhem dökeler. Biraz katuna'l-'abile yağuralar. Her biri iki dirhem karmı ola. Her takle derdin atun boğazına bırağalar. 'İlâc-ı diğerköz yağı, badem yağı, zeyt yağı ikişer dirhem sığır yağı, altı dirhem birbirine karışdıralar ata hınka ideler. Fasl at kan kaşânmak yahud yüksek yerden sekretmendendir. 'İlâcî budur kim ol iki kışına sağ yanında kan alalar ama çok akıtmayalar ve göksüsan dibi ve za'ferân ve timur dikenini ve karaçalının tehmin bu otları suciyle kaynadurub süzeler içine bir dirhem halis tereyağı katar burnuna dökeler. Kan **42a**) gelmezse it üzümü ve zencebil ve ceviz yuva vardır filfil var hardal her birinden beşer dirhem bunları dökeler. Bir vakiye zeyt ve yüz dirhem çam sakızı ve elli dirhem bezir bu otları çömlük içine koyalar ve dökülmüş otları katar ve bir kalın beze yaku edeler ve ısıcakla atun

beline üç yere dağ uralar ve öte salalar. Ve eğer at kanı solur ise sebebi kanı sekerdub talağına ve uykinine yel tolmaktır. 'İlâcı kepek ve trak otu ve incir ve kimyon bunları kaynadalar on dirhem sığırın iç yağın erideler ve on dirhem bezin kata atun burnuna dökeler. Ve yemin ısladub vireler veya za'ferân anunla südiyle ezub burnuna dökeler. Fasl eğer kısrağın rahminde sancu olsa sebebi oldur kim kolun düşürecek yürüdmekden olur. Veya son geçmekden olur. Nişânı oldurki başın asağa dutar yemin yemez ve kaşânican işer. 'İlâcı budur kim ol iki kışından kan alalar. Ondan bunu ideler **42b)** kerfes ve hindibâ tehmi, bövi tehmi, tehud günlük mıstıkı bir senuz tavuk boğazlayalar. Bunları kele açın tolduralar, kaynadalar. Mehera pişe ondan sonra mühkem eliyle akalar, süzeler. Atun burnundan dökeler. 'ilâc-1 âter badem yağı, sendâb yağı, akneft beşer dirhem uşân çâdırı, günlük mıstıkı sir üçer dirhem dökeler. Bu yağlara karışduralar, fercinden dökeler ısıcu dutalar. Fasl eğer kısrağın kolunun düşürse düşüricek kan gelmese 'ilâc kerfesi tehmi, anison râzyâne sezâb tehmi, babunih erih tehmi, hatmi tehmi, bövi tehmi persiya ve şân ekilel elmalık birer avuç bunları kaynadub süzeler şeker katub yirmi dirhem burnundan dökeler. Fasl eğer kısrağın kolunun düşüricek kan çok gelse durmasa 'ilâcı iki kışından kan alalar. Çok çok akıtmayalar. Ondan bunu ideler ak sendal on dirhem mersin tehmi bir avuç ekşi nar suyuyla kaynadalar. Bir ayda dahi toğuralar, kaynadub, süzeler burnundan dökeler. Fasl eğer kısrağın kolunu ise atun **43a)** sebebi rahminde halet cem' olmakdan olur. 'İlâcı ak harik şehm hintal seridsir beşer dirhem buğday içinde olur. Ecmun derler beş dirhem dökeler bal ile yoğurub şaf ideler. Dahi atun götünden dökeler. Ol-ihlâtı eride Fasl eğer at yüklü kısrağı pise kolunu içinde olsa yakını eşenmekten olur. Ve yakıt su dermekten olur. 'ilâcı ak herik beş dirhem dökeler, sığır odiyle karışduralar, dahi fercinden dökeler düşe. 'İlâc-1 diğer za'ferân beş dirhem sir üç dirhem dökeler sezâb suyuyla şeftalu yaprağı suyuyla karışdurub burnundan dökeler. Fi'l-hal düşe ama ısıcan dutalar. Fasl atun bu esri olsa nişânı budurki terslice kan gelur götünü divara sürer. 'İlâcı gübre köküne kan mekal günlük badisin saç dökeler. Derenin örekçi yağıyle şâflar idub dahi ata götüreler. 'İlâc-1 diğer zehn 'arabı, onar dirhem günlük mıstıkı za'ferân kesir uşân onar dirhem afyon akâ kayâ mekal beşer dirhem bunları dökeler un gibi saman **43b)** suyuyla karışdurub şâflar idub dahi ona göturdüler. 'İlâc-1 diğer belilih belilih üzerlik tehmi, geneve tehmi, fesleğen tehmi beser dirhem burnundan atun boğazına bırağalar. Eğer safrasının taşına olursa beyâl otu derler. Üçer göşlü tehimler olur. Bosten ede sende beter ol-tehimlerden otun arpasına katub yedure sekiler döküle güyesinde dahi olur. Çer Fasl eğer atun yelesi ya kuyruğu dökülse ve yahud eğer atun kuyruğu kiçek olsa ve hem geçiyinden kuyruğu dökülse 'ilâcı budurki ketân tehmi dökeler inciri ve zerdâlu suyuyla sirkeyle ısladalar koyu olunca dökeler. Ba'de baldırân yaprağı baş üstü boya süreler. On kümeler bunları birbirine katalar 'araki

sabunuyla mühkem yuyub ondan dürteler bir dürlü dahi kurum şâb tuz kara zernih yumuşak dökeler. Üzerine dürteler başını bağlayalar ki kenduyi kaşımaya ve iki kıcından kan alalar. Eğer atun kuyruğu giçerse kuyruğuna eğer temkine üç **44a)** avuç ekne sencâlar eyu ola ve ekyet düşse birkaç gün yelesine ve kuyruğuna ve güyesine taze gencid yağı düрте. Dahi günde beş dane kabak çekirdeğin her birin iki veya üç pare ile arpasına katalar bile vireler bir aya değin hoş ola ve yahud ekşi pekmez alub içine tuz koyub atun yelesine ve kuyruğuna birkaç kere dürteler. Hoş ola beti döküle fasl eğer atun arkası şişe irden veya bir gayr-ı 'iletten esrar-ı yan kelin al eski sığır yağı karışdurub ol-şiş üstüne dürteler. Diğer bezir tolumani alub üzerine işeyub ol-şişe uralar. Üç gün ol-şiş dura hoş ola, Diğer inciri su ısladalar sabaha değin tekle ol-şişe uralar. Hoş ola ve yahud biraz arpa suyu ve biraz çam sakızı ve biraz mıstıkı ve biraz zeyt yağın birbirine katub üç yumurta böyle katub alu kile çâlkıyub ol-şişe uralar hoş ola ve yahud çökündür yaprağı **44b)** ve sezâb yaprağı ezecu suyuyla pişureler. Takim mehr işe bir mikdar sızmış sığır yağı katub sığır yağın şişe süreler. Ba'de ol-otları üzerine duralar hoş ola. Eğer bu şiş göksünde ya karnında olsa ol-atun bu yelesinden kan almak gerekdir. Ondan on dirhem günlük birer teleski sucu iki yumurta içine sidirub onunla muhkem karışdurub merhem gibi ola bezin üzerine yayub ol şişuğe tevini senudiyle kirkub bu merhemi atun üstüne dürteler. Hoş ola eğer içinde çürük atı var ise çürüğün çıkara onden sonra mercimeği dökub üstüne ekeler hoş ola. Eğer hoş olmaz ise diğer biraz susam yaprağın, biraz üzerlik birbirine katub ol serâhte ekeler hoş ola. Fasl eğer bir at katı sürülmüş ve dökülmüş olsa atun derman oldurki biraz arpa unu biraz şeker bir yem detel su koyub kaynadalar atun boğazına koyalar. Arkun arkun yürüdeler ondan sonra **45a)** sığır yağın gencd yağın ve tuz ve sirke birbirine katalar kaynadalar birkaç gün atun dizlerine ve tırnağına dürteler hoş ola. Fasl eğer atı asi ursâ atun 'alâmeti odur ki tevi dik dik ola kâşağı çekile sukunun birağa dermâni oldurki birer tel arpa unun yarım retel taze yağ, yarım retel serâr kökünü suyla karışdurub atun önüne koy içsun eğer içmez ise boğazına koy diğer ata asi geçmiş olursa 'alâmeti budur ki yemini gahil yiyer ve suyun çok içer veya torbasını yere diker ve ağzını yumar ve nefesini tiz tiz alur ve solar. 'Îlâcı budur ki ol iki öğünden kalanı alalar ve arpa unun süd ile ezeler ve güyesine dürteler eğer şirâğân yağıyla veya kere yağıyla ururlarsa yiğergür ve ondan sonra kök beze yoğurt koyalar ve onı ovalar eyu ola. Bekâret hekim ider asi ve son ver hoş ata bundan eyu 'ilâç bu kadar kim gül yağı ve pirinç unu ve şekerini karışdurub atun boğazına koyalar ve güyesin hergün ıscân **45b)** suyuyla yuyalar ve ıscân dutalar. Ye yüz dirhem bal elli dirhem sireğân yağı, elli dirhem sığır yağı alalar ve ıscıkla ata hınka edeler. Fasl bir at sekretmeden ve yıldırmadan ve sürmeden rencu olsa atun 'alâmeti oldur ki ağzın açık duta bekri çekilmiş ola ve deprene ve nefesini tiz tiz ola ve ayakların isdure ve ayakları dezreye

atun dermanı oldurki bir iple atun başını asa bağlayasın bir yem retel gencd yağın ya sığır yağın iki retel südiyle kaydada veya sarâbla kaynatarlar câizdir. Bir kaç gün ata hıkna ideler. Ama hergün yem çekeriz ideler hoş ola. Diğer eğer ata hasta olmak ‘adese olsa at tersin suciyle olmuş sirke ile ezub boğazına koyalar. Artuk hasta olmaya. Fasl eğer at yem yemeye ve kemirmeye susâm kökünü kurudub döküb arpasına katub yedureler. Bir beş-on kere böyle idersek semire. Eğer yem yemezse yiyegen ola ve dahi diyeler seğ ata semiresin tedbiri budur ki suyunu geç vireler takim muhkem susyâ sürer kıça lakin içine birer mikdar zeyt **46a)** yağın az az içir ve gence ol-suyu koy bile için semire eger yem yemese yiyegen ola dahi eyu yağz suciyle kaydadub elicâ kala aka hıkna ideler. Semire diğer eğer at hastalansa bu nesneyi yarub suya koyub suyun içure hastalığı gide meceriddir. Bismillahirrahmanir-rahim efgayr dinillah bi geyun vela ismi hun fi’s-semerât velâ dahi toğâ ve kerhâ ve ileyhi turce’un. Bismillahi’l-lezi lâ yetre‘u semesi fi’l-ardi velâ fi’s- sema-i ve hevâ’s-sem‘i’l-‘alim yâ ‘aziz yâ ‘aziz yâ ‘aziz yâ Allah yâ Allah yâ Allah lâ ilahe ilâ ente an tezicu bakera kâlu etehizna tahiz ve akal euzubillahi innekin mine’l- cahilin yâ hu yâ âmin hu eğer atun dâim burnundan su aksa nişâdur ve za’ferân ve zerye çob her birinden iki dirhem döküb dört nehıs idub arpasına katarlar. Yine hoş ola fasl atta semaşmış bir ‘ilettirki atun ayaklar şol kadar kabarır ki bez gibi olur, şişer ve yumrulanur. ‘İlâcı **46b)** budur ki söğüt ağacı kabın yaşıyle yakarlar, külin alalar ve kuduz böceği ki zerârih dirler nehil başında alaca böcek olur. Havanda döğeler ol küle katub, biraz karanfil katub ol-kabaran yere uralar ve atun başına yemin torbasiyle asalar. Atun burnuna ol-at dokunmasın eğer dökunur ise ziyandır. Eğer atun ayakları tutulsa yedi dirhem nuşadur bir retel suciyle kaydadub boğazına koy hoş ola. Diğer birer tel oğlan südü ve bir retel hurma cisyenun birer tel kuru soğan birbirine katub kaydadub yarım retel evehil döküb ol-suya katub atun boğazına koyub arkun arkun gezdureler, durdurmayalar. Ondan sonra iki uyluğu arasından kan alalar. Dahi bir retel suya biraz tuz koy ez ve atun gününe hıkna ile hoş ola. Diğer at ağulu ot babolderen ise onun ‘alâmeti oldurki ayakların bir yere götüre ve denreye ve kulakların yemulcek genduyi yere ura ya da nefesi katı asi ola nefesin tiz tiz ola ‘ilâcı budur ki bir retel sığır yağın yarım retel sed **47a)** içine kaydadub atun boğazına koyalar. Üç güne değın hoş ola. Fasl sertân bir ‘illettir ki yingeç gibi atun güyesine belurur. ‘Alâmeti budurki şolğâm gibi olur deprenmez. Eğer atun dizinde ya kış ayağında iç yanında olursa mehateredir, cehd edeler. Çıkarmaktan eyusu yokdur. Zirâ ki tamarlar oluşur. ‘İlâcı budurki ol doğlanu çekile dağlar ot doğlunu cefi kızdurub yaralar Çam sakızı dağlayalar ve içine katran tolduralar. Bir yere bağlayalar on gün dura. Ba‘de aralar içini sileler. Enzerusa ve günlük çam sakızı mistıkı ve ot görmemiş bal ura eyu ola. Fasl eğer atun benreğinde renci olsa verm olsa nişânı budur ki karın şişer ve göğsü asi olur ve yâturd serd kaşânur ve tersler

ve nefesini uzun alur ve ekilar ve kuyruğun sallamaz. 'İlâcı budurki iki yüz dirhem eski şarâb yüz dirhem soğan suyu bunları kaynadalar içine râzyâne tehmi ve ardıc tehmi koyalar kaydada üç necisden birinci kalınca ondan sonra buçuk dirhem kasnı içine ezeler atun boğazına dökeler. Bineler arkun arkun yürüdeler. Ba'de iki ayağından kan alalar. Fasl silme bir 'ilettir ki atun göksünde olur Türkîce ur derler. 'Alâmeti budurki vardıkça büyür 'ilâcı **47b)** budurki ol gezur ipliyle bağlayalar ondan yaralar içindeki akçe kurcuğu olur anı çıkaralar. Yerine tuz tolduralar eğer kökü kalursa ol tuz yakar bir gün bir gece dura ondan açarlar. Ba'de günlük çâm kâsnı ve ardıc sakızı ve mistikî düşerler içine ekeler yahud on dirhem meryesinin ve on beş dirhem seluken ve elli dirhem zeyt yağı kaynadalar ve karşı âğacıyle karışdurub koyu olunca bir dirhem ak nefes ve günlük binları katalar havânda sehn ideler eski pamuk ile uralar. Eğer kan durmazsa alçı ve kızılboya koyalar yerin bağlayalar. Tamar kesulurse dumurla ve çam sakızıyla dağlayalar eyu ola. Fasl eğer atun ayağına mih değse 'alâmeti budurki ayağın yere basamazsa sürçer ve durduğu yere ayağın basamaz. Anı bilmek ka'idesi budurki ayağını kasacıyle dutalar at kocunursa anı katı bağlayalar. Ve yahud ne'l dâr olur kocunu basâr al ne'li çekeler. Eğer mih yerinden kan çıkarsa mih dönmiştir. Ve eğer kan çıkmaz is ya kanı yutulmuştur ve yahud ne'l dâr olmuştur. **48a)** bunun gibi ata tâşırğâmış derler. Çok vaki' olur eğer bu dedüğümüz gibi vaki' olursa o ne'l çekub geniş ne'l ile ne'leyeler ve üçgün koyalar eğer gitmezse ol-atun tırnağına ya sayâsına mih değmiştir ve yahud nesne batmıştır. Ol-anı bulalar ve yerini bıcağla oyalar kanı çıkınca ol kan panbuğla yaruk içine tuz ve katran ısıcanla koyalar ve keçe paresiyle ne'leyeler beş on gün süren sakneler ve ondan sonra sığırın böbreki yağın ve çam sakızı 'arkı sabun ile havanda dögeler merhem gibi ola ol oyulmuş yeri tolduralar. Ve iki günden sonra altına yumuşak kiçe bağlayalar. Fasl atun sekri şişe 'ilâcı tuzu dökub taze sığır südüyle karışdırub dürteler. Diğer arpa unu hatmi kökü sir günlük dökeler beş yumurta sarusiyle karışduralar. Bir pare beze sürüb üzerine vuralar. Bir haftaya dura ve hem dizi üstünden kan alalar ya iki kıçından alalar. Fasl atun ayağına su inse nisân budurki dizi şişer ya topuğu şişer. **48b)** 'ilâcı budurki ol kan alalar dizinden ondan bunu ideler. Kuyruk yağı karaca üzüm zeft çam sakızı dökeler üzerine yapışduralar. Bununla gitmezse ol-tamaru keseler ondan bağlayalar, üzerine zeft yapışduralar. Olmazsa kazayağı tağ uralar. Çayre koyu vereler karşı yağ dürteler. Eğer söker gibi dahi olursa tağlayalar becd yağ dürteler. Yahud ol tağ deluğune harik sokalar şifa bula Fasl atun ayağına kabar olsa kebere dilini dökeler beze koyalar kabarunun çevresine yumurta sarusu süreler, üzerine vuralar. Takim bez yapıssa kenarına dahi süreler bir kere yapıssa ama kabarin üstündeki tevi giderub uralar. Üç gün dura gide eğer gitmezse giru uralar. Birkaç kere urçak gide ondan sonra mersin dökeler, saf yağıyla kaynadalar uralar eyu olan. Diğer 'ilâc kepeği

sirkeyle kaynadub ve biraz tuz katarlar merhem gibi beze serub atun eşğına bir kere bağlayalar. Bir gece dura ve eğer âdem necisi uralar ve yahud sarımsak ile hardâl ve âdem suduğunu katarlar ve ısıcakla uralar atun ayağına **49a)** çalsa ve yahud bir yeri bezelse fi'l-hâl siyah üzümü melh döküb sarub sirkeyle kaynadub beze yayub ısıcakla bir kaç def'a uralar. Ziyade naf'adır atun ayağına beresi pirinci lapa gibi idub ısıcakla ol yer üzerine uralar. Üç gün dura gidereler. Gayetıyla naf'adır nevi'diğer güycerin nescin sarıb sirkeyle karışdurub atun ayağına uralar. Bir gün dura gidereler ziyâde nâf'adır. Çok durgurmayalar def' ola. Fasl atun ayağı dutulsa sebab ağır yük urmakdan ya becd sürmekden ya ağır balçıkdan yürümekden olur. 'Îlâcî çörek otu yağı ferçun oğlan esi 'arabca cend diduter dirler. Seryas babunc 'akar karhâ zeyt yağıyle kaynadalar bir baş sarımsak dahi katarlar eski şaraba katarlar tağlıya olunca kaynadalar. Ba'de çıkaralar güneşe karşı asi asi dürteler veya iki pulluk saru ağaç alub kaynadalar ve böğürtlen yaprağın ve murur yaprağı suyundan altmış dirhem yaprağı bulunmazsa kökünden kaynadub yüz altmış dirhem suyun karışdurub içureler hâcet **49b)** vaktinde üç def'a içureler. On güne değin bir sabah bir ikindu vakti içureler. İrtesi ikiduye varınca su verilmeye tevli metgır olmak mukarerdir. Yemini nemrik vireler nafi' ola. Fasl at taşırğânsa ökçesinden kan alalar eyu ola. Eğer ata kabar olsa kebere dibini döke beze koyalar ama çevresine yumurta sarusun bulaşdıran takım yapışa eyu ola. Ve ol kabar üstüne olan tevi giderub uralar. Üç gün dura gide eğer gitmezse geru ideler bir kaç kere uscak gide eğer ondan sonra mersini dökeler sağ yağla kaynadalar uralar şifâ bula. Fasl atun ayakları kanlansa ekâd dahi intişâr derler. 'Îlâcî budurki su ile tuzu kaynadalar şöyleki gayet koyu ola ve eğer birer nuşadır katarlarsa eyu dır atun ayağına süreler ve üzerine sucu dolumayan saralar ve berk bağlayalar. Eğer açmazsa atun dizinin iç yanından yaranca tamarden kan alalar ve bir avuç arpa unun ve biraz sir sokoturki ve biraz hatmi tehmin ve biraz günlük bu otları dökeler birbirine karışdurular. **50a)** beş yumurta sarusiyle yoğureler ol kan alınan tamarın üzerine yakub idub bağlayalar bir hafta dura ve atı dahi bağlayalar depretmeyeler. Fasl ata arpa dutsa nişanı budurki seyirleri dutulur, yürüyemez olur. 'Îlâcî sabahdan kuşluğü değin serin su içinde dutalar su içirmeyeler gitmezse kızıl soğan döküb sıkalar, suyun alalar. Beraber serağan katub içureler bir cenân atun burnundan dökeler. Bir lahza başın yukaru getureler bununla dahi gitmezse iki önünden kan alalar yahud bir gece ayaza dutalar. Ya beş yaşar oğlanın siduğın alalar otuz dirhem ola burnundan dökeler. Atı arpa dutsa diğere ağzını açalar. On beş dane yımurta birer birer kabla ağzından ufadub butureler. Ve iki kaçıcı bu lezinin iç yuzünden kan alalar. Fasl atun tırnağına üsküresineye yukaru yanında çıyan olsa ona 'aran derler. 'Îlâcî kuru kayağı göyündüler fer foyun yağıyle havanda sehun edeler. Ol-asi suyuyla yuyalar ondan dürteler. Üç güne değin dura geru asi suyuyla yuyalar. Şol kedirge ondan kan çıka ondan bunu

ideler. Meresine afid iç bunları zeyt yağıyla havanda sehun ideler. Ondan sirke katar 50b) geru sehun ideler üzerine dürteler. Beş günden sonra bunu ideler. Sir günlük kâb enzerut dökeler üzerine ekeler fasl atun tırnağı dirense. 'İlâcı budur ki dashat iki dirhem mazu ola iki dirhem zac yirmi dirhem dökeler. İç yağı karışduralar dornağına bez ile koyalar. Bir kere düşmeye atun tırnağı yarılrsa 'ilâcı budur meryesinin bir cezi-i gül yağı ola çöz bunları havânda sehun ideler. Atun tırnağına dürteler. Fasl giran bir 'illettir atın ayağına olur ve adamı dahi olur. Kurâğan dirlir. Eğer tımar etmezlerse atun tırnağı sürer çıkarır. 'Âlâmeti budurki bende güste ve yahud tırnağı yüresinde deşilur irin gibi saru ve akar bu 'illet iki tür olur birisi diş bezi erkek var kökü uzun yoğunca olur ve dişisi değirmi olur tırnağın çiy çure dutalar baş olur ve tırnağın yerinden aynadur bilki çıkar. 'İlâcı budurki mâzu on dirhem zac beş dirhem eyu cehl karpuzu içi bir dirhem ve biraz dahi enzerut bu otları dökeler bal ile yoğuralar ve atun ayağını sabunuyla yuyalar ve sileler ama serun su ile yumula 51a) ve bu otları dürteler ve bez ile bağlayalar. Bununla gitmezse diğer kerçi ketan beziyle bağlayalar ve su içine koyalar. Ol-su sedîği gibi ola ol-suyu dökeler ve yedi kere ideler. Ordan sonra yirmi dirhem segugen ve beş dirhem estehat elli dirhem zeyt yağı ve beş dirhem meryesinin ve on dirhem esfidac ve beş dirhem giryet ve beş dirhem kelemi jenkan bu otları bu ıslanan kireci sehun ideler karışdırub serp sirke damzureler. Şöyle ideler kim merhem gibi ola günde iki kere dutalar dolu dalar. Ondan sonra hınzır yağın dürteler eğer bununla gitmez ise diğer atun ayağın asi su ile ve çuğaniyle şol kadar yuyalarki kızara ve konmağa yakın ola ondan sonra kuru kabağı yanduralar ve külünü belsân yağıyla karışdurub bir kâğıda süreler ol yere vura ve üç gün dura. Eğer bununla gitmezse diğer biraz sirke küherciyle eze ve ol yere ura ta kuruyunca ondan sonra yuya meresengi yağıyla karışdurub süre ve ama hınzır yağından eyu nesne bu kadar ola merdlukla fasl eğer atun ayağı ur yük olsa 'alâmeti uyuz gibi olur. Üzerine tevi dökülür 'ilâcı şây pişurelar dökeler hınzır yağı biraz dördüsü ikisin geru ideler şâb içine koyub karışduralar takim hal ola 51b) ondan ısı suyuyla ayağın sabuniyle yuyalar. Ba'de muhkem sileler ıscakla ol-yağı dürteler bir iki gün takim hoş ola. Diğer 'ilâcı serer ağacı göyündürelir külünü kaynadalar atun ayağını ol su içine koyalar üç güne değin yuyalar hoş ola. Fasl atun tırnağın üstü yarılrsa 'ilâcı budur ki üzerine öyki paresin bağlayalar ol-yarıkda kurt olur öykini çıkaralar ondan sonra birkaç dane incir ıslâdub havânda merhem gibi döküb ol yara üstüne bağlayalar. Kireç zerinc zencâr bal her birinden beraber dökeler bal ile karışdurub ol yaruğa dürteler. Ondan üzerine dökülmüş tuz ve sirke pâça yağıyla karışdurub üzerine dürteler. Ondan üzerine kerc ekeler. Fasl atun tebki olsa belgel kim ol maraz kurur. Ba'de olur 'ilâcı budurki ol-atı geçleyeler yerine neft akdalar neft bulunmazsa katran dürteler. Asi asi saralar taki' ola bu tabağın nişâni budurki saru su akar tımâr olmazsa tırnağın zehine

çıkar harâb eyler. Fasl atun bir çoğaltı olsa 'ilâcı budur **52a)** ol hezizene dürteler ondan sonra tarhâna ve kızılboya ve şâb üçünü kaynadub atun ayağına bağlayalar üç gün dura. Ondan sonra tâhin ve kanar ve sirke bu üçünü birbirine katub merhem gibi ola ayağına uralar ve tarlaya yürüdeler. Diğer asi suyuyla yuyalar ondan sirkiyle kara bayayı karışdurub ayağına yuyalar. Bir kaç kere sonra katranla yumurta sarusun dutalar. Yahud hınzır yağın dürteler bir iki kere hoş ola fasl sekun için bal ile kızılboyayı karışdırub merhem gibi ola dahi sekun yerin tıraş ile nibun üzere ol-yâre mikdarı sür bir akçelik selman al muhkem direk ol yara üzerine tuz gibi saç dahi tıras olan yere ol sabahdan kuşluğa dek dura ondan sonra ura öyleye dek dura ondan sonra çöz. Eğer sekun değildi ise yağ çoğaz sür her kenki yağ olursa câizdir. Ama sekun gâseb olduktan sonra ol yir yanmış gibi olur. Şöyle bilesin fasl atun ayağın hanam olsa nişân budurki kabarcuk gibi olur sola kurbayalar 'ilâcı budurki kerci iki kere alcân suyuyla karışdurub **52b)** koyalar turila suyun dökeler ve ol kerci zeyt yağıyla sehung ideler. Havânda galiz olunca ondan zanam yuyalar dürteler ve ol ayağına kim zaman vardır andan kan alalar veli mücereb bir ot vardır yanında biter. Turan otuna benzer ol-otun kökin çıkaralar ol-atun niyetine dört dürlü ibrişime bağlayalar. Bir pare kökü bez içine koyub atun boynuna asalar. Ol-ot kurduğunca ol otun zanam kuruya müceriddir. Fasl zanam bir 'ilettir ki atun kulağı ardına ve önünden tamardan mâye iz ol tamarlar şol tamarlardır ki gelur köze iz ol iki tamardan dahi ayrılır karnı altından iki kış açığının iç yanından ayağa yoğun tamar olur benyadi gözi olur ve bu 'illet daim deşulur irin akar ekseriyle sebep göz zehmi olur ve onun gibi atun yanında at bağlasalar ana dahi ulaşur. 'Îlâcı budurki soru zemih ve kilye ve nuşâdur ve büre ve kerc ve sekut küli her birinden birer dirhem ve buçuk dirhem sıcan otu bunları dökub sekut külünün suyuyla yoğuralar. **53a)** merhem ola her bir cerahâta başka başka dürteler. Bir gece dura ondan açalar yağ dürteler. Takim mehresi kuruyunca ondan sonra semuklu kurdin ve kermet ve şâm sabunu ve yumurta sarusun ve sığır yağın havanda dökeler, merhem gibi ola. Günde iki kere son suyuyla yuyalar. Zencâ ve enzerut ve günlük ve çam sakızı her birinden iki dirhem ve yirmi dirhem zeyt ve on dirhem soy yağı bunları erideler ve otları katarlar merhem gibi ola. Günde bir kere uralar şifâ bula. Ve eğer göksin dönmiş olursa ol-tamarı kulağı ardından bulalar keseler ve eğer orası bulunmazsa ota basalar göksün yaralar içine balık gibi bezeler olur. Çıkmı çıkmı bezleri erideler çıkaralar ve çam sakızı ve dağlufur ile erideler. Ol-tamarı üstüne bir tamar dahi dağlana kanı dine ol tamara ibrişimle bağlarlarsa câizdir. Ve ol yardıkları yere karşı kerc ve katran uralar eyu ola. Eğer üç gün bir biri ardınca hergün buçuk dirhem zernic kepek ile vireler ve biraz dahi yapraksız serhanke yağı içine olur tolaşır onun tehmi ya kenduyi ki kurumuş ve dökülmüş **53b)** ve alınmış ola diyeler ne kadar verirlerse eyudur. Bu üç gün içinde arpa virmeyeler kepek sarımsak ve zerih vireler. Ancak

kuruya gide eğer sanah gidub eserleri kalursa yarım batman kara incir dökeler. Ve yarım batman beze sirke katar kaynadalar merhem gibi ola ol kanamakda olan yerine uralar eseri kalmaya bâs-ı tamen atun istimâsın bildirir. Ata sıtma düşse sebebi katı binmekden ya katı dökmeğden olur ya hazân vaktinde yağmura durmadan olur. Ve yadırılmışla çölin ve irin almakdan olur. Nişân budur katı katı solur ve burnunun iki kanadı açılır ve başın aşağı dutar. Ve kulakların sert eyler ve küyesi son olur ve ayakları desrer ve yemindenki solur ve nefesi son olur ve gözlerinden yaş akar ve ekiler ve yerinden deprenmez olur. ‘İlâcı bir bıçağla atun arkasını süre ondan sonra kızıl sendül ve şeker ve kağıd atun altına behoz ideler. Bir gece yem ve otun vermeyeler ondan sonra bu ideler iki yüz dirhem su ve üçer saman bir gece isleyeler ondan kaynadalar. İkiyüz dirhem su ve yüz dirhem eski şarab katar süzeler iki dirhem sibterih ve keşenç tehmi bu cümlesini 54a) dökeler. Geru bu suyla kaynadalar yüz dirhem kalınca atun boğazına koyalar. Diğer on dirhem kızıl sendâl ve beş dirhem sirke ve on dirhem keşenc bunları kaynadalar ve süzeler. İki dirhem gül yağı katar atun boğazına koyalar. Üç gün bir biri ardınca ondan sonra çükünder yaprağın peyân fesleğeniyle kaynadalar ve sirağân katar ve erideler ve ata hıkna ideler. Ve ol iki ayağından kan alalar. Eğer gitmezse ondan ideler eğer düşürürse defneyaprağı ve yârpuz kökü onu veya badiye ve samaşık senah ve saman tozi bunları iki su bir sucu içinde kaynadalar ve bir çukur ideler. Ol-kazanı açalar buğu ol atın güyesine dağıla ama atun nefesi yolun dutmayalar ol kadar cehd ideler kim at derleğe on gün boyunca ve ot vireler arpa virmeyeler. Eğer seyân suciyle ezub boğazına koyalar mefidir. Diğer hiyâr tehmi, karpuz tehmi, tehmekan kaban tehmi döküb sūdlerin olalar şeker katub dahi atun boğazına dökeler ve ayaklarından kan alalar. Diğer kara heliyle ve beliyle ve emile her birinden onar dirhem befaic ve eftimun ve terid este hudus beşer dirhem 54b) dökeler saf bal ile karışdurub yumurçu ideler. Her biri köz kadar ola her gice birin boğazına birağalar. Tokuzuncu bâb atların tedbirin bildirir. Ata esiti geçse nişân budurki kılları dökü dura ve mef’adi esi olur ve kefi çekilmiş ola. İlâcı budurki arpa unu ve taze ayran ve son su birbirine karışdırub ata içireler eğer yemin yerse bövi tehmiyle arpa unun karışdırub vireler. Fasl ata son geçse nişân budurki güyesi dūrürür ve tevi ürperür ve gözlerin açmaz ve kulakların sert ve başın aşağı dutar. ‘İlâcı budurki enriz zencebil ve defne tehmi sermişak dârçını, haliçân, firkiyon beşer dirhem dökeler un gibi idub kara üzüm dökub onunla karışdurub yumurçun idub atun boğazına birağalar. Diğer zeyt yağı zencebil bu bir firkiyon defne tehmi ‘akar karhâ bunları dökeler. Zeyt yağıyle karışduralar dahi ata dürteler. Onan çulun örteler escu dutalar. Diğer ak herin beş dirhem nişâdır üç dirhem dökeler sığır yağıyle karışdırub 55a) lokma lokma ideler. Her gün birin atun boğazına birağalar. Ta yedi güne değin hoş ola. Fasl atun tagoh küresi gözi ağarmış ve burnundan sokula belgel kim zâirih

dedikleri böcek düşmüştür. Onun dermân olurki atun gözine yatılanmış sığır yağın koyasın mücerirdir. Fasl atun nefesi tutulsa nefesin güçle olsa eğer yaz günü olsa benfeşe yağı kâfur ve za'ferân bir çenge koy şol kadar karışdurki birbirine tam karışa ondan günde üç kez geçire üç kez atun burnuna koy hoş ola. Eğer kış günü olursa ak gencd yağın gündüz dokuz kez gece üç kez burnuna koy başın yukaru çeke bağlaya hoş ola. Fasl atun birbirine tevi bitmese hurma çekirdeği külin zeyt yağıyle yoğurub merhem gibi eyle. Birkaç gün üzerine dürteler tevi pilte atun bir yerinde şiş olsa bir pare kurşunu yasla üzerine bağla hoş ola. At harun olsa eyu yağın arpasına katub yedureler ol huyu terk ide atun o yakın elican ağızlığın yuyalar. **55b)** paslanmaz zirâ ağız ağrısı ve atun baş ağrusu ve sekağı olmak cümle ondan hâsıl olur. Eğer bir yere irişeler kim suyu kokar olub at içmeye ol-sunun peçeninden atun burnuna koy yermeye içe eğer derler. Sene kim onun ki hiç at geçmeye yürümeğe ve sekretmeğe kırarsa dişini dura derisine sâre boynuna bağlaya eger kurak işemeyub suyolu tutulsa kuyruğun bir iki kıl al dahi buna pişmiş süd içinde asla dökülmüş filfile bulayub yolu dölüğüne koy açıla enze kerece hanâm olsa sarmaşuk köki atun kulağına dak hanem hoş ola yahud yaşın döküb gözüne koy hoş ola. Yahud ak ilik ile kök iliği buna ol-hanamek her sağışınca bir döküm döke her dökme işbu aynı oku âlâya ve bi'l-hak nezl ve bi'l-hak enzelnah ve bi'l-hak e'l- asime'l- 'azim ellezi men eyşi helke men netfel-i hakle fekedere sem elbisi yesre dahi ilki atun boynuna dökeler. Hanem kuruya gide atun yer zehunu olsa ya uyatılmaz **56a)** sağ kulağına bu âyeti okuyub üfüre ol huyu terk ide. Ayet şudur: Efgayr-ı dini'llah yebgun vela İslam men fi's-semevât ve min fil-ardi tuğa ve kerhen ve zelâlehum bi'l-ged ve velâ sâl eğer at âğulu ot yese efsun budur erin erinc betih gibi sitih ve setihin mestekeresen müstekesenli heviyinen ve heviyin ezunu süleymân bin davud usi cega cega enruz gibi mâr ender gir semnun seri seryen behâ neşkeri kenager bera ve nanzel mine'l-kurân mahu şifa-i ve rahmete'l-muminin atun agzına oku yedi kere üfüre hoş ola ate hanem olsa kara herik derler. Bir at vardır hanem tamarın dele ol-otu ona koye kuruyub hoş ola ve yahud üzerlik kaynadub gece ayaza kuret gele atun boğazına koy hoş ola. Atun koluncu olub karın şişe şol bağırn küreğinden bıçağla delub eflah tuzu döke ol deluğe koy köpür çıka gale ol-yel öz cemden çıka hoş ola tecrübe olmuşdur. Bu bâbda noksan yokdur. Eğer ata **56b)** sarâca olursa yerde gezeklu ot olur ki kuyruğu dirler. Ol-otu gün doğmadan kızılar arpa gibi doğrayub yirmi gün her gün bir avuç yemine katular eyu olsa. Fasl ata kuduz dalsa ve kudurursa 'alameti budurki gözleri kızarır ve dili sarkar ve yarı akar ve başını aşağı dutar. Ve nesne yemez ve su içmez ve ersek gibi serçe ve salunur vakit oldurki düşer dahi kurur. Eserduğun ondan bulunur ki ol esenduğu yarayı köz içiyle ovalar ve etmeğe karışduralar ve tavuğa vireler ve eğer tavuk ölmezse kuduz değildir. Ve vakit olurki tavuk ol köz içini yemez. Ondan bölürler kuduz itduğu 'ilâcı budur kim ol-

salanan yeri tizcek bıçağla hacamat ideler. Dilini birkaç yere çize ve şişe uralar ve yahud kan çok akıdalar ve sarmısak ve soğan ve oğlan esi ve tuz bunları suciyle merhem gibi dökeler ve ol çizdikleri yerun üzerine vereler ve seryân ve tavuk boku 57a) sucuyle ezeler ve sığır südünü katarlar ve burnuna dökeler. Ve eğer tolunan atun ayaklarında olursa ol-yaranun yukaru yanında kepek karış ile bir kere bağlayalar ve kayış ola girmezse künle bağlayalar. Mesela ibrişim gibi ve ip gibi ve iplik gibi takim ağrısı yukaru yürümeye ziraki atun derisi kuru olur tiz yürür ve eger bir diri tavuğu dutub ve yumurta çıkan yeri ol yerenun üzerine kururlarsa ol-tavuk derhal ölürse ol-at derhal kurtula ve tavuk olmazsa at ölür. Şöyle bileler ve boğazlıyalar kim at harâb olmaya ve ol kuduzu toladığı yere üzerine sarımsak ve tavşan malisi ve şarab ve çörek otu ve tuz bunları sığır yağıyla karışdırub ve bir iki kere uralar ve bir mekit yere koyalar. Kırk güne değin kudurmazsa halâs bulmuş ola ve Allahu 'alem bekarat hekim ider. Asi ve son ve reş ata bundan eyu 'ilâc yokdur. Gül yağı ve piriñç unu ve şekerini karışdırub 57b) atun boğazına koyalar ve köyesin hergün ıscân suyuyla yuyalar. Günde iki kere ve ıscân dutalar ve yüz dirhem bal elli dirhem serlığan yağı elli dirhem sığır yağı ısıcakla ata hıkna ideler. Ata hasta olmak 'adet olsa nescin suciyle olmuş sirkeye ezub boğazına koyalar. İruk hasta olmayan atun bir yerine uyuşmuş kan olsa ol-tun boynundan kan alalar. Ondan sonra sığır yoğurdunu ve hatmi bunları birbirine karışdırub ol kan ayrı kalan yere uralar şifa bula. serace için mecriddir ve gayetiyle meşhurdur. Yirmi bir dirhem jideği yedişer yedişer tarh üçer becfi bir burnuna ve üçer becfi bir burnuna bir haftaya değin bu minvâl üzere üçer haftayla değin içureler. Bi'iznillah-i te'ala şifâ bula. Atun boğazına öksürük olsa nişânı budurki at düşürür ve yolu kızıl olur. 'İlâcı oldurki benfeşe beyan beşer dirhem bövi tehmi, kızıl gül 'inab nilo fersistad erik arpa unu her birinden birer avuç kaynadalar süzeler şeker katub atun burnundan dökeler. 'İlâc-ı diğher hatmi kökü beş dirhem, benfeşe bövi 58a) tehmi birer avuç bunları kaynadub süzeler şeker ve badem yağı katub atun burnundan dökeler. Ve hergün ıscân suyuyla yuyalar teht

El-Kitab-ı ba'den Allahu'l-meliki'l- vehâb

Fi 19 Cemaziye'l-evvel sene 1265

Bâb-ı serh ve du'a-i fars

rivâyet âdem peygamber 'aleyhis-selâmdan Muhammed Mustafa 'aleyhis-selavatu's- selâm zamanına denlu ne kadar peygamberler 'aleyhis-selâm geldise bu hikli yazdılar atladi boynuna takdular bağladılar. Gazaya giderken bilmezlerdiki atları seker dermedi yohsa uçar medi ve resul hazreti 'aliyi islâm itdi vasiyet olsun benim ümmetlerime ki bu hikli onları boyunlarına bağlayalar, gidermeyeler. Ve bu hikli şerif fenki atun boynuna olursa dilden ve gözden ve okdan ve kılıçdan ve sekundan ve sehcunden ve sarâcede ve kalunçdan ve talakdan

ve mehat-ı şerrinden ve mecmu'ü belâlardan **58b)** hak te'ala saklaya hikli yere katında gâyetiyle müceriddir

Ol-du'ayı şerif hikli budur.

Bismillahirrahmanirrahim

Sübnane'l-lezi esri ba'de'llila mine'l-mescide'l-harâm ile'l- mescide'l- aksa ellezi yârkenâ hule'l-ziya sübhane'l-lezi sehrunna hazâ ve makenân mekrinin ve in bikâde'l-lezin kefr ve'lezi'l-kunun bâb-ı sareheme'l- mesme'une'l-zikr ve yikulun ine'l-mecnun ve mâ huvela zikri'l-'ademine'llahim ehfiz yeheza'l-hiki'l-mübareke'l-fars ve'l-mübareketi 'amel hazel ismâd mine'l-cemi'l akât ve'l-'ahat ve'l-belâ-i ve'l-'alel ve'l-cenun ve'l-haram velâ yermin ve'l-seham ve'l-hesim ve'l-ham ve'l-talân ve'l-kuluncun kehifes ve tadis ve men ve ham 'ask ve baki ina fetehtalik fetha meblina ve behk aban ne'id ve âbân nes'inellahim ehfez hazal-fars mine'l-'ayn ve'l-nezreti'l-sân min serakin ve'l-ins ve'l-nezr ve 'ane's-seyf ve'l-yetim ve inanve'l-mücer ve'ş-şecer mine'l- maraze'l- mühtelifat min şer **59a)** cemi' el halik beck Cebrail ve Mikail ve İsrail ve 'azrail ve cümlete'l-'arş ve'l-küresi rıza-i ilahi 'onhun ecma'in beck ve tenzil mine'l-akran mâ hu şifa-i ve rahmete'l-müminin velâ yediz- zalimin ila ahser ola hol velâ ka'te elâ billahi'l-'ale'l-'azim ve suke'lem neşrih... elahire yâ Allah yâ rahman yâ rahim yâ gaffar yâ settar yâ hanan yâ meman yâ deyyân yâ sübhan yâ sultan yâ daim el-baki ve'l-ihsan yâ zülcelâl ve'l-ikram ve'l-kamil ve'l-bela-i ve'l-ikrâm bir cümletin yâ er-rahime'r rahim

Şerh-i du'ây-ı hikilel fars

Rivayetdir emire'l-mü'minin hazreti 'ali'den kerime'llah veche ider her kim bu hikil at boynuna daksa ol ümete dil ve göz değmeye ve her dürlü belâdan emin ola sekedub hiç ayağı yarılmaya ve uğru olmaya ve gözündeki ve burnundağı olmaya ve cemi' hastalıktan emin ola hazreti 'ali radyallahü 'anhu düldülün boynundan gidermedi hazreti 'ali vefât etduktan sonra düldülün boynunda bulundu **59b)**

Ol-şerife hikle'l-fars budur.

Bismillahirrahmanirrahim

evlem yeru inna helakna lehum mimâ 'amilet eydıyna eni'ma fehum lehâ malikun ve zelelna ha lehum

feminhâ değu beham ye'kulun

Yâ Kayyum Yâ Hay Yâ Kayyum Yâ Allah

lâ seyfe'l- azve'l- fakru'llahe'l 'azim 'as herkim bu du'ayı yazub yedi kât kâb içine koyub at boynuna bağlasa hak te'ala ol atı ve sahibini döklü belabardan ve afetlerden yılâ 'akreb ve cemi' yaradılmış şerrinden emin eyleye ve selamete duta ve herkez ol at ser çekmeden

çekmeden ve düşmekden kurtula uğriden ve haramiden emin ola ateşe ve denize girse ziyan olmaya budur

Bismillahirrahmanirrahim

'akide'l-ferise ve'l- fadise'l-lezi ye'leku 'aleyhâ haze'l-kitâbi munseyi'l-sehhabi haliki'l-halik min turâb âlâ ileyhi illa **60a**) Huve ileyhhi'l-mesir ve e'idu sureki'l-nehil ve sübhâne'l-lezi ve mâ seyertu ente ve raikuke fi emrillahi ve fi emâni'llahi ve fi hefeze'llahi ve selatillahe 'ali seyidina Muhammed ve ala sahabe ecma'in ves-sellem ve teslima daima daimen kesiren ila yevmi'l-lezini bi-rahmetike yâ er-rahmaner-rahim ve'l-hamdillahu rabbe'l-'alemin

Emire'l-mu'minin hazreti 'ali kerim Allah veche hazretlerinin düldülünün pazu bendesidir ma'lum ola mehli yâ metu talih metlüh fetetha netihen ma tiha yâ geriz mertuhen 'aleyhi 'ala in ebi talib fene tane matuten fali'a keletu 'alellah temer eyeme li hu tahirin yahu yâ menhu emire'l-mu'minin hazreti hamzanun askerinin pazubendidir seh yâ mekşaha hu hec kehu ce'fe inna hu hec zeharac zehiruc meha hâic minha haic yâ hu ni'mel-mevla ve ni'mel-nesir hu bâb bir ata saraca olsa sâğ ayağında ise solun ve sol ayağında ise sâğına deke bâğis müceriddir bismillahirrahmanirrahim beş ve'l-akranü'l-hekim ine'l-mine'l- **60b**) murselin ala sıratın müstekim tenzile'l-'azizin rahim li tunzir kevmen ma enzer ebahum fehüm gafilun eveleyse velehun velâ kate ala billahi'l-ala'l-'azim eveleyse'l-'azim yâ Allah yâ şa'fi eveleyse yâ Muhammed yâ rab ya rab

Hazreti resulün arkasında idi her türlü renc için

Müceriddir ... bâb

At boynuna daksalar o gine at lecemiye ve seğerdub aramayalar müceriddir mühr-i sicân ehirec ehirec 5151 5151515151 51515151515151 insanın su yoluna taş düşerse söğüt ağacının özü gine bir ak kurdceğiz olur ezub içureler ama balkile içmeyeler nisfeni içeler idrarı ziyâde olur müceriddir diğér bu son altna ve ba'zı yerlerine maraz olsa **61a**) insana tâtâr kurdu 'araz olsa bir müsekâl za'ferân iscu suyuyla ezeler içure müceriddir. Öksürük için koyunun karaciğeri bıçak ile yarub ateş üzerine tuz ile pişureler. Sarb sirkeye baturub yiyeler, naf'adır. Sızı için kelleyi pişurub sarp sirke ile bulamac idub sızı olan yere birkaç kere süreler nâf'adır. Temriki için gâyet müceriddir. Hindistân cevizi kabuğu pare pare idub zerde çavi bir mikdar havânda döğüb akla ceviz kabuğunu bir tencereye döşeyub zerdeçari üzerine saçub dahi üzerine bir küçük boş tas koyub ol-boş tas üzerine tencereye münasib bir tas dahi koyub ağzını hamur ile sıvayub içine su toldurub ılıcan olunca yedi def'aya dek döke. Her yedi def'a ya tekrar son su koya yedi def'a tamam oldukça aca çıkara. Ba'de isti'mal ide. Neshe-i at siracesi sarâce çıkararı atun ön saçına bu dua'yı yazub müşammalı beze bağlayub içine iki akçe-i bu du'ayı yele **61b**) koyub şih sa'di rahmettullah-i 'aleyh ruhuna nezir eyleye

bağlarken üç kere Fatiha-i şerif ve üç ayete'l-kürsi ve üç kere ihlâs-ı şerif okuyub penbe ipliği ile atun ön perçemine bâğlaya bi'na yâ Allah def' ola

2 9 9 119 8991 80622

9 2 2 271 44 5 22 yâ Allah yâ rahman

9 2 9 78 1622 yâ rahim yâ hafiz

la havle vela kuvvetel'l-ala billahi'l-'alel 'azım

sızı için müceriddir

'arak fencan doğan zeyt fencan afyon derm ferfiyon derm

1

1

2

8

Sabun derm bu cümle eczalık biryere hılt edub

30

ba'de ateş üzerine hal eyleye ondan sonra hamama girub pak gusl etduktan sonra dizlerine süre her ne dürlü sızı olursa def' ide bi-iznillahı te'ala müceriddir şöyle biline bir tık nefes olsa ona 'ilâcı budur ma'lum oluna bir yılâmı tutasın başın kesub bi yana atasın kendin ateşe yakub beyaz kül olunca ondan sonra küli (62a) alub atun yeminin torbasına dökeseñ ata bir gün bir gece bu 'ilâcı etdikten sonra yem ve su vermeyesin

Şimdi tamam

9

kitabe'l-fakiril-hakir hâfız Muhammed Emin fi 19 camiziye'l-evvel sene 1265

3. BÖLÜM: EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Baytar ve Baytarname Sözcüklerinin Etimolojik Olarak Açıklanması

Baytar sözcüğü terminolojik olarak Arapçada “*Biatr*” olarak geçmektedir. Hayvan hekimi, nalbant şeklinde de tanımlanmaktadır. Arabistan göçebeleri, çobanlık etmek ve hayvan yetiştirmek ile meşgul olduklarından, hayvan tedavisinde önemli tecrübe ve bilgiye sahip oldukları halde, ismin etimolojisinden anlaşılacağı vecihle, Bizans memleketlerinden ve daha doğrusu Suriye’den o taraflara giden baytarlar halk arasında büyük bir şöhret sahibi idiler. Yer yer dolaşan şarap tüccarları gibi, bu baytarlar da Ukaz, Zu’l Macaz vb. panayırlarda dükkân kurarlar ve ekseriyet itibarı ile kan almaktan ve yara tedavisinden ibaret olan sanatlarını icra ederlerdi. Arada sırada baytarlar insanları da tedavi ederlerdi. Nitekim eski Arap şairleri kelimeyi “tabip” manasında da kullanmışlardır¹. İslam uygarlığı Çağında hayvanların bakımı, beslenmesi, hastalıkları ve bu hastalıkların tedavileri konularında yazılmış eserlere ise “*baytarname*”, “*esbname*”, “*hayl-name*”, “*feresname*” adı verilmektedir².

3.2. Baytarname Adının Ortaya Çıkması

“*Baytarname*” adının ortaya çıkışı hakkında çeşitli fikirler vardır. Süleymaniye Kütüphanesi Bağdatlı Vehbi Efendi Bölümü’nde, 1502 numaraya kayıtlı bulunan bir baytarnamede bu husus şöyle ifade edilmektedir: “Harp esnasında İskender-i Zulkarneyn’in atları hastalandı; fakat o zaman Erestetalis hekim beraberinde olmadığından bir şey yapamadılar. Bu hekim bir kitabı tasnif kılıp tez elden İskender’e gönderdi ve adı da baytarname kondu³. İfadelerine yer verilerek; baytarname sözcüğünün kökeni açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde bizim üzerinde çalıştığımız Süleymaniye Kütüphanesi Bağdatlı Vehbi Efendi Bölümü’nde 1496 numaraya kayıtlı bulunan baytarnamede; Büyük İskender bir kaleyi üç yıl muhasara etti. Lakin atlarına hastalık girdi ve atlar helak olmaya başladılar. Bunun üzerine askerler İskender’e geldiler ve bu konuda şikâyet etmeye başladılar. Dediler ki ey padişah-ı cihan hayvanlarda hastalık meydana geldi, helak oluyorlar bu konuda ne buyurursun. İskender Aristo Hekime haber salıp hayvanlar için bir kitap tasnif ettirmiştir. Aristo, yolda kendilerinde hastalık peyda olan atlara, bu kitaptaki bilgilerle amel ettikleri

¹J. Hell, “Baytar”, *İslam Ansiklopedisi*, 5.Baskı, C.2, 1979, s.431

²Ali Yiğit, “*İlm-i Fûrusiyet*” *İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s.5.

³Ali Abbas ÇINAR, “Türk Kültürünün Yazılı Kaynaklarından Baytarnameler”, *Milli Folklor Uluslar arası Halk Bilim Dergisi*, S38, Ankara, 1998, s.52.

zaman hayvanların sıhhat bulacaklarını ifade etmiştir⁴. Baytarname adı bu şekilde ortaya çıkmıştır.

3.3. Anasır-ı Erbanın Tedavideki Önemi

Anasır-ı erba dediğimiz dört unsur gerek insan tabiatları konusunda ve gerekse hayvan hastalıkları konusunda tedavi için göz önünde bulundurulmuş en önemli unsurlardan biridir. Allah bugün mekânı ve bekay-ı âlemi ‘anâsır-ı erbadan yaratmıştır⁵. Zira Allah âdemi dört nesneden yarattı. Ona ‘anasır-ı erba‘a derler. Eğer bu dörtten birisi eksik olursa insanoğlu tamam olmaz. Ve at da ‘anasır-ı erba‘adandır⁶. Allah insanoğlunu ve hayvanı dört türlü unsurdan yaratmıştır. Kanın ve safradan ve bağlamdan ve sevdadan hükmen tesmiye kılmıştır. Kanı havaya ve balgamı suya ve sevdayı toprağa Allah nitekim âdemoğlunun mühtelif yaratmıştır. Nitekim doru atın kanı fazladır. Atın safrası ziyadedir. Atın balgamı ziyadedir. Kara atın sevdası fazladır⁷. Hacı Bektaş-i Veli de “*Makâlat*” isimli eserinde bu dört unsurdan şu şekilde bahsetmiştir: “Her türlü noksan sıfatlardan münezze olan Allah, Âdemi dört türlü nesneden yarattı ve onun evladını da dört bölüğe ayırdı. Bu dört grubun her birini dört türlü ibadette bıraktı. Yine bunların her birinin kendine mahsus dört türlü hallerini ve dört türlü arzuları vardır. Şimdi Âdemi yarattığı dört türlü nesne şöyledir: ilk önce topraktan, ikinci olarak sudan, üçüncü olarak ateşten, dördüncü olarak rüzgârdan. O’nun ayırdığı dört bölük insan şunlardır: ilk bölük “abidlerdir” bunlar şeriat topluluklarıdır ve asılları rüzgârdandır. İşte bu rüzgâr hem temizdir hem de güçlüdür. Çünkü rüzgâr esmeyince rüzgâr taneleri samanından ayrılmaz ve eğer rüzgâr esmeseydi bütün dünya kokudan mahvolurdu. Abidlerin ibadetlerine gelince namazdır, oruçtur, zekâttır; savaş için askere çağrıldığında savaşa gitmektir. Kendi arzularının peşinden gitmeyip, dünyayı terk edip, ahreti sevmektir. Bu grubun hallerinden biride birbirlerini incitmemeleridir. Bunun yanında büyülenme, kıskançlık, nefret, cimrilik ve düşmanlık bunlarda her an görülür⁸.

Mevlana Celaleddin Rumi de anasır-ı erbadan bahseder: “(1207-1273) dört unsuru (hava, toprak, ateş, su) şu şekilde açıklıyordu: Her insan bir cisim taşıyor. Bu cisimler her insanda eşit değildir. Bazı insanda ateş fazladır. Bazı insanlarda amelde tembellik vardır. Ateş, toprak, hava, su beden bunlardan yaratılmıştır. Bunlardan birisi olmazsa insan yaşayamaz. Vücudu gösteren su ile toprak, hava ile ateştir. Ama vücudu ısıtan bir ateş var. O

⁴El-Edirnevi Muhammed Bin İskender Baytarnamesi, s.5.

⁵İskender Baytarnamesi, s.7.

⁶İskender Baytarnamesi, s.9.

⁷İskender Baytarnamesi, s.10.

⁸Hacı Bektaş-ı Veli, *Makalat*, İstanbul, Türk Diyanet Vakfı, 2010, s.44-45.

ateşte sınırdadır. Ateş sınırdan aşağı düşerse insanı öldürür. Yukarı çıkarsa insanı öldürür. Birde hava vardır. Hava insanı yaşatır. Ama görünmez. Fakat bu dört madde insanda mevcuttur. Ateşi fazla olan insan şer olur. Kavga yapmak için bahane arar. Suyu galip olanda insanları birbirine düşürür. Toprağı galip olan tembel, havası fazla olan kendini beğenmiştir⁹. Tarihte eski tedavi yöntemlerinde anasırı erbadan yararlanarak hem insanlar hem de hayvanlar iyileştirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda atların ve insanların yapısı hakkında bilgi edinmek içinde bu yöntem kullanılmıştır.

3.4. Atın Sahip Olması Gereken Özellikler

Türk toplumunda at çok önemli bir yere sahip olduğundan atın sahip olması gereken özellikleri de büyük bir önem arz etmekteydi. İyi atın yüzü küçük ve yüksek olmalı. Uzun bir boyunun olması gerekir¹⁰. Atın ela gözleri olmalıdır. Kulakları uzun ince ve kamış yaprağına benzemelidir. İki kulağının arası geniş ve dişleri inci gibi olmalıdır. Sağlam dişlidir. Safrası yuvarlak ve arkası geniş olmalıdır. Ve beygiri tok ola. Beli ince, yelesi ve kuyruğunun uzun bir şeklinin olması lazımdır. Else dudağı yukarı dudağından uzun olmalıdır. Ve yumru alınlı ve omuzlu olmalı. Uyluğu dolu, boyu orta olmalıdır. Bileği ve topuğu kısa, uyluğu uzun olmalı. Yolda giderken iki kulağıyla işaret etmeli. Gözünü iyi dengeleyip yürümeli. Önüne ne gelirse sıçramalı ve yoldan ayrılmamalıdır. Önü ve arkası beraber olmalı. Birbirinden uzun ya da kısa olmamalı. Tabnağı¹¹. Geniş olmalı. Avdeti kara olmalıdır. Beninin kara olması gerekir. Sesi tiz olmalıdır. Arka ayağı iki ön ayağından küçük olmalıdır. Tırnaklar enli, uzun ve kara olmalıdır. Ökçesi yuvarlak olmalıdır. Ve elmacıkları yuvarlak olmaya. Bir elmacığı yüksekte olursa at gibi at Kıymetli olur ve hızlı olur. Yokuşta, düzde ve inişte bir kaide yürümeli ve suya tez tez meyil etmemeli. Beli ince, boynu omuz ile düz olmalıdır. Arkası balık arkası gibi düz olmalıdır. Kuyruğunu yukarı götürünce hemen aşağı bırakmalıdır. Safrasında iki yan kemik olması gerekir. Beli uzun olmamalı¹². Atın sahip olması gereken özellikler bu şekilde uzun uzadıya anlatılmaktadır.

Büyük âlimler soylu atların üzerine söylemişlerdir. Ayrıca hadislerde de bahsedilmiştir. İslamiyet ve Cahiliye dönemindeki âlimler atın yararını belirtip, şiirlerinde cömertlik, çeviklik ve yiğitliklerini övmüşlerdir. Soylu hayvan diğer bütün hayvanlardan daha dayanıklı olur, hepsinden hızlıdır ve bütün hayvanlardan asil olur. Darlık zamanında

⁹İbrahim Hakkari, *İnsan Tabiatı ve Kişilik Analizi*, İstanbul, Yolculuk Yayınevi, 2009, s.57-58.

¹⁰İskender Baytarnamisi, s.10.

¹¹İskender Baytarnamesi, s.11.

¹²İskender Baytarnamesi, s.12.

yemsizliğe, susuzluğa, seferlerde ve çöllerde yemsizliğe ve oluşabilecek uykusuzluğa karşı dayanıklıdır. Cins atlarda aygıra “hişan”, kısrağa, “hacre” ve “remke”, taya “Mahre”, yavruya “felve” derler. Ancak her işte yetenekli, hünerli olan ata “atik” ve “mu’tabik” derler. Yürüyüşü güzel olan ata “cevad” ve “muğreb” derler. Otağa salınmayıp fazileti nedeniyle korunmalı, iyi bakılmadır. Melez ata “bedeşal”(kötü asıllı) ve “bedşerade” (ası) derler¹³. Dolayısıyla at sahip olduğu özelliklere göre tercih edilirdi. Böylece baytarnamelerde iyi atın hangi özellikleri taşıması gerektiği hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Atın boynun uzun ve kesim(medbah) (baş-boyun bağlantısı) yerinin ince olması iyidir. Ayrıca boynun alt kısmının ince olması, üst kısmının ince olmasından iyidir. Yelesinin altındaki iki sinir gözlerine doğru sağlam ve güçlü uzanmalıdır. Bundan dolayı yanak çizgileri boyun kısmına ulaşabilir. Boynun alt derisi geniş olursa soluk alıp verme hızını olumlu etkiler. Derinin kalınlığı güzel görünüm için önemlidir. Boynun her zaman böyle olmalı ortasında parmakla sıkılmış gibi (hemze), olursa; sürmelerinde alçaklık, boyun kökünde eksiklik, kısıklık, kıvrımlar, boyun kemeri olmazsa boynu güzel olur. Kıvrımlar boyunun kabiliyetini etkiler. Boynun kemerinin ince, boyundaki tendo ve etin az, boynu zayıf olmalıdır. Boynun- gövde bağlantısı yüksek ve düz olursa güzel görünür¹⁴. Atlarda uzunluk, genişlik, kısıklık, incelik gibi bazı özellikler istenilen özelliklerdir. Bunlardan biri de yüz güzelliğidir. Alnı geniş, iki dudağının arası mesafeli olmalıdır. Dudakları güzellik belirtisidir. İnce dudaklı ve nefesinin rahat çıkması iki çenenin ayrıldığı yer uzun olmalıdır. Dili uzun olursa ağzının derinliği büyük olur. Burnun ince olması, asillik-soyluluk belirtisidir. Yassı olursa melez olup, nefes çıkışı dar olduğundan kusur sayılır. İki burun deliği geniş, yukarıya uzanmış durumda ve tabanı geniş olmalıdır¹⁵.

3.5. Atlarda Don ve Nişanlar

Fizyonomi; bir diğer ifadeyle ilm-i kıyafet veya Arapların kullandığı ifadeyle ilm-i firaset insanın iç âlemiyle dış görünümü arasındaki münasebeti inceleyen bilimdir. Fizyonomi; vücudun tezahüründen, özellikle yüz hatlarında yola çıkarak, insan özünün yorumlanması şeklinde tarif edilebilir. Böylece ilm-i kıyafet kavramından yola çıkılarak şöyle düşünülebilir: Nasıl ki herhangi bir şeyi örten şeyler kıyafettir, benzer şekilde insanoğlunun ruhuna, Rabbi tarafından giydirilen benden de bir kıyafettir. O halde bu kıyafette; ruhuna,

¹³Ali Yiğit, “İlm-i Fûrusiyet” İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, At yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s.26.

¹⁴Yiğit, s.29-30.

¹⁵Yiğit, s.28.

tabiatına ve kişiliğine ait tecelliler saklıdır. İlm-i kıyafet sadece insanlarla değil, havyalar ve biklilerle de ilgilenmektedir.

Atların dış özelliğinden yani don ve nişanları da bu bağlamda değerlendirilebilir. Doru at hızlı olur. Zahmet duyar. Gözü, kirpiği, yelesi ve kuyruğu kara değildir. Dik karınlı olduğu zaman yolu hızlı alır. Al kını kızıl olursa hızsız olur. At gözü ve kirpiği kara olmalı. Hayâsında akçe akçe ağı olmalıdır. Safrası kemik olmalıdır. Yelesi, kuyruğu uzun ve siyah; beli ince ve boynu uzun olursa iyi attır. Yolda saf olur. Cefakâr olur ve açık adımlarla yürür. Yelesi ve kuyruğu ak olursa yaşlı olur. Kanı sarı olursa deli ve ısırğan olur. Yelesinden kuyruğuna değin bir kara yol çekilmişse böyle at hızlı olur¹⁶. Atın donları ve nişanları olup sevilen özelliklere sahip olanlar yetiştirilmelidir. “*Edhem*”, koyu renktir. Koyu siyah atın renkli atın tüyleri parlak olur. “*Edhem-i cevn*”, koyuluğu azdır. “*Edhem-i ahmer*” (koyu kırmızı), siyahlığı az, kızıl-siyah renkte olur. Burun delikleri ve bel kısmı siyaha yakın olur, buna “*ahm*” da denilebilir¹⁷. Yelesi, alını beyaz ve siyah olur. Asfar, anlı, yelesi ve kuyruğu beyaz olur¹⁸. Genel anlamda koyu renk ve uzuvlara sahip olan atlar tercih edilen atlardır.

3.6. Atların Yaşı

Atların yaşları dışından belli olmaktadır. “Dördüncü bab atın yaşı dışından bellidir. At kolunun iki diş aşağıda ve iki diş yukarda yeter. Bu bab dişler hakkında bilgi vermektedir. Ve bunların yanında iki diş dahi yeter. Ona ‘ayas derler. Atın dişleri kırk ikidir. Otuzu üstte olur¹⁹. Atın dişlerini tamamlanmasından itibaren yaşı belirlenebilir. Yaşı iki, dört ya da tam erişkin olduğunda dişleri beyaz, sade, parlak ve küçük olup sedef rengindedir. Kalıcı dişleri sarı olur, parlak olmaz. Süt dişlerinden daha büyük ve kısadır. Yaşlı atların dişleri ayrık, boş gibi görünür. Dişlerin uzun görünmesi, genç olmasında veya diş etlerinin az olmasındadır. Renkleri koyulaştığında eterli dolar, dişlerinin dibi güzel olur. Dişlerini tamamladıktan sonra her seneye “*karih sene*” derler. Dişleri tamamlandıktan bir yıl sonra “iki yaşında”, iki yıl sonra ise “üç yaşında” derler. Bu yaştaki atlar yürürken, iş ve yarış sırasında kusursuzdur, ancak dokuz yaşında kusurları ortaya çıkar. Bu durumda erkeğe “*mâc*”, dişiyeye “*mâce*” derler²⁰. Atlardaki diş sayısı bizim yazma esere göre kırk ikidir. Ancak yapılan başka bir çalışmada kırk dört olarak ifade edilmektedir. Bunların on iki tanesi öndedir. Öncelikle doğumundan beş ile dokuz gün arasında iki tanesi çıkar. İki aydan dokuz aya kadar dört diş

¹⁶İskender Baytarnamesi, s.14-15.

¹⁷Yiğit, s.39-40.

¹⁸Yiğit, s.41.

¹⁹İskender Baytarnamesi, s.20.

²⁰Yiğit, s.38-39.

çıkar. Tamamı ise dokuz ayda çıkar. Azı dişleri ön dişlerinden sonra çıkar ve çıktıktan sonra hiç birini deęiştirmez²¹.

3.7. Atların Hastalıkları

Yaşam şartları içerisinde atlarda birçok hastalık zuhur etmektedir. Ve tarihsel zaman içerisinde bu hastalıklara uygulanan birçok tedavi yöntemi de gelişme göstermiştir. Çok çeşitli nedenlerle ortaya çıkan bu hastalıklar: “ Histerik, hafakan, sancı, kabız, safra şişmesi, hitan, bağırsak iletisi, ishal, böbrek iletisi, fitik, atın böğrü yara olsa, karın altında şişisi olsa, saraca, uyuz, ayağına çivi batması, sefağı, sekergu, diş ağrısı vb.” olarak ifade edilebilir.

Atın gözünde çıkan hastalıklar: “Atın gözünde kis çıkması, atın gözünde kabar çıkması, atın gözünde kemre olması, atın gözünde su olması, atın gözünde ak olması, atın gözünde kıl bitmesi, atın gözünde çik olması, atın gözünde kemre olması.” Gibi birçok iletici ibarettir.

Histerik hastalığı bu hastalık da sebep budur ki ata sıcak su verirler. Ve yahut ezan vaktinde atı yağmura bağlarlar²². Histerik hastalığı bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Atın dilinde şişme olduğu zaman²³, yemi yemez ve su içmez²⁴. Belirtileri bu özelliklerdir. Tedavisi için şu yöntem kullanılır: Mersin yağı on dirhem, mistiki on beş dirhem bitki kullanılır. Yağla karıştırıp atın burnundan dökülmesi lazımdır. Başını yukarıya doğru götürüp arpa yerine yaş buğday vermek gerekir. İki önünden veya burnundan kan alınmalıdır. Diğer tedavi yöntemi ise zencefil ve nişadır ve melh enderânı, ‘akkarha ve muyizic ve hardal beraber verilmez. Sirke ile karıştırıp atın ağzını açıp bunu diline eski pamukla sürmek gerekir²⁵.

Atın fitik olmasının sebebi ya katı yürümekten ya da katı sıçramaktan olur²⁶. Fitik olan at için mürdesengi hafif ipek bir tülbentte eledikten sonra bir kaba alıp üstüne gülyacağı döksünler. Ezdikten sonra yarılan kısma her gün uygulansınlar. İnşallah yararı olur. Mürdesenk ve kökten bir kısım alıp ezsinler, ipekte elesinler. Beyaz mum alıp demir bir kaba koyup üstüne gül yağı döksünler. Bir kaptan eritsinler, üstüne iki dirhem mürdesengi eksinler. İyice karıştırdıktan sonra yarım dirhem kökü üstüne döksünler. Bir dal ile karıştırınsınlar. Merhem kıvamına geldiğinde yarılan yeri bununla yağlasınlar, Allah’ın izniyle yararı olur²⁷.

²¹Yiğit, s.39.

²²İskender Baytarnamesi, s.22.

²³İskender Baytarnamesi, s.46.

²⁴Yiğit, s.62.

²⁵İskender Baytarnamesi, s.46-47.

²⁶İskender Baytarnamesi, s.59.

²⁷Yiğit, s.107.

Kabız olan at vaktiyle su içmemekten ve buğday yemekten olur. Nişanı budur ki gözü yaşarır, karnı şişer ve kıcı kaşınır²⁸. Bu hastalığın iyileştirilmesi için : On ratl suyu iki ratl eski şarap ile karıştırıp bir ratl domuz yağı ve bir ratl hiltit (engejd, kasni) karıştırıp bir avuç un ile lavman yapsınlar. Sonra yaş kuş üzümünden(kişniş) biraz alıp suyun sıksınlar. Suyundan bir buçuk ratl alıp ata versinler yararlı olur. Gaitası normale dönene kadar ata yem vermesinler²⁹.

Atın sidiği tutulsa belirtileri şunlardır: yatıp durmaz, yuvalanmaz, kusulunur ve üç gün kaşanmaz³⁰. Atlarda meydana gelen ağrılı idrar yapma veya idrarını tutması gibi hastalıklarda bazı kişiler “ idrar tutukluluğu varsa, sarımsak ve soğan ile lavman yapılmalıdır” demişlerdir. Kimileri de “bunu uygulamak idrar kesesinde yırtılmaya yol açar, hayvanı öldürür.” demişlerdir. Ancak Musannif, “ben denedim, zarar vermez, hatta yararlı olur”. Eğer soğuktan dışkısını yapamama ya da geri itmekten/düşmekten dolayı oluşan bir tıkanıklık ise belirteceğim ilacı uygulasinlar. Su kaynatılıp göğüsten kuyruk köküne kadar sıcak zeytinyağı ile güzelce yağlasınlar, kaynatılan su vücuda dökülür³¹. Bu tedavi şekli uygulandığı zaman atın şifa bulacağı ifade edilmiştir.

Ata meyhdana gelen hastalılardan bir diğeri de karın şişkinliğidir³². Karnında şişlik(timpani) olan atı, kuyruğunun dibinden ucuna kadar sekiz yerden dağlasınlar. Sonra alınını dağlasınlar, ayrıca kuyruğunun iki tarafından dağlayıp karanlık, rüzgâr almayan bir yere koysunlar. Yem olarak yonca versinler; iyileşir³³.

Atın omzunda meydana gelen hastalığa yağır denir³⁴. Yağır sırt, arka, iki kürek arasındaki yer demektir. Çoğunlukla bu yerde eyer ve semerin açtığı yaralar oluşmaktadır. Tedavi olarak attan kan çıkarsa, çıkan kanı zeytinyağı, üç yumurta ve şarap ile ezip çenenin üstüne sürsünler. Birinci gün uygulayıp ikinci gün temizlesinler. Atın ağrıyan yerine uygulanmalıdır. Derisi sarkar. Bunu bir lüle ile şişirsınlar. Üç parmak genişliğinde yeri kessinler. Tuz, kan ve sirke karışımını üzerine döksünler. Sonra sıcak su ve zeytinyağını sıcak bezle uygulasinlar; inşallah yararlı olur³⁵. Bu tedavi yöntemi yağır için kullanıldığında at şifa bulur.

Atın yelesi ve kuyruğunun dökülmesi bir diğeri hastalıktır³⁶. Bu hastalıkta şu tedavi uygulanabilir. Atın kuyruk ve yeke kılları dökülse bir ratl sirç, dört vakıyye küspe, dört

²⁸İskender Baytarnamesi, s.59.

²⁹Yiğit, s.107.

³⁰İskender Baytarnamesi, s.79.

³¹Yiğit, s.127.

³²İskender Baytarnamesi, s.72.

³³Yiğit, s.134.

³⁴İskender Baytarnamesi, s.69.

³⁵Yiğit, s.138.

³⁶İskender Baytarnamesi, s.86.

vakıyye zerire (gözotu, ateş yanığına iyi gelir, kimileri “kamce” adını verir), yarım vakıyye safran, üç kırat amber, “kurukıya” ve “kayakra” denile ottan bir ratl, üç vakıyye zâfar (bu malzemeler kesin olarak bilinmemektedir.) alıp karıştırırsınlar. Bununla yağlasınlar; uzar ve artar³⁷.

Atın gözü yaşarırsa sebebi gözüne nesne ya dokumaktan ya da içinde kıl bitmesinden olur³⁸. Gözünün içinde bir şey konmuş gibi bir görünüm olur. Sürekli gözü akar. İlaç olarak ezilmiş koyun kemiğinin iliğini göze sürme şeklinde uygulamak gerekir, yararlı olur. Ayrıca gözyaşını günde üç kez silip temizlesinler. Gözyaşı akıntısı kesildiğinde yara ortaya çıkar. Şişerse, dört dirhem kalktar, yarım dirhem mür, bir miskal safran ve biraz koyun iliği alıp ezdikten sonra bal ile karıştırıp yaranın üstüne uygulasınlar. Yara, gözünün tamamını kaplarsa, gözün alt tarafındaki yanak damarını kesip ertesi gün belirtilen sürmeyi çeksınler. Ağrıyan yere sürekli şarap sürsünler. Eğer gözü şişerse arpa ununu merhem haline getirip uygulasınlar³⁹.

Atın böbreğinde şişkinlik olsa nişan budur ki suyu çok içer ve gözlerinin içi kızıl olur. Başını aşağı tutar⁴⁰. Böbreklerin ağrısı için, kış mevsiminde atın içme suyuna arpa unu katsınlar. Buğday ununu bal ile karıştırıp yedirsınler. Kuyruk sokumunun çevresinde 12’si sağda 12’si solda olmak üzere toplam 24 noktayı dağlasınlar. Dağladıktan sonra tedavi uygulasınlar; dağlanan yerler iyileşir. Bu tedavi, yarımşar vakıyye “kurretü’l-‘ayri” (buna maydanoz suyu da denir, su kenarlarında yetişir), esrak, ufak biber, kandit ve sakızdan oluşan karışım atın burnuna damlatsınlar. Esrak ve kandit bilinen nesnelere değildir⁴¹.

Atın gözüne ak düşerse ‘ilâcı budur⁴². Gözde ak olduğu zaman gözler ağrılı, görüş zayıf olur. Ağrı, çölde olan bir otun yemesi sonucu oluşur. Çinko ve “*usare-i ekrad*” karışımını ya da bu kitapta sürme şeklinde kullanılan diğer otlar kullanılabilirler, “*usare-i ekrad*” bilinmeyen bir ottur⁴³. Göze ak düştüğünde bu tedavi biçimi uygulanabilir.

At uyuz olduğu zaman da çeşitli tedavi yöntemleri kullanılır. Bunlardan biri iç yağı, iki akçelik defne yağı, altı akçelik semli, bir akçelik karıştırıp uyuz olduğu yere süreler⁴⁴. Bir diğer yöntem uyuz için bir ratl defne tanesi iki ratl şirik, iki ratl zeytinyağı yarım ratl taze zeraric, çeyrek ratl hardal, çeyrek ratl kündüs kökü alıp ezilecek olanları ayrı ayrı ezip belirtilen yağlara karıştırırsınlar. Cam kapta güneşte beklatsınler ata uygulamak gerektiğinde

³⁷Yiğit, s.146.

³⁸İskender Baytarnamesi, s.45.

³⁹Yiğit, s.147.

⁴⁰İskender Baytarnamesi, s.63.

⁴¹Yiğit, s.152-153.

⁴²İskender Baytarnamesi, s.42.

⁴³Yiğit, s.155.

⁴⁴İskender Baytarnamesi, s.72.

bunda bir ratl kadar alıp üstüne zeytinyağı, bir avuç çörek otu ve bir avuç tuz döktükten sonra güzelce kaynatıp ilgili yere uygulansınlar. Güneşte her gün bir saat olmak üzere üç gün bekletip önüne bir kap içerisinde su koysunlar. Üç günden sonra şirik ve kuyruk yağı ile yağlasınlar. İki sonra da yıkasınlar, yararlı olur⁴⁵. Bu tedavi yöntemleri uygulandığı zaman hayvanın şifa bulma imkânı yükselmektedir.

Görüldüğü gibi birçok at hastalıkları olduğu gibi bunların tedavi edilme biçimleri de oldukça gelişmiştir. Tarihi seyir içinde at hastalıklarının gelişimi ve bu hastalıkların tedavi şekilleri “*baytarnamelerde*” oldukça geniş yer tutmaktadır.

3.8. Baytarnamelerde Manevi Yöntemler

Baytarnamelerde at hastalıklarında kullanılan tedavi yöntemlerinin dışında bazı manevi ve iyileştirici olduğuna inanılan şeyler de varlığını korumaktadır. Ve bunlar bir çeşit tedavi olarak uygulanmıştır. Bu konuda Hz. Ali’ye atfedilen bir duadan bahsedilmektedir.

Rivayettir emire’l-mü‘minin hazreti ‘Ali’den kerime’llah veche ider her kim bu hikili at boynuna daksa ol ümete dil ve göz değmeye ve her dürlü belâdan emin ola sekedub hiç ayağı yarılmaya ve uğru olmaya ve gözündeki ve burnundağı olmaya ve cemi‘ hastalıktan emin ola hazreti ‘âli radyallahü ‘anhu düldülün boynundan gidermedi hazreti ‘ali vefât etduktan sonra düldülün boynunda bulundu⁴⁶.

Bunun dışında bu konuda bazı hadislerin de varlığından söz edilmektedir. İsmail bin Gıyas, peygamberin sahabilerinden birisinin “cihat yerine (at) yetiştirme tercih edilebilir (mi?) demesi üzerine başka birinin ‘cihat için besicilikte olmayan şart yoktur.’ dediğini duydum⁴⁷. Muaz b. Cebel’den aktaran Hasan b. ‘Arfe dedi ki: Peygamber (S.A.V), Allah rızası için (at) beslemek de oruç tutmak kadar hayırlıdır, demiştir. Yine Hasan B. ‘Arfe, Enes b. Malik’ten aktararak; Resulullah, Ramazan ayında (at) yetiştirmek, 600 sene ibadet etmekten hayırlıdır, bu işin faziletini ancak onlar ya da onlardan daha iyi olanlar anlayabilir’ demiştir⁴⁸. Cerir İbn Abdullah e-Becli’den aktaran Hasan ibn ‘Arfe dedi ki; Resulullah, eliyle atın alnını yıkarken bir taraftan da ‘kıyamet gününde nimet ve hayır atın alnındadır’ demiş⁴⁹.

Belirtildiği üzere veterinerlik tarihinin önemli eserlerinden olan “*baytarnameler*” başta atların hastalıkları ve tedavileri olmak üzere bizlere çok önemli bilgiler ve yöntemler

⁴⁵Yiğit, s.157.

⁴⁶İskender Baytarnamesi, s.117.

⁴⁷Yiğit, s.23.

⁴⁸Yiğit, s.23.

⁴⁹Yiğit, s.23.

sunmaktadırlar. Ve bunun yanında bazı manevi inanışları da kendi içinde taşımaktadır. Kullanılan yöntemler: Genel olarak: ağızdan içirme, burundan verme, yakı, tütüsü, kan alma ve dağlama şeklindedir.

SONUÇ

Türkler, bozkır kültürü ve medeniyeti çerçevesinde ata ve at yetiştiriciliğine büyük önem vermişlerdir. Bu tarihsel doku içerisinde atın verdiği kuvvet ve yardımla çok büyük coğrafyalara hükmederek birçok idari teşkilatlanmalar kurmuşlardır. At, Türk kültüründe hem binek hayvanı hem de savaş aracı olarak kullanılmıştır. Çinliler, Türklerden bahsederken, “Hayatları atlarına bağlıdır.” derler. “Bu sebeptendir ki Orta Asya’da yaşayan Türkler, bazı araştırmacıların “at kültürü” diye adlandırdıkları bir yaşam biçimi sürdürmüşlerdir.” Bazı Batı kaynakları “Hunlar at üstünde yerler içerler, alışveriş yaparlar, sohbet ederler ve uyurlar. At başka bir kavmi yalnız sırtında taşıdığı halde, Hun at üstünde ikamet eder.” demiştir. Böyle bir kültür yapısı içerisinde atın bakımı, beslenmesi ve tedavisinin yapılması büyük önem taşıyordu. Bu dairede gelişen ve genel olarak at, atçılık, at bakımı, beslenmesi, hastalık ve tedavilerini esas alan baytarnamelerin yazılışı gayet doğal bir süreci kapsamaktadır.

“*El-Edirnevi Muhammed B. İskerderin Baytarnamesi*” at hastalıkları, at bakımı, temizliği, ata binme şekilleri, iyi bir atta bulunması gereken özellikler, atın boyu, rengi, at hastalıklarında kullanılan tedavi yöntem ve biçimleri, bu tedavi yöntemlerinde hangi ilaç ve bitkilerin kullanılması gerektiği açısından irdelenmiştir. Bu tetkikler sonucunda elde edilen bilgilere göre Uyuz, Fıtık, Kabız, İshal, Hitan, Hafakan, Sancı vs. baytarnamemizdeki at hastalıklarıdır. Bu hastalıkların tedavisinde ise daha çok za’feran, günlük, hatmi, zencefil, tarçın, Hindistan cevizi, çörek otu, çam sakızı, firkiyon, kara üzüm, afyon, kayın, marul vs. kullanılan bitkilerdir. Bu bitkiler genellikle bal, yağ ve tuz ile karıştırılarak ilaç şeklinde bir macunlar elde edilir. Elde edilen bu macunlar ya ağızdan ya da burundan damıtılarak hayvana uygulanır. Tedavi yöntemleri, genelde ağızdan ve burundan damlatma, yakı, kan alma, dağlama şeklindedir. Bu bağlamda özgün tedavi yöntemleri kullanılmıştır. Baytarnamede bunu detaylı olarak görmek mümkündür. Tercih edilen atlar ise daha çok koyu renkli, yelesi ve kuyruğu uzun olan at türleridir.

Sonuç olarak, yapılan incelemeler sonucunda eserin günümüz ifadesiyle veteriner hekimlik, at yetiştiriciliği, bakımı, beslenmesi, at hastalıkları ve bu hastalıkların tedavi yöntemleri açısından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Yüzyıllar önce kullanılan tedavi yöntemleri alternatif yöntemler olarak günümüzde de kullanılabilir. Sonuçta Türkiye bitki varlığı açısından çok zengin ülkelerden biridir. Bu şekilde Baytarnameler üzerinde detaylı incelemeler yapılarak günümüz veterinerlik hekimliği açısından faydalanılabilir. Ve yeni tedavi yöntemleri geliştirilebilir.

İNDEKS

- Acı badem, 23
acı soğan, 18
âdem kafası, 22
afyon, 22, 26, 27, 33, 34, 46
ahmer, 22, 24
ak üzüm, 19
akâ kayâ, 22, 27, 33, 34
akar kârâ, 23
anison, 19, 25, 26, 27, 32, 33, 34
ardıc, 37
baldırân, 35
barıncan, 32
belut gülü, 19, 20
benfeşe, 18, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 42, 43
bezir, 18, 19, 21, 26, 27, 34, 35
bih, 23
böğürtlen, 38
bövi, 22, 32, 34, 41, 43
büre, 22, 23, 24, 26, 30, 33, 40
büre-i ermeni, 22
büresid, 22
centiyane, 28
çam sakızı, 19, 30, 34
çökündür, 35
çörek otu, 18, 38, 43
dârçın, 25
daristin, 22
defneyaprağı, 28, 41
dermeği, 20
efitemin, 19
eklil elmalık, 28, 32
enruz, 22, 42
enzerut, 22, 23, 29, 39, 40
ezmum 'arabı, 24
ezunve, 18
fer foyun, 28, 39
fesleğen, 34
fil fil, 22
firkiyon, 41
geçi boynuzunun, 18
genene, 34
gülnar, 24, 33
günlük, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40
günye, 21
güyerd, 23
hanam, 40
hardal, 21, 23, 24, 27, 34
haşhaş, 25, 26, 32, 33
hatmi, 19, 24, 26, 28, 32, 34, 37, 38, 43
hâtun tozluğu, 25
hayır şenbe, 19
herbun, 24
herik, 23, 34, 42
hıtan, 24
hıyar, 27
hindiba, 19, 28
Hindistân cevizi, 45
histerik, 16
hiyâr tehmi, 25, 41
ide, 14, 27, 42, 46
incir, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 39, 41
isfidac, 20
istiksâ, 28
kabân tehmi, 25, 32
kâfuri, 18
kakula, 25, 26, 33
kakule, 24
kara katı, 18
kara üzüm, 25, 28, 41
kara zerinhi, 19
karanfil, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 36
karpuz, 32, 41
kavun, 32
kayın, 19
kayün, 32
kehrîbâ, 27, 33
kelm, 22
kerfes, 26, 28, 29, 32, 34
kesirâ, 27
kızıl gül, 25, 27, 28, 29, 33, 43
kızıl üzüm, 24, 25, 26, 28
kimyon, 34
kuru erik, 19
kuzi kulâğı, 25
marul, 23, 26
mâzu, 29, 33, 39
mehtum, 27, 33
melh hindi, 26
merastan, 20
mersin tehmi, 27, 34
Merv, 30
mısır, 18, 19

mıstıkıye, 22
murur yaprağı, 38
nar, 23, 25, 27, 33, 34
oba kömeci, 17
oğlan âşı, 18
pazu yaprağı, 19
peyân fesleğeni, 19
râzyân, 27
râzyâye, 18
sâdic hindi, 22
saman, 16, 28, 29, 32, 33, 34, 41
sarâce, 31, 32, 46
sarımsak, 18, 19, 20, 38, 41, 43
Sarmaşuk, 24
saru zerinih, 20
se'al, 25
sebl, 22
sebur, 22
Sekergu, 17
seluken, 20, 37
senâmeki, 19
serbid, 26
sergece, 30
sezâb yaprağı, 35
sıçanotun, 20
sıtâmeği, 24
sitaç, 23
soğan, 21, 32, 33, 36, 37, 38, 43
söğüt, 36, 45
susam, 18, 30, 35
susân kökü, 24, 28
sünbül, 24
süsen güğü, 23

şâb, 23, 29, 35, 39, 40
şeftalu, 27, 34
şekan, 29
tatlu elma, 25
tatlu tarkı, 23
temur hindi, 19
terfe, 21
terme tehmi, 29
tevirân, 24
timur dikeneni, 33
trak otu, 34
tutabay-ı merzi, 22
uşân, 20, 28, 30, 34
üzerlik, 34, 35, 42
yalab, 18
yâlar, 21
yarencân, 32
yarıncân, 20
yârpuz, 18, 28, 29, 41
Yonca, 16
yuyan, 25
za'ferân, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,
32, 33, 34, 36, 42, 45
zami 'arabi, 22
zeft, 19, 20, 28, 29, 37
zehmu 'arabi, 28
zencâr, 22, 39
zencari, 22
zencebil, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 33,
34, 41
zerâvand, 30
zerc, 21
zerdâlu, 19, 27, 28

KAYNAKÇA

- Baskıcı, M.Murat, “Evcileştirme Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1-4, Ankara, 1998
- Çınar, Ali Abbas, “Türk Kültürünün Yazılı Kaynaklarından Baytarnameler”, *Türk Foklorundan Derlemeler*, Mifad Yayıncılık, Ankara, 1987
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca –Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1996
- Hacı Bektaşî Veli, *Makâlat*, İstanbul, Türk Diyanet Vakfı Yayını, 2010
- Hakkari, İbrahim, *İnsan Tabiatı ve Kişilik Analizi*, İstanbul, Yolculuk Yayınevi, 2009
- Hell, J., “Baytar”, MEB, C.2, İstanbul, 1979
- Kırbyık, Kasım, “Baytarlık”, *DİA*, C. 5, İstanbul, 1992
- Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, Ötüken, 2000
- Özen, Abdullah-Taşkın Ünal, *Baytarnâme-i Kenan Efendi*, Ankara, Bizim Büro Basımevi, 2010
- Özen, Abdullah, *Milli Kütüphanedeki Yazma Baytarnameler Üzerinde Tarihsel İncelemeler*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1999
- Özgür, Atilla, “Veteriner Hekim Terimi Üzerinde Tarihsel Bir Araştırma”, Ankara, *Veteriner Fakültesi Dergisi*, Cilt, 44, Sayı:1-8, 1997
- Sarıbaş, Metin, *Bitki Adları Sözlüğü*, Cinius Yayınları, İstanbul, 2010
- Sarı, Mevlüt, *Arapça- Türkçe Lügat*, İpek Yayın Dağıtım, İstanbul, 1982
- Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türki*, İstanbul, 2004
- Ulusan Şahin, Şayan, “Türk Kültüründe At Arabası”, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:32, 2005
- Yiğit, Ali, “İlm-i Fûrusiyet” İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği, At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011

EK-1
SÖZLÜK

Aşağıda verilerin Eski Türkçeye ait sözcüklerin, metnin incelenmesi aşamasında farklı anlamlara gelmesini engellemek için bu sözlük oluşturulmuştur.

A

Anun: Onun

Ahşam: Akşam

Andan: Ondan

B

Bezir: Keten tohumu

Burağalar: Bırakalar

D

Değirmi: Yuvarlak

Dirhem: Ağırlık ölçüsü kabul edilmeden önce Osmanlı döneminde kullanılan ağırlık ölçü birimine Dirhem denir.1 dirhem 3,2 kg'dır

Durlu: Türlü

Dane: Tane

Deprenirse: Teprenirse

Demur: Demir

Depesi: Tepesi

Dögeler: Döveler

Dutar: Tutar

Dutsa: Tutsa

Dutmayalar: Tutmayalar

E

Eşk: Gözyaşı

Eyu: İyi

Edub: Etmek

G

Gice: Gece

Gendu: Kendi

Geçi: Keçi

H

Hezan: Ezan

Heman: Hemen

Hamır: Hamur

İ

İleru: İleri

K

Karışdurup: Karıştırıp

Katup: Katıp

Katula: Katılsın

M

Mizun, mizan: Terazî

R

Ratî: Halep'te 14-19 yüzyıllar arası 2,28 kg'a karşılık gelir

Renc: Hastalık

S

Sıhtıyan: Bez parçası

T

Tutuz: Tutun

Tağlıya: Dağlamak

Tamar: Damar

Talak: dalak

Turmaz: Durmaz

Tolaya: Dolaya

Toldura: Doldura

U

Uralar: Vurmak

Urub: Vurup

Urmak: Vurmak

V

Vireler: Vereler

Virmek: Vermek

EL-EDİRNEVİ MUHAMMED BİN İSKENDERİN BAYTARNAMESİNİN ORJİNAL METNİ

Handwritten manuscript in Ottoman Turkish script, organized in columns and rows. The text includes names of rulers and titles, such as 'Şah İskender', 'Şah İsmail', and 'Şah İbrahim'. The manuscript is numbered with lines 74 through 88 on the left page and 89 through 97 on the right page. A circular seal is visible on the left page, and a rectangular stamp is present in the lower-left quadrant of the left page.

Süleyman	1581
Mehmed III	1595
Yusuf I	1622
İbrahim I	1640

هدایات بیار نامه

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين
 ولا عدوان الا على الظالمين والهدى والضلال
 على غير طئفه محمد وآله اجمعين اما بعد
 فكيف شيوه بيوردم جوده ذوالقرابه مكاشف
 فروع اشرفى معارف طوسه زده سوابق شيره
 ضرا وادى او قور ايكى بيكه سوابق شيوه اوردى
 دهر سواشك اوله كره يورميك ادى سولا وورد
 دادله ايكى بيكه بى عامه اوردى سوه بوردى
 ضهر و الباسى مطبخه قديمه ايدردى
 له كوله بوزمه طوره فروع اولردى هوكم اسكرد
 عزابه برانه قلدى لشكر بره اشرفى كلدى

صدر زده حد نه قورمى صخره ارباعه با شمس
 بر عظيم شهر بليان ايد ايشو ده صدر بزرگ بزرگ
 بزرگ ايشو افردى و معهود ايدانه اشرفى
 و بده شهر خلتى لشكرى و اسكردن عظيمى
 اوردى قورمى اشرفى ايدردى كورمى با شمس اهل كيم
 بزرگ و نه فروع و بياسى بى شمس و بى شمس
 و الله صخره ايدردى و بى شمس ايكى بيكه
 ارستطاليسى صخره ايدردى اشرفى با اهل كيم
 جوهانه الله بى شمس كورمى شاه و بياسى بزرگ
 و با كورمى ايدردى ارستطاليسى و اول اوردى
 اضطرار لابل صخره ايدردى و بلب اشرفى ايدردى
 جوهانه سنوكه كورمى شاه كلدى ولى و امسا
 كلردى اكا داود او غل سلبه ايدردى سرورد
 سنوكه عظيمه و اهل شمس و اهل شمس و شمس
 و طيور و انش و من و ديورى دلى سويليه
 و جميع اكا مطيع و فرماله اوليد و بى شمس
 بى كورمى شرقه و غربه بى شمس با اهل كيم

در این کتاب مرقه العالی ایچک جهانی کشفه
 اولی بر اسکندر چون اولی اشکای ایتدی بکار
 جاک ایچک کم اولیم ای کورم ایتدی اولوه جاره
 بودر کله قراکولیه ایچک بر صوداردن اکالیب
 صیانت در لرانی اله کتلا رسه راننده ایچک رسه
 اولنماکه جاره اولور ددی پس بیوردی اسکندر
 براف ایتدی بار برای مقادی قراکولیه ایچک کرد
 بلر بود فی بر قصه در فی الحیره اولن صود قضا
 ایله ایلیاسه سلسله اولدی کبردیله مقصد بلر
 برکته اولن خیریه ویرمندی نومر اولور اسکندر
 صبر اولدی ارستطالینس هکیم قهرمندی دیتدی
 کالارمان ایله برضه هلاک اولورم ارستطالینس
 ایدر بوسنک زجه که بلخ شهر بزرگ بر صا و حشمه
 واردر اکالان اولوروش ددر فرقه اوله سی واردر
 اکرو اوله اوله در زمانه ایزوب کتور و جاییه سایه
 بودی ددر قراکولیه و سلیمان دیتدی حکم ایزوب صولور
 کتور سولوردی ایچک بر قوی وار ایزوب ایزنه

ضرو و در ایزوبی بیکی باز دیوار ایزوب کتور دیتدی
 بیکی مقصود بودر بیکی سکا ایتدی ایچک اولن صودور
 علی النجین کونور رسیده بیدر و تاسیده نکاس
 ایتیمه سکلیم اولن صودور غایب مینمه کرک
 اولدی دیتدی جوتکم کونور دکلمی ایزوب ایتدی
 ضریوع ایتدی بیکی ضریوع دکرکی بلدی بیکم
 اسکندر خنده در بوسدی اشکری فته ایچک
 ضوش اولور و غایب بلوردی ایتدی در مزیم دیوید
 اول کلوه ایزوب کبر و به کونوردی ضایر اسکندر
 ایتدی اسکندر غصبه کلدی قاقدی رایج
 اولور بار شاه واریدی جوقان عسکرا به کر
 کونوردی ضایر ضریوع ایزوب قارنوشمندی
 اوغراشندی ایراج صندی کجوس ایتدی هنر
 جوده اسکندر کلدی قانی نجیب ایتدی طیموس
 اولور بار شاهی دخی جفا اولورم قوشندی بیکم
 دخی ضریوع اوغراشندی طیموس دخی صندی
 ایچک کجوس ایتدی ضایر اسکندر اشکری دیتدی بیکم

بدی بود که کبی تهنوئی می فتور و بدی امرای
 لشکر سزای فرستادند اردی بدی که قریح او بی
 سلیمان کاور یاد براق تدبیر به قلوب مصاری
 از بهر له هوش داد اینه زبانه برانه ای به کسری
 و قابو لری بر کرد و پ دیوار قلدری و کوه و ما و بی
 اوله جاد و لغ ضم کور و و کور و بار جو تکم اسکندر
 ابر شری قلعه و صا ابردی مع الفیه و ابردی
 می صر ابدی الفه جان اولدی قی قریح او بی
 بری ضعیف اولدی و هم آله رنج کردی اناس
 هسوک اولقلعه باشدی عک اسکندر عک
 شکایه ایدیلر دبدیلر کم ای بادشاه برهانه ابر
 رور و مرض واقع اولدی هسوک الیور در راه بی
 در سبیم دیدیلر اسکندر استظالمین هکلی قریح
 یو حال ندر دیدی ارم او غلندری اچوره حکم تفسیر
 اشدک لولر جیو ایلر اچینه دمی بر کتاب تصنیف
 ایدیک یولر ازم آله بر رنج واقع اولیجی اوله
 کتابه عمل قهر و اول آن معینه بولوب هسوک

اوله باری کرجه بو بندر صامت و هم سباهان
 ساز و سلیمی و الت قاضی اندر دیدی استظالمین
 وزیر ابدی مصیبت کیم بزد و هسوک بر باد کار قاله
 اولکجه بری دعایه او نتمه بر رنجی اوله کول
 شادمانه اولسونه هم اولفرمانی برینه کور سبیم
 ابدی اندر دی ازمعانه کجدی شهری دیار
 خسروی اهلک قلدر بار و اول عبود اسکندر
 ابدی حکمه بولدی به اسکندر و اولقر نایت
 استظالمین دعایه ابدی او کتاب بر لور لب
 تالیف آله کور لیم دیدی بار شاهک امر و قی
 برینه کور و و بولکتاب تالیف و بطار نام اسم
 لسمیه ابدی و هم بر ضعیف و کجیف مضیر و
 و تفسیر التام الی ربه الفی محرم اسکندر
 در نوی بولکتاب الوره کردی عرب دلیجه ابدی
 علی قدر الوسخ و الطاقه ترک دانه ترجمه ابرم
 ناکم ترک دله اولدر هم اولقبا نر بری دعایه
 او نتمه رعبود الله تعالی و حسن التوفیق

اما انك كه جويايانه و نفاق بكونه در مكاني و نفاي
 عالم عناصه را بده و در مركب قانت بود رسوخ
 طليعت در كه در عشر بود در او دو صوبين طير افق
 بود در آن صوب الذي بر برينه مخالف ليكنه ادي بنباد
 شدي صوب سنده شريف و كزيب بر اندي كذا نيك
 صانع النفاي بدر ملكي له بس فتا ذلك الله احسن
 الخالق اما لكاه قله شي عناصه كنه مفرده
 بر اندي نيكه كبر بالقاري و در كه جانور له بصورت
 بر اندي و بر در و در انده صوب اعجاز لها طير افق
 و بر اندي جانور لها او در له بر اندي و اني بيلد
 بر اندي و ذهب به مندي و روايت ايد را ايد را كيم
 الله تعالى عز و جهه ريد كيم اني خلقه ايه رايح
 صندبه و ريد كيم با رايح اني سنده بر او درم ريد كيم
 اوليا رايح الله او در دره منزل الوب اعدا الي عدله
 قويا الرقيب اليه بر فضله من الوب الي بر الوب
 ان في ذين قودي صه سجا له و تعالى عز و جهه
 ادره قطاب ابدوب ريد كيم يا ادم خلق

ايد و كيم شي در قنق سيمه اختيار ايد سيمه ريد كيم
 اوم اولو اني اختيار ادي صوجه و على ريد كيم
 ستر كيه اولو ريدك كو كلنه بنوع محبتهم زيام ايد
 ايد و نبي باد شاهه و سپاهيه في سبين الله
 نورا ايد ان او امع امثال الله كره كوي في سبين الله
 الخ السبب بيمار اني حتى لا دم در نكهم صوجه
 و لهن كله قديسك بيد رجه و اعلا لهم ما نطق
 من قنق و من رباط الجبل و در سون حضرت عليه
 السلام بيد ريد كيم بر كنه في سبين الله عز و جهه
 اني بسبب سبب سبب سبب رجه و على
 ايمار و مساله و نصه يعني برم او در مزع و عه
 اندي ايد رجه يعني قيامت ميانه كياي
 انرا و لب خلقه قوه صديو الله عز و جهه سنده
 انوكه يولاي و فسيفساي ميانه قويا انك كياي
 نبي اوله اوله اوله ايد با شاهه و سپاهيه
 و اصل اولو كيم بر كياي صفتيه لر زير باد شاه
 لشكر سنده اولو ان و لشكر و عه ان سيز اولو ان

دری سوره اولاد و سوره طه و سوره انعام و سوره بقره
 سوره نساء و سوره مائده و سوره احزاب و سوره انعام
 از مزاجی بر دور و برای تعالی از می در دست نشاند
 بر اندی کاغذ صاف و بر لبه دراز که بر روی
 آنکه اولور سه اولاد از تمام اولاد از آن در می
 عناصر را بعه بنده و باد شاه رومی در دست نشاند
 مختار بود اگر اولاد در دو کتب برسی آنکه او
 لور سه باد شاه که از شری بیرو و از حاتم
 و در زندگی و شوکت کبری البرود و عاقل بود در سه
 آنکه برسی عاقل و عاقل و نیز بر دور و برسی قرائت
 باز اندر و برسی رجب هر باد و برسی سابع
 قورید و سابعی نوی اولاد از الاله اولاد و شکر
 اولدی بعد آنکه بعضی اهل عالم و علمای بزرگ
 نگریه لم طقت در باب اولاد بریه ترتیب اولاد
 باب اولاد آنکه در کتب طبیعیست بلدر در باب ناک
 آنکه ایو علمای بلدر در باب ناک آنکه در کتب
 مشایخ بلدر در باب ناک آنکه در کتب رومی بلدر در

بابه طالعین باشند و اینجکه اولاد و بخاری بلدر
 باب سلسلی آنکه در کتب سوره اولاد و بخاری بلدر
 باب سالی اولاد بلدر و بخاری بلدر بلدر بلدر
 آنکه سوره سینه بلدر در باب ناک آنکه برسی
 بلدر در باب اولاد بریه یعنی اولدی باب آنکه در کتب
 طبیعیست و همو سینه و تعالی از می در دست نشاند
 بدست در مواضع طه در کتب قتل در قانون
 و صفرا در و بلغم در و سودا در در حکم الشبیه
 قلم در قالی هدر ایو صفرا فی اویم بلغم صبره
 و سودای طوبرا غده صومعه و تعالی شکر
 ارم او غلری مختلف بر آنکه در شمول آنکه در کتب
 در آنکه قالی انوار در شکر بلغم در اولاد صفرا
 سی در باب در شمول آنکه بلدر در آنکه بلغم در کتب
 شمول آنکه در کتب در اولاد سودا سی از فقر و اسب
 اعتبار بریه بهر آنکه بلغمی باب آنکه ایو علمای
 بلدر در این آنکه علمای بریه که بلدر در کتب کمال
 اولاد و بریه که اولاد و بلغمی اولاد اولاد و بریه

در عین آنکه اوله دال کو اوله و قلماری
 اورده ایجه اوله قلمش بداعنه بکریه کافش
 قورق بودر ایکی قورق اوله اراسی کشی اوله
 و دشاری ایکی اوله اصاع اوله او شافه ریشو
 اوله و صغری ایکی اوله و ارقسی کشی اوله
 و ایکی اوله و ایکی ایجه اوله و ایسی و
 قورق ای اوله اوله و قورق و عتک کردکی
 قیسه اوله و ایسه دور ایکی بو قارور و اوله
 اورده اوله و یومری ایله اوله و اوله اوله
 و ایله ایله طار اوله و اورده بید اوله و قایسی
 یورق ای اوله و ایکی و طویق قیسه اوله
 و اوله ای اوله اوله و بوردنک ایکی کیک اوله
 و ایله ای ایسه ایکی کیک و ایکی طار اوله
 و ایله کیدر ایکی قورق ایله اشارت ایند کرد
 ایله ایله ایله ایله و اوله ایله کورسه صغری
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 اوله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله

و عورق قورق اوله و ایکی قورق اوله و کورنک بکری
 کیک اوله و ایله قورق قورق قورق و اوله ایله
 و اوله ایله ایکی اوله ایله ایله بکریه و ایست
 صغری کیک اوله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 و قورق اوله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 یورق ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله ایله

اولورسه هتوز اولورسه امانت کورده و کریمه
 انه اولورسه کورده کورمه اولور بوزانت کوریک
 و کوزی قه اولورسه بویینی اوزوله اولورسه
 باشی کچک اولورسه ایوانت در طوطی کورلو
 اولورسه هتوز اولور یولور کسه اولور
 و اشکوله اولور یولور کچ اولور بوشی قییمه
 اولور اگر قالی انه اولورسه کورده کورمه اولور
 دص صا قارم هتوز کورمه اولور قه اب بویینی
 اوزوله و قه اولور قه ایچی بد کوری هلدن بی ایچی
 یله سی و قوروشی اوزوله اولور ایس ایوانت
 یکرک دیورکن اولور اگر کوریک ایچی قیزین اولور
 لور ایس اولور یولور کسه و اسیر خانه اولور و قالی
 تپس اولور و تیز اولور ادا سفته بشدرمه اولور
 انده ضرر ایدر اگر قه ات کره کی کبی قتی قه
 اولسه شویله کیم قوی بلدریر اوله هتوز انه
 ایچی اولیه و کوزله قیزک اوله بیه اولور
 ات میدانه یکرک اولور هتوز بوزانت بویینی

اوردن اولور بویینی اولورسه و قزاسی اعدوب
 حوق اولور بویینی بویینی اوله اشکوله اولور کچی
 بویینه اولور اگر بویینی دوز اولور ایس قالی یکرک
 اولور بولور غایبه صباغ و زاشن اولور ک قولا
 اولور ایس یله سی و قوروشی اوزوله اولور ایس
 ایوانت یکرک دیورکن و ساق اولور و ایس
 یولور اولور اوکی سکل اولورسه هتوز اولور
 درسه ایچی سکل اولور هتوز بوزانت بویینی
 و قوروشی و کچیک قه اولور غایبه ایوانت
 و بهالو اولور و استیک یولور و یولور و یولور
 و اگر بویید و کور ایس غایبه بوزانت و قالی
 طیناچی رخی انه اولور یولور کبی ات قارم اولور
 کورمه ضرر ایدر امانت دوز ایچی کور اولور ایس
 کوزی کوزی کوریک قه اولور هتوز بویینی قوروشی
 اوزوله اولور ایس ایوانت هتوز اولور اگر نفس
 تپس اولور بویینی بویینی بوزانت بویینی و ایس
 در اولور کبی ایچی ایس اولور و هتوز ایس ایس

کوزی کوزی فرا اولدور هر اراکی غمی سکل اولدور
 قیمنلو اولدور غمی او کوزنه کوزر سه قوزغی اراکه
 کوز اولدور سه قوزغی او و سه دشی ایچی کوزی
 اولدور هر کوز کوز و هر اولدور ارا قیوت کوز اولدور
 اولدور هر کوز ایچی قیوت اولدور هر اولدور هر کوز
 و اصلر عامه اولدور الیه ارا کصا دورده اولدور هر
 هر سه اولدور و الیه به باشی بوزک اولدور
 و قوز غمی اولدور و قوزغی سکل اولدور لطیف
 اولدور جمیل آن بیه سی و قوز غمی اولدور
 اولدور و طینقاری قوز اولدور کوز و بوزک ارا
 و ارا غایب سکل اولدور هر غایب هر اولدور
 اولدور نه به بال اولدور هر ارا کوز سی ارا قوز
 کوز غمز اولدور بوزک و بوزک غایب اولدور
 ارا بیه سی و قوز غمی فرا اولدور هر اراوات در
 بوزک اولدور ارا طینقاری قوز اولدور هر ارا
 نوزک اولدور ارا قوز طینقاری قنادی در دوز
 دور ارا ارا قاسم بر غمز قیوت اولدور اولدور

سینه مبارک اولدور هر ارا کوز کوز اولدور هر
 ارا کوز ارا کوز غمز کوز غمز ارا سینه مبارک اولدور
 اولدور هر ارا ارا صفایه بلندی شول صفایه دغی
 سینه لیم بر ارا ارا سینه قوز اولدور ارا سینه
 قوز ارا کوزی قوز اولدور ارا اولدور هر ارا
 عامه اولدور و غمی قوز ارا که و طوزدی ارا که قوز
 غمز کوز اولدور ایچی کوز غمز اولدور و شول ارا
 صوبه و ارا صول با غمز ارا اولدور اولدور
 اولدور شول ارا کوز طینقاری اولدور ارا کوز
 در و شول ارا کوز ارا و ارا غایب ارا کوز و ارا
 کوز ارا سینه قوز ارا ارا اولدور ارا شول اولدور
 شول ارا کوز صول کوزی ارا ارا اولدور ارا
 و شول ارا کوز ارا قوز طوزدی اولدور کوز
 کوز غمز اولدور هر کوزی بوزک اولدور سه اولدور
 هر ارا کوز اولدور ارا شول ارا که یعنی ارا
 کوز ارا کوز غمز اولدور ارا ارا طینقاری
 ارا در دوز ارا شول ارا ارا اولدور اولدور

شبهه به سزدایکی کوزی جاقرا اولدات
 باوز دکلر و صولک ایاغی ات اولدات شوم
 اولد اولد ات که کوزی دکر کفاری ات اولد
 کوزی کوزی اولد و شول ات که بود کوزی
 باشد اشغاد و نه و بالجه اوغرا ایچی کوزی
 اشغاد و نه اولد ات عیب اولد و شول ات که
 اوکی فحشه اولد اولد اولد ات سربک اولد
 و شول ات که فحشی او کوزی اولد اولد ات عیب
 اولد و شول ات فحشه و بلک لک ات و امر غات
 و صول کوزی بود کوزی سربک ایچون دو
 رانه اولد اولد صولک صولک اولد اولد
 سربک و صولک کوزی اولد اولد کوزی عیب
 اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد
 اولد که کوزی اولد اولد اولد اولد اولد
 همه اولد اولد اولد اولد اولد اولد
 اولد که کوزی اولد اولد اولد اولد اولد
 همه کوزی اولد اولد اولد اولد اولد

بود کوزی ایاغی اولد اولد اولد اولد
 ضد بلجقک همه بود کوزی اولد اولد
 و کوزی کوزی اولد اولد اولد اولد
 قلمی دیک یا قبا یاسی الشه فی بلسه اولد
 فیمن کوزی اولد اولد اولد اولد اولد
 ایزش کوزی اولد اولد اولد اولد اولد
 باب اولد اولد اولد اولد اولد اولد
 قولونک ایچی دیشی اشغاد کوزی دیشی بود
 قاد و بیتر بود کوزی دیشی اشغاد کوزی دیشی
 لک کوزی دیشی ایچی دیشی اشغاد کوزی دیشی
 در لک ایچی دیشی کوزی دیشی اولد اولد
 زمی اولد اولد اولد اولد اولد اولد
 دیشی قباغی ایچار اولد اولد اولد اولد
 دیشی قولونک دیشی کوزی قولونک دیشی
 بوغون اولد اولد اولد اولد اولد اولد
 اعدای دیشی کوزی اولد اولد اولد اولد
 کوزی دیشی کوزی اولد اولد اولد اولد

یکی ز کرمین در صدد که یکی اولاد و هفتاد و پنج جان
 اولاد شوی که اریه صیغرا اولاد و نه باشد به
 اولاد و او نه که یکی آنکه باشد کس بفرمان
 ما قتل او که باشی اریه و رات که اریه صیغ
 او را ندی و سگندی او که کسی ات ایستد فلان
 را اول ات دین و شاد و ایه او که کسی او که
 باشی بفرمان و صیغرا او که دینی در اولاد
 بگفت که نشود هر بود و لیکن باشوات کوز است
 دینی بفرمان و بر آنکه باش او که کوزاری صیغ
 اولاد و الحاصن کلوم ات دید و کس بری بشاد
 اریه که اریه دینی در یکم سنه اولاد و نه است
 یکی و عی و آنکه یوفاری دینی او که دین
 اشارت سه قواله در شاد و اولاد دینی او و نه
 اولاد سه مد که در شاد و اولاد دینی او اولاد سه
 بالی در شاد و اولاد باب خامس یعنی شامی بالی
 او که باشی و بیخند اولاد و بخاری بیله اید اولاد
 که در او که که آن هفتاد اولاد هیچ بر نه در یکبار

و بوخت افکاره سبب بود که آنکه فرموده شود بود
 و باقی فرزند کن بر سر در غم و اولاد و با خود در
 لشکره ای جدول سوار شود و با خود اولاد کلش
 و زنی او که کریس نیز اولاد و باقی بفرمان
 خام اولاد تا کاه قبی بنزل و با صیغرا او و با خود
 ای اولاد و با خود اولاد و با خود فلان و قتل ای
 بفرمان بفرمان با خود او که فرموده اولاد فرما
 و یکی صیغرا و دین و اولاد هر یکم ای
 و با اولاد بفرمان و صیغرا اولاد که اولاد
 بینه ارات دور دینی بر او بقیل و قورسا
 اریه بختی اوله بر قاع کوه بری اریه بخت
 عفره باله لری اولاد و بر او علفه سبب بود که
 یعنی ار تمام اولاد و صیغرا که کس و عفره او هر
 ایچ اریه فالور ات سمر علفه ایچ لری اولاد
 اگر ای سمر علفه دین بر بر بفرمان و صیغرا ای
 ارفاسند که کید صیغرا کوز است و با خود در
 صیغرا و شوی ایه که بری نه اسی اولاد

دره صورت اوله را بچ بریم از بدوب دره لری
 بش در لوتسته دره لری بویجه و صمانه دار پاره
 و لغزای و برکن نخودی الوب اک با صفا و اوم اوم
 مقداری نخودی بر کوه صوم اصلدوب بمینه کله
 قاتوب بدوره لرتوی غایسته اعلا و اوجه اولور
 و بلند در و ذکر او شمش بش در لوتسته و دره لره
 کوبه بودا و نوز در هم به کوبی دره لره و صدی اول
 با خند فکری بریم و دره لره و بار کوشه آنه صدی اول
 صوم دره لره و قمش کوشه آنه کوه قش اغوا و در
 لره و کوبه به سله و قور و غای و بوندر بلی
 و قولقاری بی سید لره و بار کوشه بر کوه قش اغوا
 دره لره کونج بر کوه اسی صوابه ایکی اباعت
 بودا لره و بیام از بدوب دره لره کیم انی برای
 لره و قیقه تیمار ایدرسه اول ات شویزه سمر
 لیکه رکه نمکه بار امبا مکر صانه و با بوغاز لیم
 انی بیه و اگر ای کونج بر دبا کوه اوک طینا
 شرفاله اینه با غلا بودا لره کله ای بس لره

اول ات شویزه سمر کیم کالی بودا لره کیم کیم
 و ایکنه اوک دخی قاعده سیمه بیاله ایه لیم ایدی
 سائوک او سترنه ارا و در اول بریم اوم کوبه دره
 لور لره لریه افشام کیم و الله لره او کوشه لره لره
 او ووب بر او انی بیه مقداری بنا اما شویزه سیمه
 بندر سیمه در لوتسته و کوه بر او انی بیه لوتسته
 سوز قدر او لره کیم بکرمی کونج بر منزل مقداری
 بیه و ایه بودا لره کیم بسلی ات هر کله رفتن
 لره کیم بار اول لره و سنی منزله بنور و ات بنوک
 لره سنی بودر که انی طاش لره قاشی سر و سیمه
 و انی بانی کندی بخت کر که اول سوره انوک
 قور لری بودر که انی بانی کندی ات او سونج بودر
 سولیه و لریه و ایفلر سیمه را بچ صالحیه اکر صلد
 ایس ات بود و یوشان از دور و بند و ک کله
 انی بیه سوز سیمه قور بایچه قویه و قشای بیه
 سوز سیمه یعنی نیر و سیمه بلکه دله سیمی و بیه
 انوک دله و ک او فراد و غیر اکر بود در صورت

قوناقه برینه کلینی سندر در ص قایر عاوا ابو اولور
 الرصوف کون سندر قادیب صودر در ص قایر عاوا
 والی قن سورنمینه وانوک فعل دو شرسه و فعل
 برینما زهر بریشل قرینه اولور جابراره داعی لرم
 الخی دو تر فرقه بر لرا انوک طیلغنه سور لری برینه
 قومتک اشی ریم دور افت اوله کونم دکی نسل
 سور لغه قاتله لور و اگر الخی سکرتمک استار
 عا دسه بود که بر کون اول الخی قرالیم بریم نعلیار
 و اوله کونکه سکرتمک دلبه لیمقار لری کیمی
 بریمه از و بر لرو بر قایر کونم انوک قول غناه دیار
 اگر انوک کونکلی اولورده حالین یلور کلدوی دو شو
 در او با ایله صیبر و کشر و اول کونکه اودن
 چایمغه جعفر لری ایش برینه و ارمینجه بنمیار
 و چایمی برینه و ارجان بنار و او سورنمینه کوی
 او کونم لرو بر لسه در اینه بنالیمینی طوغری او
 قورصیه لرد ایشلرین صالیلار والی قرینه دیمیار اما
 اول صاملک دبر کونم بر او غورده قویور میلر و کون

قایر لیه اشاب ابع لرو دبر کونم کل کون قویورده
 و طوغری طونار و صیدک شام اولی الخی بریم
 نعلیار کل کل کر دیر لرا ناکیم تری ایش اولور
 کون بریم کچ و بر لرا اول بجه کسه بدسه کلد
 اول دمه اوزن ارتور لرو صواش ابقیر
 نای کشی دکه کلدوی دشمنانه و بریمه لرا که
 ابقیر دیرک اولور کلدوی اوقدم صا قور و بریم
 دیار سکر که کیمین جملار و شش بوشه دکه
 بر ده لرا کمالا زدی لک برک اولور فصل
 معلوم اولور کیم اقع ایک در لار کچ وارد کیم
 دمی باشنده ایدر و کیم ایکسی دمی بریمه لرا
 ارا سقا قور لرا سکر غور لرا ایکسی دمی رنج در
 خا غنک معلومی بود که بودنک دیکلر نون
 ابریمه کیم لسه اقر و باشیم اشقاد و کلا و لور کیم
 دیار سور و لدر نیک قناری کربور و دروغی
 بیره غرض ایدر معلومی بود که اول بورنمینه
 ایک باشنن فان له لرا دین صکن کادری و غنق

در کفر افتادند و فتنه ما ضعیف است به انوار کتب
 زنده او فتنه را در کفر بافتند باغبان را مژده
 کرد و اگر کفر ایستد در هم در کشتی اندر در برده هم
 زعفران بپوشانند او فتنه را در کفر بپوشد در هم
 کافران را بپوشانند دام زور را و اگر کفر ایستد بر زور
 زکات او در برادران بخین و او غلبه اش و فتنه قاسمی
 بود در این زمان هر روز یک کشته در هم بر در هم بود
 زعفران بپوشانند در هم اول در این کشته در هم بپوشد
 قاشق را و سوره را اما مشول قدر قینه را کیم او در
 بخندان بر می فتنه و بر در هم فقط قنار و در همه او
 اندک که قیناش در او در کشتی ایستد و هر کوله بر
 بخشایند او در کینه اول آنکه در غارت نه قبلا اگر
 بدنگه کفر ایستد بر اندر این روز بی باغبان در برادر
 را در بایه و صمان توین و کویک و او این بود که
 همراه قیناه را و آنکه کبی آنکه نور با سینه قویار
 استجا فله باشد اصل اول علت کینه اگر کفر
 عود تکرار بعضی بر زنده بر بان بپوشانند توین

در کفر و فتنه بود و در کفر و کفر بود نه در کفر
 کفر ایستد در کفر قاشق با سینه بپوشانند او
 در کفر و در کفر بر ان کافران او فتنه را و در کفر کلوب
 و امرد در کفر انور کفر ایستد بر اولی بر او
 او در کفر به بلوب در اول و آنکه او در کفر کف
 کینه در کفر این آنکه نور با سینه قویار آنکه
 باشد اصل رضی زمان قویار تا کیم اول آنکه
 قویار آنکه در ما غننه بقیه الله تعالی عننا
 بپوشد و فتنه اوله اندر کینه بپوشانند بر او کبی دام
 در کفر و در کفر او در کفر آنکه او در کفر سوره
 و بر قاشق دام سد و کینه و شیر و در کینه
 قاشق بپوشانند و کفر نه قویار بپوشد بر او
 باین الله تعالی انهم سکر خود بر او بپوشانند
 سبب بود که در کفر کفر صوره در کفر او در کفر
 و عود می بود که در کفر صاور و صاور قویار
 وقت اوله کیم قویار او بپوشد را می باغبان
 سوره عود می بود که صاور صاور و می صاور

سبب کفر در کفر

دو کارد ایکس می شریک شروع در اینجا موصوف با
 غایت قوی در شوق در قیاس که هم غیر کسب یا غیر
 و یکی در هم نفس قنار بر قیاس که اولی در خانه و سر
 در لرد قیاس اولی در یک بریز با غایت مطلق ایکنج بر ل
 صوابه قیاس ادب و هندو با سنی اصله را باشد که
 انبار لوی یکی در اولی هفتاد بود که بگردد عید بود
 مجرب بر بدو که اولی در موصوف طریقه اولی در عتق
 سید در اما برین یکی در در که بود غایب ایکنج
 اولی در اولی در عتق بود که آن برین در بر سر و
 بر و بود در نفس و بر سر انتر زده کلور کوزان صرا
 در ایکنج اولی در هم و موصوف در شده کلور عتق اولی
 یکی برین زانی هفتاد دو کوب و با غایت نارس شروع
 و کوزان ایکنج اولی در غایت اولی در و با سنی برین
 در بر با سنی برین بود تمام از بس قوی بود عتق اولی
 لرد و بر لرد عتق در در آن خصوص اولی در او در من
 باشد که بگردد که اولی در بش در هم صبر یکی
 در هم کافور بود در عتق در در هم کول صوبی

کور
 درین

اولی در هم بود که دو کوب کول صوبی ایکنج
 بر و با سنی نماند در عتق بود در نه طریقه ایکنج اولی
 یکی در عتق قنار اولی در سینه عتق قنار و کت
 در موصوف مشکل و موصوف که آن بود در قنار اولی در
 نده معالجه ایکنج لاسکی اولی در هم ایکنج لاسکی
 ایکنج بر عتق که بر یکی در عتق در در سینه
 در لرد ایکنج موصوف و عتق قنار اولی در عتق ایکنج
 در یکی برین یکی موصوف و نور قنار ایکنج اولی در کلور
 در در نماند ایکنج کلور و در نماند اولی در عتق
 بود که اولی یکی قنار در و برین ایکنج باشد
 قنار ایکنج ایکنج ایکنج ایکنج ایکنج ایکنج
 قنار در ایکنج و کوزان صوابه قنار در در
 نفس قنار اولی در سینه قنار ایکنج ایکنج
 ایکنج برین در سور لرد بر قیاس که دیگر ایکنج
 و قنار ایکنج طاعنیه لرد بر برین ایکنج ایکنج
 سور لرد ایکنج اصله در بر لرد ایکنج ایکنج
 در کوزان طور در بر ایکنج ایکنج ایکنج ایکنج

رو تار قیون در سینه و اینم با غلیظ و با صوط و بی
 بان سینه با غلیظ و در اینم تار سوده ایوه اصله
 فنی اولی که در اینم دیگر در سینه او سه بانند
 و بوطیک اینم با غلیظ بر طار و در اینم کسره قاشق
 دو تار از قیون بر او در اول و بر از قیون و بر او صد
 و بر او کوند و بوند بر برینه قیون و کله شش بود
 اینم ایکنه مشهوره و از آنکه بر او تار و غیره
 و بر اینم بر صوبه اول هر دو که او شده قیون
 بنام بر هفت مفصلی در اینم و از قیون ای
 صوبه کوره و بر او تار اول ترا صوبه
 قویه نیز در سینه او که در اینم بر او شش
 هندی و بر او کشش کیمی که او شودی بر او هم علامت
 بظانیه صد قیون شود قیون قیون لکیم او
 احتیاجه بر لبی کینه و قیون صوبه سینه
 و آنکه بوغاریه قیون را دیگر الشمس در هم آن
 او زوم قیون سینه الشمس در هم قیون و او
 از اینم در هم صبار و هلیله بر هفتاد هفتاد صوبه

برای
 قیون

صده قیون و کیمی بان قیون را صبار بود برای
 ایکنه از رو سوز که در اینم کوبه بری بری او پنجه بود
 زینه قیون را شفا بوله فصل آن سر سام او
 نشان بود که کور لری قول او بود که مقادیر سوره
 فانه کیمی کور و بر اینم بر فانه کیمی بر کیمی است
 با صوبه است بر برینه قیون اول در سینه قیون
 از آنکه از قیون که در اینم بر او صبار و هلیله ایکنه
 در هم سنا کیمی سکر در هم افیمه که در هم کور
 بنام او تار در هم ایکنه سینه کیمی در هم
 سینه کیمی بانه عناب اول و از صوبه
 قیون و صوبه صوبه در هم او را بر در هم محوم ایکنه
 در هم غار یقون ایکنه در هم ترکیب ایکنه در هم
 صبار شش کیمی در هم قیون هندی بو تار کیمی
 بو صبار ایکنه از او تار کیمی در هم سکر قیون
 او تار در هم سینه قیون را او کوبه بر سینه او کله
 ما آنکه آنکه بو هفتاد بان لکیم کیمی دمی بار او
 بر اینم بان فلک کیمی هر برینه بر دو تمام او کله

یکمى دانه سبب عذاب زود الويكى دانه
 كپه بر آوى بولوى قباد لر بر آوى بر صفا
 انهم طرز و بر الشير الفان قويا نه مقفنه ايد لر
 قفيل بواسر دار لاله بودى ايجى بر عفت
 اولور عترتى بود كه انوك بود ننده اركوبيه
 و صا روجه صوا قى عوى بود كه قلم فنكارى
 دفع زرينج و بلوط كل هر بر سره بر در هم صوا نه
 بقور ليه انك كى اوله كور سوز بر هم اسم بر عيشه
 در نهر و اكر كور هم اسم بر آنچه با نون صا دار و
 بدو از او صا كور برى از نجه بر كه در نهر نالم مى
 قور با الله صكه بر از نجه و صام صا قى و بر از
 قفيل بولوى قفيل لور هم كى اوله كور ايكى كور
 بنوع ايه ننده اكر بوا طار البنى در هم سر كه
 داوند در هم باله و بنى در هم سر سنك و ابر در هم
 سلكونه بولوى بر بر بنه قوش و در لور هم كى
 اوله كور ايكى كور اوله اكر كور سوز بر هم اوله
 ايس كس مكدن عوى يكر كه علاج بود كس كس

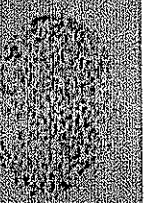
...

عبرى ديكر كه علاج بود كس كس كس
 داغ باغى طوزه در كور هم كى اوله كس
 بر او بر در زمانه و ندر كه بوا سر ك اوله سر كه
 كوكلى قور در و ننده صك يكرى در هم سوكى
 داوند در هم سر سنك و اولور در هم زى و يكرى
 در هم سر كه داوند در هم او شان بولوى صوا
 در كور هم كى اوله و او شانى سر كه اوله ارب
 و كور قفله اوله كى قوش و در و ارب كور ايك
 كور ايكى با بونده دور ندر شفا اصل اوله هم
 و ما اولوم در لر بر سنك و اورد انوك ايكى بولوى
 اوستونك و در داغى اوستونك و اكله صفا عوى
 بود كيم بار بنجامه در هم كى در كور اوله كلى اوله
 اولور لوشو قور كم قور در يه روشه و اكر سكر ايم
 اولور هم كيم و كور قور بر دغى قفيله قفيل اورد اوله
 روشه و اكر ايكى چكر كى صفا اوله ارب اورد هم
 دغى اسانه روشه اله شارا اله تعالى فصل
 روشه بر عفت ر كيم انوك كوزى قاشك و بولوى

و بود و پانصد در هر یک از اینها اولاد و بیست و
 یازده بار بود اولاد و وقت اولاد نشسته دو تو بیجا
 شمار محرمی بود که اگر در نوزده ابر شمره
 و با کله و قلیه بر که با غلبه ده شده برینه باغ
 در نوزده اگر در نوزده محرمی صادر و نوزده
 و کرم و نوزده هر بر نوزده در هر یک از اینها
 صحابه ادرج بوداری دو کله با غلبه و نوزده از هر
 او ستون نه ادرج اگر کوزینه باقیم اولاد هر یک از اینها
 اینها که کوزینه کرمه بر کوزه دوره ابر شمی
 که در کوزه ابر از مرد اولاد و کشتی صبر و نوزده
 صادر و سی بوداری نوزده در کوزه یکی کرمه او
 در اولاد نام دو شده اولاد که در اولاد قلای با خدار
 و اولاد بی بیاری یکی در هر اولاد و اولاد در هر مرد
 و بی بی در هر کوزینه و اولاد در هر نوزده در بی بی در هر
 نطفه و اولاد در هر صغیر یا بی و یکی در هر نوزده
 یا بی و اولاد بی بی در هر صغیر اولاد و اولاد در هر
 نوزده در هر کوزه یکی کرمه اسکی بنوعه اولاد

اولاد بود از هر مرد در هر اولاد که کوزینه کوزینه
 بر هر اولاد فصل قویا بر علت که اولاد نوزده
 باقیم بر هر اولاد نوزده یکی که کوزینه کوزینه
 اولاد که اولاد کوزینه کوزینه کوزینه اولاد کوزینه
 او بی بی یکی که کوزینه و بی بی علت ادرج در هر اولاد یکی
 بود از نوزده و در کوزینه صوفیه اولاد که نوزده در هر
 بود که اولاد نوزده و صوفیه صوفیه بر اولاد نوزده
 قدر که در یکی دو نوزده و نوزده کوزینه نوزده و نوزده
 در و بی بی کوزینه و کرمه بوداری صوفیه صوفیه
 بود در هر اولاد و نوزده یکی اولاد کوزینه کوزینه
 و او ستون نه یا ابراهیم قلیه را غلبه بر کوزینه صغیر
 نه اولاد کرمه بر کوزه و بر کوزینه در هر اولاد صغیر
 نوزده اولاد بر هر اولاد صغیر صغیر صغیر صغیر
 و بر بی بی کلیم یا بر سینه شرف قدر صغیر بر کرمه
 اولاد یکی اولاد اولاد یکی در هر اولاد نوزده اولاد
 در هر اولاد کاشی و بی بی در هر مرد سنک و اولاد در هر
 اسفند یا بی بی در هر اولاد سنک و نوزده اولاد نوزده

بدو نوری هوانوع در هم یکی از کرد کفای نیمی
 بود و هر صفت سر کعب فته نشون کرد و از کعب
 در هم یکی اول اول در کعبه او زین به که فتح انکس
 کرد و ایچو صوابه بود از زین سور از حق ناصر
 بر عتق و انوک که کی نشخ اول غا در علم می
 بود که - ادو صوابه آثار علم می اولد که صامت
 اولد می بری و مورد اوله طغلیار کرد کی دخی و
 راب و موردی ایچنه صوقا لر شوقه کرم و از
 صاع فریح اولدنه انده صابونه و صمراک کبر کی
 پانی هوانوع و کله و اوت کور معنی بالیده قاننده
 در و هام صفتی قنار و کوزه ایچو کسکی
 بنیوه اولد لر شفا بود باذن الله تعالی اگر
 انوک کوزنه کی سی اولد علم می بود که است
 یافت و ادینه بقدر علمته سبب بود کرم در شی
 ایکن صو و در صو و فته بقدر قاننده اولد
 علم می بود که بود در هم در انقیح بود فیت
 ایکی کوزنه قش ایله از فوره لر و با فوره ای باصل

کوهی بیگار سیک و یکجایی که با به در اولد
 کوهی از شراد بر معنی انچه قنار و تکرار کسک بود
 اله که بر معنی او زین به کله است صا در سبب ایله انکس
 صا در می الیای ایچنه با فته کی ای فته اولد و ایله
 بقا کله بر سینه اولد فویم لر اولد ایچو بقا در ایچو
 از و بر و صوب می دخی کج و بر لر و باشی بول ایله
 بود به لر و انوک جمیع ان ایچان صعل ایله بود به لر
 یعنی ان ایچان صقلیه لر و سنا لر و انوک بود
 شد قانله انور لر زین ایچم کوزنه ایچو کوزنی نراب
 اولد و نوری ضعیف اولد ما انکس انوک فویم
 در نفس انشی در بر عتق در علم و اولد و اولد بالله
 انکس اولد و اولد سبب از کعب ایچو کوزنه فایح ایچو
 زین ایچو اولد و اولد سبب ایچو کوزنه فایح ایچو
 سبب ایچو اولد و اولد سبب ایچو کوزنه فایح ایچو
 فویم و کعبه صامت کوزنه بکار نه سوا ایچو
 زین ایچو اولد و اولد سبب ایچو کوزنه فایح ایچو
 بجز بر سر اولد و اولد سبب ایچو کوزنه فایح ایچو

فانچه از راه ابراهیم از آنکه در سینه فریدالین
 از آنکه کلید بود و اگر کوزینه فان اینتره
 بوقاروم فان ایچون رید و کیم در معانی ابراهیم
 بود سینه بنفشه باغیله طنبوبادیم باغیله نام ازوه
 لر و اگر عقداک و معنیکی باغیله اوندان باغیله
 فته لر فایه سی بکرک در اگر یکی بولونه طمر لر
 فان بود هر دفعی بود از اقلان فان اولویم
 قویار قانولون دفع سی کیم بنجه اوقه انزل بدتار
 زهس اگر آنکه کوزی او سونلن انچه قدر باغیله
 اولسه بکار نون بکار اولور بکاری او شراک طلمه در
 لر اوم بر دفعی اولور عویلی سربه بوقت بود اوم
 اکسوز بر ابرود کله سربه کبی اوله مصبره اینه
 آنکه کوزینه او ذوق لر اگر کلمه ای ای قصه لر ایچ
 اگر اوم صاحبی الازوب ابرشم اینه اول فجهت
 نیک ایچنه کچور لر قائم و لر و قویانه لر و کوزک
 بکاری او چندک اوست الفله کله و انقله صکره
 انزودت و صبر لر و کولک هر نزه برود اوم و کله

کچی اولویمه انچه اول کسبلن سیه اوله لر فقیس آنکه
 لورده سبل اوله سبب اوله که آنکه کوزینه کله بود
 قنور کوزک از ارنج بره اولور کوزک او سنی
 قابا لر علوی بود که کله بونی و کله کوزکی و کوزک
 در بخار در استینه و شکر نبات و کوزک بای مرزی
 و در قنقل و زنجبیل و کافور هر بر نزه برود اوم
 زنجاری صرف سوویه سکی این لر قنور لر
 انچه سیه سکی این لر قنور لر انچه آنکه کوزینه
 بی در هم مساحه اینه او ذوق لر بکرک زنجار
 کوزینه سبب اینه سبب لر در هم صومع و کوزینه
 هم ایچون لر عقده برود اوم سکی سبب اینه لر
 بنوعه اولویمه اینه کوزینه طلمه لر لر ایچ
 صومع عویلی کیم اگر کیش اوله کیم صبره اینه
 در هم صبره بقدر اوله هر نزه برود اوم سبل
 انزودت و هم الا صوبی هر نزه برود اوم اوله کچی
 و کله لر صرف سوویه کله سنی این لر قنور لر
 کله سکی این لر سبل آنکه کوزینه اینه سبب

علاجی بود طفل صالح اندکی سکر نجات شاه سکر
 غنی و کربوکی کویتش آدم قفاسی هدی بر نزه برود
 هم سوره کی دو کله مصر ایبه انوک کوزینه او توره
 دیگر ذکر کبوی سجاده بوی تریا صندرا دوی تورا
 کویتش شنبلیله زنجار در پنج افرجه اول کی
 دو کله شکر شنبلیله سکی ایبه ز فرودم زینا دو کله
 مصره ایبه کوز او توره را دیگر بقود ای راستی
 زنجار او جرد هم بوز صید صالح اندکی برود هم
 نقل زنجبیل زنج کویتمش اوله ایکی شرد هم مایه
 منای نوشای مردی کبیر در هم اول کی دو کله
 انوک کوزینه اکلر دیگر زعفران ساج هندی
 کویتش صدف برود هم راستی ذکر کبوی کسز
 پنجه کالی کویتش اوله او جرد هم بوز سکر
 کوزینه سکی ایبه زینا صوغه قلوب انوک کوز
 طرز بر ساج برافشام فصل انوک اگر کوزینه
 باش بره اوله یعنی قرصه اوله صوغه بود که
 بوی قمع لغای کمان قمع لغای کلیم بر افغان صدفی

بود هم ز قشدر و روپ بشیر عینه انوک کوزینه طرز
 بر زخوش اوله دیگر صبر برود هم انافیا ایکی در هم
 اوکی برود هم انویه بوی بود در هم زعفران بوی بود در هم
 دو کله سکیه سکی ایبه انوک کوزینه طرز در
 دیگر سکی کوله بوی بر زینه قلوب انوک کوزینه طرز
 بر ایضا زعفران زرم صوب اوله کی دو کله کبوی
 در هم مصره ایبه کوزینه او توره زینا فصل
 بر علفه که انوک کوزینه اوله ایبه زینا باغی
 غریکی اوله ز کربوکی زینا اوله ایبه کوزینه او توره
 کوزینه اوله ایبه کوزینه اوله ایبه کوزینه او توره
 قالی اسجای ایبه زینا اوله ایبه کوزینه او توره
 ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه
 او صفا کبوی زینا اوله ایبه کوزینه او توره
 او صندن اسناد لغه کسز و انوک انوک
 و صبر و کمال برود هم کبوی او توره اوله ایبه
 کسز بر او توره ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه ایبه
 کوزینه صبر اوله صغری زینا ایبه ایبه ایبه ایبه

در اول وقت در حق فقه را تو که کوزه او استوایه
 در آن کوزه توین توینار را با صبر کوزه در حق
 رعفانه اقا قیام بر سینه بر در هم دو که بر سر
 صابر و سینه فرشته در ووب بر این ورد که در عین
 استوایه کوزه در ووب لایله بقلید دیگر سکر
 و شتاب دو که در یک کوزه بینه فرشته در ووب کوزه
 بقلید بر فصل اگر انوک کوزه بشیر سبب صواب
 با صبر در وقت نماز اول در یا امین قل تمکد
 اول در عین کوزه بر مال از زود اقا قیام
 کوزه دو که در انوک کوزه مضمون او فرجه را بشیر
 کس دیگر سکر مات و شتاب دو که در یک کوزه
 فرشته در ووب کوزه مضمون فصل اگر انوک کوزه
 بشیر سبب علاج دیگر مرزی توینا اوید
 هم صابر و سینه قیام اوید در هم صبر دار فصل
 یکش در در هم بوشام دو که در مضمون ایله کوزه
 او فرجه را بشیر در وقت نماز اول در ایله بولدی
 این را که قل تمکد اول در ووب اول فصل در اول

اند که کوزه او بر می طاعتی را با هم با عین
 در وقت اول در یک بیرون قول کوزه در ووب کوزه
 کوزه در ووب ایضا قوشی قایله او عدل سدر کینه
 همان سخی ایله را قیامی در ووب اول فصل
 برینه سور لایله اگر انوک کوزه دو که
 علاجی بود که سجد بود و سینه زیت با عین
 قوز در دو که در هم کوزه اوله قیامه در ووب اول فصل
 سور سوز در دیگر قیامه قایله کوزه اوله در ایلی
 با هم بشیر زیت با عین قایله مضمون ایله انوک
 قیامه در ووب اول در دیگر کوزه کوزه اوله در هم بولدی
 و فرجه دو که در ایلی سوز در هم بوشام دو که در لایله
 با عین مضمون ایله اوله اوله قیامه در ووب قیام
 غنی در ووب بر ایله حکم سور لایله بولدی در ایلی
 فصل انوک در لایله سینه علاجی بود که در سینه
 با عین اول در هم صبر کوزه اول بشیر در هم صبر ایله
 اول با عین قیامه در ووب انوک در سینه دو که در
 باشی بوقار کوزه در ووب ایله سینه در ایله برینه

باشی بعدای دین را یکی او نوزده و یا نوزده نده قال
 له را دیگر دین و نشان در علم اندازی در عا و رها
 و صیر و در فال برادر که در سر که به به فارش در
 ان ان الکر العین اصب بدنی دلاله اسکی بنوعی
 سوده از شفا اوله در کرم طاعتی است سوست کوک
 کوک او ای بر بر صافی سوسه فاشام رسوله
 انوک العین الکر دلاله بنوعی سوره را دیگر
 دکی اد و سکن صوبی مارون صوبی و کلوب و م
 کلک صوبی طاعتی فال بلک صوبی بر برینه فارش
 روت دلبه سوره را بر در نوبه در غی نشا در کس
 بر عا و رها بر بر دو که لیا الله سرکه انه لر
 او نوزدهی فارش روت دلبه سوره را وصل انوک
 دکی الفرس سب اوله که میانی بر کس طاشی دو
 قنور نشا در بود که میانی از بر و یا بر زایم باشد
 نشان در و تر عوی بود که هر یک و شیطوع و بر
 بیج بود که در صارت شو صوبی و سرکه ایله
 فارش روت بنوعی بنوعی سوره انوک و نشا برینه

سوره را اعرسی کعبه دیگر دقت و در لور و در دین
 دونه در صغیر باغیه صیبا برینه انوک العین انوک
 انوک را اعرسی کعبه انشا الله تعالی فصل
 انوک طوطی بری بار الله سبه فرو لوت
 اوله در عوی بود که اسفید اج مردم سکه بر طوطی
 لون باغی له سکی این را صبر ک بر کس باغیه صوبی
 اربع لر بر برینه فارش روت اول بر کس سکی
 سبه بر بار دینی دور در دیگر کثیر انوک کاسی صو
 سبه اصل بر کون باغی قویه لر بر کافور انوک
 سکی این را انوک بیار قادی طلع دور در فصل
 انوک یکی انی قوب نشا بود که انوک
 بر انوک ای حال صوبی بود که بر باغ صوبی یونا
 را اوچی سوری اوله بقا در غی طاعتی روت لر
 فان جیقا باغی صوبی در البرزله دوت لر برینه طلع
 سوره را بجای باشد و بر لر صوبی که بر کس
 لر دقتها بود در فصل انوک بوغانه و انوک
 سواک یا بنه باشی انوک بر باغی صوبی

سوره را با خود تو خواند و با کون اول صوبه فارسی
سوره را قویا اگر اعتراف گویند بر سر آب اگر بخانه
اول صبح پورند تو بینه احتیاج اول و سحر است
یاغی قوم را همان باغ و کدک فی الحال دو شمشیر
اشع و یاغی صیوان بوغاریه ساوک یا بشع
دیه سینه و طلا کلرینه که شفا در بر رفته اند
نبرد در حال ساوک و دو شمشیر و آدم بوغاریه
یا بشع یا شمع اول و سقذی او سقذی قطره
دور در حال اوله دو شمشیر و فصل اگر اوک
بوغاری شش سه اکاضا در لراول بر ما دم که
باشند این بوغاری دور انوک کیمی قور اوله
کیمی قور اوله صوک اوله نشانه بود که در
دیانت یمن و غیره قائم کلور و کوزاری صاب صاب
اول و صلیاری قار یا شمشیر سفاد و نار علی بود
صفر یاغی کچی بویندی بکر و کشتنجیر بودی
دو که رفته لقا این را غیرین اجال بوغاریه برانچه
در این از و بکر یا شمشیر بعد از این به بولف و بر

بدر صک ایکی او کینه قائد اله لراول مدوم بقارند
شیا کیک دیگر صاب و هلیوه قار بینه عتاب اراک
بودان دلی ستاکی لشردر هم بوندی قانش اسوع
بر بر اسکر دخی قنه لرا انوک بوغاریه دو که لبر
باشی بو قادر و دخی لبر بقتلاد با عروم اضره
بدر لک تخی بوغ اسف دو که لرسوره کیمی
اوله انوک غیرین هال صیوع ایله او قور لبر
بنفش یاغی کول یاغی قوی یاغی جمع ایروب یاغی
سوره لبر دیگر قطره صابو ر غزاله بو ندرک
دو که لریت یاغیله مومی اریک لبر برینه قار
بروب انوک بوغاریه سوره لبر دیگر قورال قور
بدر نشاد دو که لرسوره کیمی بوغاریه همه
ایله او قور لبر دیگر سونیل صطکی قاقوله غله
هندی صوز بو ارا فضل انکشر لبر دو که لبر
کنانه برینه قویه ر قایند لرسوره لصدین اللبر
بچی و قیه بال قنه لرا انوک بوغاریه دو که لبر
دیگر سوسانه کون ماز و کلنا صری و در امر

که آنکه در هر یک از این دو کفر ای که یکی از این دو کفر
 یکی بیشتر در هر دو کفر با اله بر غرض از هر کوه پیش روی
 این اول که بود غایب است پس عدل دیگر بیانه ذل از دم
 ای که یکی بود نوری بر پاوشان بودی نمی بنفسم
 خطمی دلی که ملل الملک که تراضی عربی بود نوری
 فایده از سوره از شکر فایده اول که بود غایب است و دیگر
 فصل اول که بود غایب و درم اول که نشانی بود که
 از کس و ک اول بود و نمی در از نوری ذل اول بود و یکی
 بنفسم بیانه بشود هم بودی نمی ذل کول عناب
 شد و فرستاد از ک از به او نه هر بر نه بر او
 فایده از سوره از شکر فایده اول که بر شده و دیگر
 عدل دیگر فطمی کوی بش در هم بنفسم بودی نمی
 بر او و بود فایده اول که بود شکر و یاد هم بنفسم
 فایده اول که بود شده بود که از ده کوه که یکی صو
 بیانه بود از فطمی که اول که بودی فطمی و درم او
 لب سبب بود که بود کوه در شده بود بر مکه او
 اور نشانه بود که ای که که صواغرتی که کرد کوه

که نوری ای که صواغرتی که کرد کوه
 بود که او در زانه ای که او نوری که اول از دم اول
 زانه فطمی اول در هم فطمی شد بر در هم بنفسم
 بودی سبب بنفسم ای که فایده از سوره از اول نوری
 هم مال بشر در هم نشانی فایده از اول که بر شده و
 که از عدل دیگر عاقله نوری نوری فایده اول
 صوبه بیانه ای که از کس که در هم اول بود هم کوه
 ای که با عاقله که ای که بود کوه فطمی که اول که ای که
 بل الله نشانه بود که از فطمی ای که در هم بنفسم
 ای که در هم کاهل بود که ای که در هم بنفسم کوه
 فایده بود در هم فطمی ای که در هم کوه ای که
 سبب از عدل دیگر کوه نوری عدل فطمی شکر اول بود
 بود که از صوبه سوبه فایده از سوره از اول که
 بر شده بود که از عدل دیگر کوه نوری فطمی بودی نمی
 ای که کوه طوری بود نوری صوبه شکر ای که فایده اول
 سوره از نشانه یا عاقله فطمی صوبه ای که بر از نوری
 از در هم بنفسم ای که از عدل دیگر کوه فطمی بنفسم ای که

طایع الماسک الکفی سنی طوعا برب صوب شریک
 قیام رسوخ و صوبان اله ارض علی زجین هر روز
 یکیش در هم قافله زعفران و در جیب هر روز
 در در هم قافل اوج در هم مک بر جگر کج
 دو که در کور صد ایکنه خویار اربوب قیام و ب سوز
 لربال قنار الوک بر تنه دو که لربحی از و بر امو
 بایک دیر از علو لیک صفر یا غنیه بش در هم
 کو لک قار شرب الوک بر تنه دو که ارضه لرب
 فصل اتع کمال اوله یعنی او کسرو ک دور
 سبب انه در لکس صود بر مکده اولور و با مفا
 یمنع الوک اولقده در کم بویه ایسه عرب
 بود که التمش در هم صفر یا غنیه و بود در هم
 سود بود در هم سوچی بوداری اود او ستون
 شرفه قیام لربحی یا غنی اربیه و الیجا ابک
 الوک بوغانه دو که لربحی ایسه اولبل
 دیک و صوکر دست و زعفران برابر اوله سوچی ایکن
 قیام و ب ایکنه صفر یا غنیه یعنی بر اغب ایکن

بد و ب الوک بوغانه دو که لربحی ایکنه
 صبار و لربحی صرم شد یعنی زور زانه از صوب
 اولور ایسه سوویه قیام لربحی و ب بر زوب
 قلوب و باویم یا غنی و شر لعد یا غنیه ایس و ب
 الوک بوغانه دو که لربحی ایکنه حکیم ابر رطو
 زعفران طار و بود طه سی او جکوله صرب سر ک
 در و ب اوج کوله بری بری ایکنه اول بود طه لرب
 الوک بوغانه دو که لربحی ایکنه اوله یکم در هم بویه
 دیگر در هم قوای بر والی در هم قوای اوزم سوچی
 قیام و ب اوج کوله دو که لربحی ایکنه بوغانه
 بر اغار بر رضانه فصل ات حفقان اوله یعنی
 بود که اوینما سی در لربحی قوی بود که لربحی
 قو فوسا قریه یا قوی صبحه مقدله اولور عاریت بود که
 نیز نیز صولود و کوزاری ایکنه صرو اولور و ب ایکنه
 بر صوکر صود ایکنه بولی قزل اولور عاریت اوله
 بش در هم قزل کول ایکنه در هم صبار یعنی اوج در هم
 قوای قوای یعنی دو که لربحی قیام یعنی در هم

در عقاب بر در هم خا طره طوز او غی بشی در هم کی
 نور بر در هم بود لری دو که لر بر او قطره ناله ای به
 بو غوغ لر بشی در هم کوه لری کوه بو غوغ ای به
 بر اعلم و ایکی او که تدر قاده الم لر دیکر عدو مستل
 بشی در هم کما سنی سادول نمی در در هم بقت
 بشی در هم کل در سه در هم دو که لر او که ای ای به
 او زده بر او هم بر لری کما بر زنه قوبال قیانه لر
 بزده سوز لب شکر قنار لری کوه بر زنده دو که لر ای به
 علوم هشت خاش نمی ایوم بر در هم دو که لر ای به
 شرایبه انک لر لری کوه بود سه دو که لر فصل اکران
 سنجک ه سببی بود که در کله صوغه رونا
 در ایامه دایم ورم اولور نشانی بود که باشی
 قرینه سوز و قرینه شیش مصلو غای الی مر بالو
 لر سبی نه بالو لری دیکری قتی لئور و قتی غمان
 دیور ننگ ایکی بالی قتی لئور و قتی قتی صولور
 علم می تر یانه شرایبه لر لب بر مقدار ویت قوب
 بود زنده دو که لر هم صول و روپ بر مقدار کرد و

تا کم در لبوب قناره ویا ای صا اوله بار سه ویا ای
 ای به یا غلیوب اولور صفر سنه صفره ویا ای
 ترسی ای به صقار کرم صا بوخ شاف کی بو لب
 کور سه جای زدر کرا اولی صقار ویا ای
 بو کولر کن ویا ای دم بیان صوف لر ایور و کراس
 لری در هلاک اولور علم دیکر ای به عتاب
 زک و زوم در کدی قظمی کوه بو لری قینا ویا ای
 سوز لر مال قنار لری کوه بو زنده دو که لر ای به
 صفتیانه صب الفار زار و زطون مر کدی هر زنده
 ای کشر در هم دو که لر ای به قار شد و روپ در سه
 در هم بوزنه الم در هم شرایبه انک لر بو نشا دو که لر
 بو کتر یانه ای به در لر کردیده دیکر کتر ای به
 سوسیه قینا ویا ای کوه قرنی القنه قوب لر ای به
 لری لر تا کم در لیه قلمی اوله دیکر علم ای به
 ای سنجور و قسه بر مقدار بر شنی ای به سیکله لر
 ای کوه لر فی الحال دفع ایور کتر برش بو ای به
 بالکتر سه ویا ای و قایور بو زنده ای کوه لر ای به

ان در هم منو او تو را در هم طرد ناک را ابرو را بر
 بودم که ای بود به دیگر علامت بر بدین در هم
 بنفشه اول در هم منو الهندی رب التوس او
 در هم این سود منو منو با بدخانه منو بر در هم
 نشین به بالک بش در هم بش قاشو صفر یا غنچه قار
 ش بر و ب اندر منو که بود او تو را در هم که
 قاشو بر و ب بدی در هم انوک بود غنچه بر اعلم
 دیگر علامت مجرم بر در هم قاشو در هم دار صبی
 قاشو بر و ب در هم بر در هم که بود او تو را
 قاشو بر و ب بش در هم بش صفر شرا به انوک
 بود غنچه دو که را علامت دیگر صندید منو که
 اکثر در هم بود در هم منو بر در هم یا غنچه
 و قاشو بر و ب که را باله قاشو بر و ب در هم
 بود غنچه بر اقل علامت دیگر قاشو بر و ب
 اکثر در هم افرد بش در هم سنبل عاثر فرها او
 هم اعطاف بر در هم دو که را باله یا غنچه را
 در هم انوک صفر شرا به انوک بود غنچه دو که

علامت اضر ابرو غنچه سیاه بر سواد شده با در هم
 بودی منو بر او ای اهلین الملك بنفشه منو منو
 هندی بر در هم قینام لر زینب با غنچه قاشو
 هفتاد این در هم بر دیگر سیکنج بود منو منو
 بنفشه منو منو بر در هم بر در هم بر در هم
 عن بر مقدار زینب یا غنچه قاشو هفتاد این
 فصل انوک با غنچه منو بش بنفشه نشانی
 بود که ای منو بر در هم که بود او تو را
 اول بر در هم که ای اهلین الملك بنفشه منو
 کاشو منو منو بر در هم بر در هم بر در هم
 در هم دار صبی قاشو بر و ب در هم
 دو که را صفر یا غنچه قاشو بر و ب قاشو
 بر و ب که برین انوک بود غنچه بر اعلم
 صد انوک در هم بر در هم انوک بر یک
 قاشو بر و ب انوک الما را او در هم و در انوک
 بر و ب که را صفر انوک در هم بر و ب
 به او که را سواد را یکی بخش بود بر منو

شکر قنار بر صافه اولک بر شکره دوک در در کور
 شمع عربی کونک دم الوصیه افاقیا بشر در هم
 طباشیر شمشاد او هر در هم کره با او در هم طایفه
 مخمخ در سه در هم کثیر بر در هم کینش بخورد طاقالی
 او هر در هم قرز کول کلسا و صغری در سه در هم زعفران
 بر در هم دازیا نه تخم اینسود باک تخم بر سه تخم
 یکی در هم دوک لبر و فیلونا العاصیه بر در هم البید
 من ایند را بیع مکره کنک لغای سه فانوب بو عذر
 بپوشد قوزکی ایوب هر بری بشر در هم اوله افشا
 برین التوک بو عذر ایاه براغ را از نضک صومالی
 دوک از صغیر باغیه قاز شدر و با سی صوبه بویار
 کوه سینه در شکر بادله الله شفا حاصل اوله و نه
 کرا التوک قوی الک هسی استی قوی بود کنک
 دو قین صومالیه مکنه و بعد ای مکنه در قی اولور
 نشاد بود که کوری صوم اولور قوی شمشاد
 قنار عذوق بید که صادره هلیوه میا و شنبه
 کجیر در الوار ک سناسکی اوزوم بنفشه نیافر

کل رسه بال بر برینه قنار سوره را یکجایه میا شکر
 این را التوک بود شکره دوک را عذر در کور کوشی الله
 صابون در سه در هم انصافه صغیر سه در سه در سه در سه
 البیه صوفیه فی الحال شربله فصل اکران اسرهال
 اوله عذوق بر سه تخم کلسا و صغری افاقیا طباشیر
 شبر او هر در هم دوک لبر ایوب بی صوبه قنار لر
 صفایه لهر ایش دوک لبر بو صوبه اوقه اسوره لبر
 و تری بو صوبه قنار لبر کرا قلوب التوک بود شکر
 دوک لبر اکران قوی قنار اوله شاه اوله دوک
 صغیره و تریه و صف صغیر بلذنه و تر سینه و بالینه
 بو التوک دونه و قنار عذر بود که کوه کوه
 سینه کونک بر نه داغلیه لر و با صوم جکر الشکر
 شامانی داغلیه لر دوک کوه کوه او بر ایامه کوه کوه
 یکا داغلیه لر با شمی دوک کوه کوه او بر ایامه کوه کوه
 فصل اکران التوک نماز بودی اوله نشاد بود که
 یکی صادر اولور و اخر زله صواقار و میان جدم
 بر بر دقه بود یکک بود در عذوق بود که التوک

انما جعله فی درهم کوکی فی بشردرهم کشی
 انما صود و شفا لویا براخی صود او نوردرهم بقابل
 اول صوم برکیه اصلک لراودرهم طلیه قیادته
 سوزک لراونک بود سنده دوکه لردیکر علوی برنگ
 کالی ترید قطا بشردرهم انستایم انما جعلت
 فردن شکیح منطی او بر درهم محو عین دوکه لربالینا
 یو غور لره صباغ در سده در همای انوک یوغا زنده
 براغه لردیکر علوی ناصوبی شفا لویا براخی صود
 سکر درهم ایقنه سرش در در درهم دوکه لردی صو
 بیله قیادوب سوزک لراونک بر سنده دوکه لردیکر
 بود لراو بیله دکای انوک کوم سیمی الیای
 صوبیله یوباریمی باشرد وین لردیصل انکر
 ات اسهاریب امونکی یک سیمی ایچیت صوب
 صفا قلم اولور یا در لیشه صود بر مکنده اولور
 به قتی صود بکنکده اولور بونوک کای رخ کرده که
 ات قور لوما در علوی قول کول جلتا واقایا هر برده
 او نادر درهم طلیه کدرم ضموی عربی بشردرهم بر سینی

حتی شاسته مقل او نادر درهم بار قتی کتیر اصحاب
 صوبیله اصلک دروب بود کتیری لادک لراوکی البروب
 بود که قار شد و در لوقو کای بخور صوب این لره
 طقه انوک بو عارینه بر بر بر براغه لردیکر علوی کر
 نس و یاز بود در بار با یک رفته یار انخی صامانه طوری
 بودی بر فادغانه ایچیت قیام لراونک قوی التنه
 قویه لراونک دریده لراونک تریله قوی لراونک
 طوی اوله سیمی بود که در لیشه صود بر مکنده
 اولور نادر بود که بودی بیک صولوعیانه ال ما ز
 کالهن اولور بچر صوا بچر علوی بود که طاد و غی مشایخ
 رهوانه دوکه لردیکر قایینه لردی صوبی بو ناکویال
 او قکر انده سوزک لراونک اوده رانه قروا بچر اوده
 فح او زوم او نور زانه بودی قتی کرس قتی برد او ج
 صرف شرابیه و طاد و صوبیله به قیام اسوزوب
 صوبیله سکر فاندوب انوک بر سنده دوکه لردیکر علوی
 کدر کوکی دوت در هم زوا و شطوی یکی در هم اوده
 بد شاه بر در هم او شاه یکی در هم ارشاعی بر کیده

عمل از دین بوداری قاری و در دین بودی و در دین بودی
 هر طهری که تو کن بر آنه بر آنه بودی و در دین بودی
 بدی تخی از به اولی بنفشه زل کول خطمی دلی
 اهلین الملك بر او کج آنه صندان او در دین بودی
 در سه در دین سبیل یکی در دین و در دین بودی
 اولیک بشرد دین ریت باغبیه معجم و در دین بودی
 بوندیه دو که در بر بریده قار شد در دین بودی
 نه لا تو که صول با ننه کیکنه یفانی یا بشرد در دین
 زلف او که بکه گفت در دین اوله نشانه بودی
 لایسی در دین بودی چون ای کوزلی ایچی زلف
 اولوز لولی آن اولوز و بوری بیک طوره عاز با لوز
 و با شای اشاده و در دین بودی اول ایک
 قیمنه قاده لاله لاله بودی ایله لایقشده کل سید
 قراچی بر دین بودی قیاده و در دین بودی قاتوب
 بوندیه دو که در دین بودی قیقل ایض سارح
 هندی زعفران کرس تخی ایسوده عاز قرها
 سب تخی که در دین بودی زلف و در دین بودی

اکثر در دین بودی که لسانی بالیه قار شد و در دین بودی
 در دین بودی صوفی سزایه آن لا تو که بوندیه دو که در
 عذر و دیگر ضمیم عربی در دین بودی اکثر در دین
 قریظ بشرد در دین بودی که دانه زعفران در دین
 بوندیه دو که در دین بودی لسانی لسانی در دین
 در دین بودی ایسوده با کماله تخی او در دین بودی
 او در دین بودی که در دین بودی لسانی لسانی
 در دین بودی بوندیه دو که در دین بودی قیقل ایض
 در دین بودی که در دین بودی قیقل ایض
 بدی تخی دلی در دین بودی زعفران در دین
 بشرد در دین بودی که در دین بودی ایله لایقشده قیقل
 لایقشده قیقل ایض لایقشده قیقل ایض
 در دین بودی که در دین بودی اکثر در دین بودی
 لایقشده قیقل ایض لایقشده قیقل ایض
 بوندیه دو که در دین بودی لسانی لسانی
 بوندیه دو که در دین بودی لسانی لسانی
 بوندیه دو که در دین بودی لسانی لسانی

اول ریحی استفسار در علم بود که سمودم
 طارخی صرف شراجه قضاوت نام بحر اولی و اندک
 ایله اول سوره رصوبی الاله اول دانه ارواح او
 دانه انجیر یکرمی دانه ذل اوزوم اول دانه زردا
 بود ناری اول صوبیه قضاوت سوره لربال قانوب
 بود سوره دو که اصل اوله هلیله بنی در هم غایب است
 در سه در هم سوسانه کوکی یکی در هم هند باغی
 ضبار تخمی او هر در هم دو که لراودکی اصل تخمی لردا
 لراوه بوغور لراودکی اوله لراوی به بر بر انوک بوغا
 ریغه بر افه راعه در دیگر انوک محاب یکرمی دانه
 ذل اوزوم یکرمی دانه بنفشه سناکی ذل کول
 بود که کوکی در دانه در هم صوبیه قضاوت
 سوره ریشی در هم ای الاله اصله اوله در هم مور هند
 یکرمی در هم سرخنده انوک بوغورینه بود سرت
 دو که لراودکی بوئی تخمی صمدیه بود قضاوت انوک
 بود باسنه قوبال بوئی بوغورینه کرمی دیگر علم بنفشه
 اول در هم تیرا یکی در هم شخم فضل محوم بر در هم

رو که در ایله قانوب شروع لربیت باغی ریحی قانوب
 الاله صفت ایله لربومض باغی اوله سوره بودی ایله ل
 دانه یار باغی انجیر انجاصک کوکی کرمی کوکی ذل
 باغه کوکی یار بود ناری و کرم صوبیه صرف شراجه
 قضاوت انوک ذل الاله کرمی اما الاله بودیه ل
 اول صوبیه بوئی و صلب اگر انوک ناکرمی شیش او
 لسه یا باغی شیش اوله صوبیه بود الاله لرب
 دانه بادیم باغی و ریت باغی دورانه لراوی تخم
 قاله الاله لربیت انکی ریت باغی بر شیشیه قوبا
 لکونته صاف بار تا کرم شیشیه ایله لفظان
 لکی اوله بر باره الاله انوک قضاوت دورته ل
 قوشود که بره سوره لراودکی علم شیره و غاد باغی
 صرف شراجه قضاوت لراودکی لراودکی صابنه سوره
 لراودکی صابنه لراودکی اوزوم ایله انکی قضاوت قال
 الاله صوبیه سوره که ایله است اوزوم صوبیه کرم
 می سوره رفته است اگر انوک صوبیه سی بار لسه
 اگاشقانه در لربیت بود که ایله بنی قانوب

الفلک از دور مقدک که ذکر می یابد در فلک فکاد آنکه صد
 دور است هر دور سیکه الفلک است در هر دور یک شب است
 این از دست یا غنیمه موی از آن که در شش دور است
 که در کتابه بر نوبه بر فیل این از اول هر دور در
 مقدک نه سوخته را از دور به کلمه کلمه بیوانی از آنکه
 ساعتی دور هم برینه باشی بزرگ بفرای وین دور
 ایچنی دایم ملبه دونه آد صوفانه صوبان و می در
 تار قیاس اگر آنکه صوفی به صوفی سبب می آید برون
 در مقدک اول دور به بخت قاتی بود مقدک اول دور به
 یک دور صوفی فلک اول دور عدلی بود که فلک باد
 فلک و فلک در این بیاضی صوفی که اول دور زنجیر قادی
 در سبب کوفی غنی را از بانه غنی شرح غنی هر دور
 او هر دور هم دو که را اول دور کبی دشی دفته سومه از
 رید او تلری و شیر و آب بر باره مشنه دور در
 آنکه بلنه دور در عدلی دیگر سبب بیوانی غنی
 سبب قیانه از صوفی سبب صوفی بیوانی از آنکه
 بر دور از زمانه و سبب و کتی از غنی و صوفی

بود تلری دو که از دور که در سبب بیوانی
 از دور تلری از دور به که از دور اول آنکه
 صوفی سه دور از زمانه دور در اول و بیانه
 بر بیوانی دور از دور غنی اول دور مشنه آنکه صوفی سبب
 ایچ دور غنی دور اول دور غنی که صوفی
 طاشم کلمه بیوانی دور کبی اول دور کبی و کبی اول دور
 و قاتی دور بیوانی با دین دور و صوفی صوفی غنی بود
 که آنکه دور غنی بود کبی اول دور کبی اول دور
 اله اول دور مقام سبب انشاد انی بیوانی
 کلمه صوفی انشاد سبب بر یک دور صوفی سبب قادی
 قادی کبی ایوانی دور اول دور قادی دور بیوانی اگر قادی دور
 مازنه شایع و سبب و مازنه و انشاد و مازنه و مازنه و
 سردی دور غنی بود تلری دو که از دور بیوانی
 نید از دبال سور از صوفی سه صوفی کبی کبی
 دور در اگر کبی صوفی دور سبب از بود در
 اگر آنکه صوفی سبب سبب سبب غنی غنی دور
 بیانه اول دور غنی بود که بیوانی دور کبی بیانم

باغچه زیب باغچه دودم از شطابوله مروا غاضک
 برینگی ز قادیب استیجی او ز نه دره از ایست پیوستی بود
 فصل اگر آنک فتی و کس بی بود رفتی یک رنگه او بود
 به فتی صبحه اشرفه او بود برین او بود برینگی او بود
 عذری بود که غمزه ای شرافه قنادوب انون برین بود
 له از بیع سروی قندی نادیقه مازدوشاب و کلناز
 و کونک و خط برده و صنی عمره و مو بود و صبر برین بود
 دو که از باله باسی ایله قارشه دره از بیع بره دودم
 او ز نه با پیشه دره از قونیه بر که از او بود
 بیله اجاز بر دمی با پیشه دره از بیی گونه دکی و خدش
 فصل اگر آنک اموزی بغیر اول کاشجه یا بغیری در
 عذری بود که اول موردک او بود برین بیاک این از آن
 صک ایچی ایله مشافه او استیجی ایله طند دره از کونک ایچی
 که دگش دره از هجی بر زنه بر شمل دریم ایچی صبر بیه
 بود از تالیمات بیله طوله اندضک ایچی برین غای
 کو بود دره از بیله قادیب دمی کو بود برین از آنزروت دفته بود
 نای برین برینه قله از دو که از او بود ایچی او ز نه اکلر دیکر عذری

ذات پیش در هم او شافه اوچ در هم کو کونک در دودم
 جام صاف قش سگدر هم زیت باغی بود در هم مرم
 یکی در هم بود ای بر برینه قتلر ایچی از سوج از او بود
 اول از صبا صودر کس از بیع از بو زنه او استیجی او ز نه
 دودم از کونک ایچی که طوله دره از ایچی دودم او بود
 قنادضک بود ایچی از کونک قنی جلدن مر از زروت
 هر بر نه بر برین که از او بود کونک ایچی که از او بود
 بیله اکلر قش انون بود ایچی بغیر اول صبر
 بود که اول ایچی صبر بیه بود از آنزروت جلدن
 کونک قنی دمی الوضوی مر م سگد و کونک برین کونک
 روب بیله اکلر عذری از صفر بو نوزاد بقا از کونک
 ال از قنه قنادرا اول بغیری بو با کونک ایچی که از او بود
 عذری از صفر قناد کونک طوله از نه که از او بود از آنزروت
 صک ایچی با بوچی بقا از کونک ایچی از قش اول
 فصل انون از قش قش در دگش که برین ایچی
 او بود عذری استیجی قونیه در سستی و از ایچی
 صفر دقنی قشام از ایچی و از ایچی باغی در

تارا اول از اجنه گریه برک جگر رخنه در بر باغ کیم
 اور زینه اشام از می ساخت طوری دو که از او زینه اگر
 اول شیشک او زینه و دره را کادیمی برک جگر که
 در صفت اگر توک کوم سنه اکلوه صفا اوله ایچی
 هر دو سه اکلوه بود که هر یکی نوکه که اوله که
 با بقصلم بر صفت ایوب شش بالله صدقه از می در زین
 هر یکی که اوله مراغه صدقار که هر دو که ایچی
 بیه صاع آن بقوم الله بودی از سوسا دیو لغا
 بر صوابت لوف بر می و فسلکانه تخم ایچی بود که اول
 اول مراغه که از اسکی بنوم فوی از وصل آن
 کیم اوله علی بود که سوسام کوبد که اول
 کولتی اسکی صدی با قلوب آنک کوم سنه دوره از
 علی بود که از می طوری صفا کندی بوداری دو که
 زین با غیله قار شتر بودی ای محکم شفی ایه شای بود
 او زینه سوره لر صفت آنک صفتی کیمی اوله
 علی بود که در نقطه کندی در ارج طرا بوداری
 دو که از با شیمی بود قار و بقلیه از کیم در قلوب انجری

در بر صفتی

کور و سه کور میه اگر از و غیسه بکمی و در اری
 صفتی اوله علی بود که از او بر طری در سه دور هم که
 شیطیح او در هم دو که از بقوم لر بو عر در ایه قار شتر
 بر دوت کونست قار شتر دور لر در کیم ایچی ایچی
 ایچی که در صفا ای ایچی ایچی سوسا بر ایچی از زین
 بر دوت او بود اوله و می بر ای سوره لر صفت آنک
 که کسکه و با قوی الله مرعه صفا بر صفت آنک
 بر می و سوسا اوله شیشک بر علی بود که اول
 آنک فوی و می و سوسا بر ایله اوله لر دوع و ایچی
 که فرجه او ش در لر ای اول بر بر برینه صدقه لر
 آنک کوم سنه اوله علی کندی در طرا بود که اول
 آنک کوم سنه ایچی صفا کیمی قاسی قالی ایچی
 علی بود که کسید بر باغ صفا کیم بود که ایچی
 بر باغ بر او بر طرا بر سوسا کولی بود که اوله بر برینه
 قلوب دو که از بر باغ بر دور لر آنک او سنه
 کولی پاک ایچی لر شیشک بر ایچی کوم دور بر می
 بر لر می کونه و کای دور لر شیشک ایچی بر لر

بسی تو به رقص الونک کوه سینه شمش بفرست
 مددی بود که بر او فرود آید که در هم یکی
 کسی زیت باغچه فیاض را با حبه سیرفته رسیده
 فیاض را سیخه و در آن کادی بر کن بکند و فرود آید
 و با یکی مجزله قالد اله را از نوب و با یکی از کسب
 بر مقدار سبزی باغی الا در هم یکی شراب بود در هم
 بودی فیاض را غلیظ اولی و آنکه بود بر طهارت
 فته را فرستد و در نوب او در نوبه با بشیر و
 نفا مقررند آنکه با او نوبه ای صورت نگیرد
 مقدار آب نازک کله سینه او بر نونک و در اول
 دلو کلری قول لویه ایله و در نوبه نونک
 ذنب الونک کوه سینه قلیج و با یکبار در نوبه
 طرکله قالد در نوبه کا عدد بود که نازک
 که را با خود طفلیه را در باغچه الی کم جام الونک
 اولور قالد اقله بر و افر که را بنوعی بود
 بود و از نوبه قلوب حکم باغچه را در نوبه
 چهار ایله در نوبه و باغچه طشره جقه

بی بود که باغچه طشره کله که صاع ایست
 فیاض را سوخته زیت باغیس فیاض را سوخته
 ایله اول باغچه فیاض را سوخته کله طشره اولور
 اول بود که هوانک در باغچه کله بود در نوبه و کسر
 مدینه ایضا و صوفالرو قالد کله ایله که کله
 و بر شعله صوفالرو اشفا باشند بر اولور قالد کله
 در صوفالرو و در نوبه ایله اولور باغچه او در نوبه
 در نوبه و کوب که در نوبه صوفالرو در نوبه
 کله در نوبه ایله باغچه سوخته در نوبه کله
 اولور بر سینه صوفالرو قالد کله ایله باغچه
 نونک باغچه بیوه را ناکیم بر سینه کله
 کله ایله نونک بر سینه صوفالرو قالد کله ایله
 در نوبه کله ایله نونک باغچه صوفالرو قالد کله
 صوفالرو بود که باغچه فیاض را کله ایله
 شمش را کله ایله نونک و کله ایله نونک
 باغچه بر نونک صوفالرو قالد کله ایله کله
 کله ایله نونک و کله ایله نونک

حل ایدوب هم کمی اوله بر دناج صلیان اوچی قلاب
 اسکی بلیوغنه اوله بره سکر باشت وده لری کجه
 دونه ابرشی اچال یایغ دورته ل اول نسته ابر طرخ
 کلور برینه ادره قطن ایلی دورته لری کجه کوریه
 کیم انشا الله تعالی دیکر بر دانه قاپلو باغه قاپیر
 صوابین کما قناروب سوزوب صوری برکاسه
 ایه بر کجه ایاغ قویر لور اولک ایکی دلو کله قور
 اچور لرو ایکی کور لری تک اوستونده هر کل کی
 لسته سی داد لری دیرمه خلقه سیه طقلیه ل
 غایت ناصدر نوع دیکر بی در هم صیوع ایکی بلوک
 ایدوب بر بلوکی لور تک بر دلو کله قویر اوج کور
 صکر باروسای دخی لور تک بر دلو کله قویر
 اچور ایشوش اوله علور اهران سرابه اولسه
 اولانی باره لری بر سیک متفر یا هند با قویان
 قانوری قدر اوله در لسی اچیه قویه زینج
 اوجور در هم زینج اچور لرو صلی کور ایشی در هم کور
 اچور لری ایشی کور بی در هم اچور لری ایشی کور

طقد در هم اچور لری بر لری قیده طقد رخی در هم
 دایره بعون الله رف اوله کجه بر علور لری کجه
 اچوره بی در هم زینج ایکی بلوک ایدوب ایکی قور
 اغانه قویر قور قورین ایکی اوج کجه قورینه باب
 یاب دوق لری ایلی زغانه صکر قویا ایشوش اوله ک
 نوع دیکر سرابه اچوره فرسانه طای نام قور
 لسته اوله در صوم صکرک لوش غزیرک قور سی
 سره زده صیوعه اوج اچیه غزیر ایدوب بره بلور
 بوب لورک بد غازیانه باغلب لار اوله لسی کور کجه
 لری نوع دیکر اینه سرابه اوله بی در هم زینج
 تک ایکی در ایشی بر جمعه ایشی قورینه لسته
 اینه بورتک اوله لور کله قویه زینج در هم
 ایشی بر در هم قویا لری تمام ایشی ایشی
 تمام صکر بولاه لری لری لری ویا کور کجه بر بر
 کوی باورر الوکجه صفره سین دوشه قور لری
 لورک ایاغنه صقیب صقیب اوله اکل علور
 بنقشه اکیل لورک کانه قور ایشی قور ایشی

گوئی بوناری دوکه را لیکر زیت یا غنیمه موی
 ازین دو لب بوناری فارسی و در او زینه درج را که
 اسکی اولور سه طاقه طهر نفس اگر آنکه قارغش
 در مع اوله نشانه بود که بول با غلظت را از آنکه
 غلظت بود که بکی و که موی در زور و موی بود که
 و بی بی بر طایفه بلشیمی ایشره هادی بود که
 اول کی فحیده قاناله لیکر آنکه بوی این لیکر
 اسفیناف بر سباد شاه اکلیل الملك قشام لیکر
 لیکر آنکه بر نندله دو که لایق بود که بوی کمانه
 نمی برد و در او که لایق بود که بوی کمانه
 قنار بر نندله دو که لایق بود که بوی کمانه
 نمی قار بود نمی قانوه نمی قشاشی نمی بوننده
 بر داد و دو که لایق بود که لایق بود که لایق بود که
 بر نندله دو که لایق بود که لایق بود که لایق بود که
 بوی نمی با بوی کمانه نمی قشاشی کوی بر سباد شاه
 و عفران او به سداب نمی کلیم نمی دو که لایق بود که
 کی کلیم سوبه بود که لایق بود که لایق بود که

با غنیمه موی بود که لایق بود که لایق بود که
 نیسود که موی را از باغ کوه موی لیکر در مع قنار بود
 نه موی قلمی موی موی موی موی موی موی موی موی
 موی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 و لب و شانی بود که موی موی موی موی موی موی
 قشاند و می وقتیکه موی موی موی موی موی موی
 اکلیل الملك بقیه قار بود نمی قانوه نمی قشاشی
 بی قوی لایق بود که لایق بود که لایق بود که
 در مع موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 از لایق بود که لایق بود که لایق بود که لایق بود که
 موی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 قشام لایق بود که لایق بود که لایق بود که لایق بود که
 هم زار و نوظوی و عفران او به سداب موی موی موی
 لیکر بوی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 موی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 موی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 لیکر بوی موی موی موی موی موی موی موی موی موی
 نمی قار بود نمی قانوه نمی قشاشی کوی بر سباد شاه

فاشعراش طباشیر او بر در هم کیوانت است نه صمد
 عرفی برب الشمس ایکتر در هم باد بخار نمی عجز
 الیه بود یکی شرد در هم کاستی نمی برد هم را و نرسید
 دست در هم بو تازی دو که در صفتش اسبه انوک
 بود غلام دو که بر بدو که کهنه ایسه او در صوغ غلام
 دو که در صوبین الم انوک بود شده دو که را اول طاق
 پاره پاره ایله فی الحال فشانه اما بود و تمبه لر هم
 بر تمبه لر صفتی را که مطلقا نوب هلاک اولیه
 در سه ساعت مقداری اوله در دست می و میانی
 اریخا د و در لایه انوک سدی در اوله
 سببی صوف که حکم در و و با عنایت قان و غمی
 در و مکنده در علامتی بود در کم بلای اگر اما بالوب
 در و مین و بالانز وقت و اولو کم تا او هر کوه فشانه
 علامتی بود در کم قزل صمد عالم قائم و قول بویا
 بویین قیلاد و به دعوات قنار سوز لر بر صمد
 غلبه انوک دو که لر بر صوغی از ره ظهور لر هم سدی
 کاین صاف قنار بود غلام دو که لر فی الحال

فشانه اگر بود کوه او طاز ایسه الیه صوف سخته
 صا بود لبیب صوف قان و غمی یا تکی اولو در و نرسید
 زیرا که طوا اولو انوک سکن سید یکدی بود و هر لر طوا
 دیگر نوزده صوفی و صغریای بر برینه قان شد
 در انوک بقا زینه دو که لر غمی بنا لر بود در لر که
 فشانه عدلی در لر بود زنجین بود سکر در هم
 محرمه ایکی در هم ضرعا بر کوه سر کوه اصل غمش اولو
 بودی دو که لر بر برینه قان شده در لر بود بود لر
 انوک بو عازینه بر انوک لر عدلی از بر بنفشه او در هم
 طوا لب الشمس بدی شرد در هم با و بخار نمی ایستاد
 صوفی ایشر در هم سید شکاری اولو در هم قیلاد شینه
 بالی یکدی در هم صغریای غمی الیه در هم بر برینه قنار
 بو غور لر بود وجود لر و دیا انوک ایسه انوک بو بخار زینه
 بر انوک عدلی از انوک قان و غمی در و نرسید صغه
 سته ان صوف لر قان و غمی در و نرسید لر فشانه بر کوه
 بر و در ایس ترک در و غمی انوک سدی دو که در و سه
 علامتی بود در کم بود زنجین کونوک صغریای ز غلام

منوی عربی طباشر یکی سرد در هم دو که را لیا اول
 کی بود بکشی ناز صید به قدر کی بود غور
 هر طاکه برین آنگ بود غازی به بر اغه لرغدر
 بود فاضل فاقوله ز کجیل در صید زرع در در
 در هم در غفران بشی در هم بود اولی اولی در هم فاقیا
 بشی در هم دو که را بالیه فاقوله در هم طاکه بشی
 در هم آنگ بود غازی به بر اغه لرغدر در هم فاقیا
 کلنا در صید فاق صیدش طباشر او در هم مار در
 تخم صید به بر اغی فاقیا بشی تخم صید عربی نشاسته
 یکی سرد در هم در کون صید آنگ کون یکی سرد در هم
 ز فطون المایه بود غور هر طاکه آنگ بود غازی
 بر اغه لرغدر آنگ کون فاقیا در در در هم مار
 بر در هم لوله بشی در هم یکی در هم صفر باغیده
 اریه لر بو او تندی قرال بر یک بر دو در فاقیا سینه
 او را در فصل برات قاله فشانه آنگ سبک
 بود که اسبک فقی بود در ب لغر بک او در مقدر
 او در اول سبده آنگ بود کتری ضعیف او در در

لری اجاور قائم فشانه در کون بشما اریه در کیم
 فاق و غفران باشی بر سه اولیه غلوی بود را اولی
 یکی فشانه قاله اله لریه اریه فشانه سوزن در هم
 عربی که شاک در هم الوضی فاقیا بشی در هم طباشر
 فشانه بشی تخم او در در هم کهر با اولی در هم بود در
 هم طباشر تخم در هم کهر کهر کهر کهر کهر کهر کهر
 او در در هم در کون کلنا در یک سرد در هم دو که لریه
 ز فطون المایه بود غور هر طاکه لرغدر یکی در هم فقی
 در هم هر طاکه در در بین آنگ بود غازی به بر اغه لرغدر
 هر یک کون فاقیا با هم با هم زینت با هم یکی سرد در هم
 صفر با هم یکی در هم بر برینه فاقیا بشی را لیه
 یک لر فصل ان قائم فشانه با غدر لریه لریه
 سکر تخم در غدر او در اول یکی فشانه لرغ
 باشی قائم اله لریه اجوده افتمه به لریه کون سو
 سانه لریه و غفران و بشی در کون و فشانه لریه
 تخم لر بو او تندی سوزینه فشانه سوزن لرغدر
 بود در هم فشانه لریه لریه فشانه لریه لریه لریه

کس از سه ایست او ز کجی در کجی و صورت او در
 خالین و آن فردک هر چند به بشر در هم بوندری دو
 که از بروقیه زینت و بوز در هم جام صاف و پاک
 در هم نیز بود و نوری صولک ایینه تو با رود و کز
 او نوری شتال و بر قالین بیخ با قراب لرو ایما قله
 آنکه بنده او بر بر داغ او در او و آنه صولک و اگر
 ات قتی صولک را ایسی سبی قانی سکر و بظلم
 غنچه و او یکسینه بی طول و در غلج کیک و طراف
 او نوری و ایچیر و کیوله بوندری قیام را و نه در هم هر
 صغیر که ایچ با غلج اریک را و او نه در هم نیز قیام
 آنکه بود نغز و که لرو بیجا اصله و ب و بر لرو
 ویدار غفرانه لاکله سوزینه از و ب بر ننه و که لرو
 و نعل اگر قسرا غنچه رحمت سجود و لسه سبی
 اولد که قلوبیکه دو شود چک بود نکلده اولور
 و یا غنچه کجکله اولور نشان اولد که با شامت
 نشان و تار بیمن نیز و قشایجه ایچا به ایشر غلج
 بود که اول ایچا کجکله قانده لرا ننه بود قیام ایچا

لرفق دهند با غمی بی غمی کجی کجی کجی کجی
 برست سوزان و بیو بخار لیم لرو کجکله ایچا کجی کجی کجی
 رقیبانه از کجی ایسته لرو کجکله کجکله ایچا کجی کجی کجی
 لرا نکه بر ننه و که لرو کجکله ایچا کجی کجی کجی
 یا غمی او بقیه بشر و هم او شام جادری کونکله
 بر طلی صبر او هر در هم و که لرو با غلج و تار ندر
 لرو صندله و که لرا ایچو دونه لرو قایل اگر قسرا
 قلوبی و دوشور سوزینه و دوشور یک قانده کجکله غلج
 لرفق غمی ایسته را از باله سداب غمی با بروج اریچ
 غمی صطبی غمی لروی غمی بر سید و شاد ایچیل ملک
 بر او و بوندری قیام و ب سوز لرا شکر قلوب کجی
 در هم لرو صندله و که لرفق غمی لرو قسرا قلوب ایچا
 دوشور یک قانده کجکله کجکله دوشور سوزینه غلج
 ایچو کجکله قانده لرا ایچو ایچا قیام لرا ننه بود ایچا
 او صندال اولد در هم بر سیم غمی بر او و کجکله تار سوز
 بیله قیام لرا بروج و غمی طوغه بر رقیبانه و ب سوز لرا
 بر ننه و که لرفق غمی لرو قسرا قلوب ایچا کجکله

اول آنکه چهار ایستاده و اگر بت رو نشد بر قاع لای
 پندسته و در غیر وقتها و کوه سینه تا آنکه کجی یا غایت
 دورتره و هم که در پیش راه قیام جگر دانی هرگز
 یکی و با اوج بان ایینه اریه سینه فقه اریه و در
 برایه و کین ضوضی اوله و با غنای کشی بگرمی الوی
 ایچنه طه ز قویب توک اوله سینه و قویر غنایه
 قاج کوه درت لرضوضی اوله بتی دو کوه فصل اگر توک
 ارفی سی شیش سه ابر دلم و با رعیتی علقه اوله
 بساری بایه کلیم ال اسکر صغریا غنایه قاج شیره
 اول شیش اوستونه دورته در دیکار بر بر طومانی الوی
 او زینه اشوب اول شیشه دورته لای اوج کوله اول
 شیشی دور ضوضی اوله دیکار اخیر صوم اسلم
 در صیاده و کین طقه اول شیشه اوج رضوضی
 اوله و با صود بر لای اریه صوی و بر اقام صافه
 و بر اوج طکی و بر اوجیت یا غنای بر برینه قانوب
 اوج بر رطه بر قانوب الوکله با القویب اول شیشه
 اوج رضوضی اوله و با صود جو کوه و بر غنای

دستاب بر غنای اوله صوم صومیه بشورم ز کیم
 کما است و در وقت سیرش صغریا غنای قانوب
 صغریا غنای شیشه صوم اریه اول اوله اوج اوله
 اریه دور رضوضی اوله اگر بویش کوکس
 با کار سینه اوله اول توک بویش قانوب
 کوه در الله اوله در هم کوه کوه بر رطل اسکر صوم
 یکی بچورطه ایچنه صغریا غنای الوکله حکم قاج شیره
 در هم کوه اوله بر برک او زینه با یوب اول شیشه
 قانوب صغریا غنایه قانوب بویش الوکله اوستونه
 او زینه رضوضی اوله اگر ایچنه صوم کوه الخ و لای
 جود و کین صغریا غنای بر صغریا غنای اوستونه
 اوج رضوضی اوله اوج رضوضی و با اریه اوله بر اریه
 ستم بر غنای بر اوج اوله بر برینه قانوب اول
 مزمانه که رضوضی اوله سب اگر اریه کجی صوم
 رضوضی و در کولش اوله الوکله در حاله اوله که بر
 اریه اولی بر اسکر بر رطل صوم قویب قانوب اوله
 توک او غنایه قویبه لای قویب اوله بو و در لای صغریا

منقر باغیان و کجند باغیان و طغوز و سرکه بر سینه فتنه
 را بشاه از بر قاف کلاه آنکه در ازینه و نظیره عینه دور از
 اوله و صفت کزانی استی او که آنکه عنونی اولدر که
 نوبی دیکه دیک اوله فاسونخی چکله سوکسویان
 بر افشاه آنکه در معانی اولدر که بر رطل اربه او بی بیم
 رطل نایع باغ بر رطل اسرار کونای صوبیه قار شیدر
 آنکه او کلاه قوی اچکده الکر اچکر الیم بدخارینه
 قوی دیکه اینه اسمی کجشی اولور سه عدلی بی در که
 بیانی کاهل بی در صوبیه بی هود اچکر و باقر باغی
 برع دیکر و انحرابی بودار و فلسی نوتیر اولدر و صوبه
 عنونی بدور که اول یکی او کوندره قلمه اله لور اربه
 او بی سود اینه اولدر که سنه دودنه لاکر شیر لغات
 یاغیه و باکر باغیوه او دور رسه بکر کدر اولدر که
 کونک سون بدخورت قویم روانی او در الی اوله بدخارینه
 ایدر اسمی و صوبه و روشی انه بدخارینه بدخارینه
 قدر کیم کون باغی و برینج اولدی و شکری قار شیدر
 آنکه بدخارینه قوی اولدر که سینه سینه کونک سینه

سوبیه بی بار و استیجان و دور اولدر و دور اولدر
 شیر لغات باغی اولدر که صفر باغی الی الی استیجان
 حفته اربع اولدر برات سکر کلاه و بیدر بر عدله و در عدله
 ریخ اولدر آنکه عنونی اولدر که انحرابی اولدر و نه
 بکری چکلهش اوله و در پرنه و نفسی نیت نیت اوله انحرابی
 بشد و در انحرابی دیکه به آنکه در زمانه اولدر که بر ارب
 آنکه باغی صبه بلبله سینه بر رطل کجند باغیان
 با صفر باغی اچکر رطل صوبیه قلمه و باغی اینه قلمه
 در ما بود بر قاف کوندره حفته اینه لار ما کوندره کوندره
 درع انحرابی اوله و دیکه اینه حفته اولدر عاده او
 سهاک و سینه سوبیه اولدر سرکه اینه اولدر
 بدخارینه قوی لار لاقه حفته اولدر اینه لار لاقه
 بی سینه و سینه صوبیه صوبیه کونک قوی و در کونک
 او بدخارینه قوی بدخارینه لار لاقه کونک بدخارینه
 سینه لار لاقه سینه کونک اوله و دیکه دیکه لار لاقه
 سینه سینه سینه سینه بود که صوبیه کونک و در (لار لاقه)
 حکم صوبیه صوبیه لار لاقه کونک اینه بر رطل لار لاقه

یا علی اذ انزلنا وحیاً وکلیت اول صوره قویه
 بجزه سمیه کریم بر سه بیه کن اوله دخی ارباها
 سوره قناب قناب الباقیه انه صفة اربع اسمیه
 دیگر ارات صفته الله ولسی علی بارادب صوم
 قناب سوریان اکره صفته یعنی کینه مجرب
 بسم الله الرحمن الرحیم حقیر الله بتقی ان غیر دین الله
 یعرف الله اسم حق فی السموات والارض طوعاً
 وکرها والیه ترجعون بسم الله الذی لا یطعم احد
 شیء فی الارض والارضی السماء وهو السميع العليم
 یا عزیز یا عزیز یا عزیز یا الله یا الله یا الله لا اله الا انت
 ان تدیک بقره قالوا اتخذنا هزوا قال
 انزلنا الله ان الکر من الجاهلین یا هو یا من هو
 الکر انوک رایم بر ملا صواغه نوشاد و زعفران
 و درم صوب هر نه را یکی در هم در کوب درت بخش
 اید و بار به صفته قناب صفت اوله و سبب الله
 علمنا شمر بر علقه که انوک ایا قهری شول قدر
 قناب که بر یکی اوله شمشیر و یومری لقا و علمای

بود که سکوت اعجازی قانی با شیوه با قناب
 الاره قد و زبوسک که زواج در ارجح با شفت ال
 بوکت اوله دهه الله و که لاول کوله قناب براد
 قناب قناب اول قناب اربع اوله لاولک با شفته
 برامی نور با سیه صه لاولک بر شفته اول وقت در
 قناب اوله و قناب اربع را با شفته ال اوله ایا قهری
 قناب برامی در هم نوشاد بر بر طل سوره قناب
 بقناب صفت قوی صفت اوله و بار بر طل او علمای
 در بر طل قناب سوره سبک و بر طل قوی صفت
 بر بر نه قناب قناب با هم بر طل و بر طل و کوب
 اول صوره قناب انوک بو علمای قناب قناب قناب
 که در و لرد و در صبا لاولک یکی اویا و علی را شفته
 قناب الاره و دخی بر طل صوبه بر اطلو قوی اوله انوک کونه
 صفت ایه صفت اوله دیگران تعلو و ت با الاله لاولک
 علمای و در که ایا قهری بر کون و در هم و قناب قهری
 بر طل کون و قهری اوله و با شفته قناب اوله نفسان
 قناب اوله علمای بر طل صفت با شفته با هم بر طل

از چنگ قباد و ب انوک باغ غازی به خویه از او کوه دکان
 غنای اوله نعل سمرخان بر علفه که یکم کی انوک
 کوه سنه بود و عوفی در آنکه سفا گوی داور بر سر آن
 انوک درین باغ باغی از انوک دکان کاهن در بر بر بود
 مقدار مقدم نوی بود در آنکه طرز او نشد بود که اول
 باغ غنای کوه را غنای او نشد و عوفی در آن باغ از او کوه
 را غنای او کوه را غنای او نشد و عوفی در آن باغ از او کوه
 اما از انوک سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 کوه سنه بال او اوله نعل انوک که کوه از او کوه
 سینه نشد بود که در آن کوه سینه از او کوه
 در آن کوه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 صلوات عاری بود که انوک در آن کوه سینه از او کوه
 صلوات بود که انوک از او کوه سینه از او کوه
 او کوه سینه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 انوک باغ غنای او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 او کوه سینه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود

بود که اول کوه سینه با غنای او نشد و عوفی در آن باغ از او کوه
 کوه سنه اوله نعل سمرخان بر علفه که یکم کی انوک
 کوه سنه اوله نعل سمرخان بر علفه که یکم کی انوک
 انوک درین باغ باغی از انوک دکان کاهن در بر بر بود
 مقدار مقدم نوی بود در آنکه طرز او نشد بود که اول
 باغ غنای کوه را غنای او نشد و عوفی در آن باغ از او کوه
 را غنای او کوه را غنای او نشد و عوفی در آن باغ از او کوه
 اما از انوک سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 کوه سنه بال او اوله نعل انوک که کوه از او کوه
 سینه نشد بود که در آن کوه سینه از او کوه
 در آن کوه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 صلوات عاری بود که انوک در آن کوه سینه از او کوه
 صلوات بود که انوک از او کوه سینه از او کوه
 او کوه سینه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 انوک باغ غنای او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود
 او کوه سینه از او کوه سینه از او کوه دکان کاهن در بر بر بود

بود که کسی آنگاه طایفه غامسی در صورت واقع اول
 اگر بود بدو ذکر الکی واقع اول در سه اول یعنی جاکوب کس
 لعل این طایفه را در او مکتوب قرار اگر کمتر سه اول آنکه
 طایفه یا با سینه و پنج کشته در یا فو سینه بنام
 اول الف بوله را و بر خا یا غنیمه و با الف فانی بضم
 فانی بضم غنه یا در ده ایچنه نوز و فله را اسما یا نه
 یا در و کیه یا سینه نعلید در پیش او کون صورت
 صافه را و در صفا صفا کون کون که با غای و صام
 صافه می عرفی صافون ایچنه صفا کون که در کون
 اوله اول او در پیش بری طوله در او ایکی کون در صفا
 الله بوشاق کیه با غنیمه را اول آنکه سکر کی
 شیش سه عددی صفا کون که در کون صفا کون در
 وب دورته لریدر ارم اوئی فطی کون صفا کون در
 که در پیش صفا کون صفا کون در کون صفا کون در
 در وب او در زینه در در بر هفت طوله در هم در زنی است
 فانی اله را یا ایکی فخذک اله را فانی آنکه یا غنیمه
 این نشان بود که روزی ششم یا ششمی ششم

صفا کون بود که اول فانی اله را در زینک انزل بود
 صفا کون با غنی فضا در زینک صفا کون بود که در
 یا بشود در او مکتوب کون سه اول آنکه کون صفا
 او در زینه زینک یا بشود در او طایفه فانی یا غنی
 در او فضا کون فضا کون در فضا کون در فضا کون
 در او اول در سه طایفه را کون یا غنی را یا غنی اول
 طایفه بود که در فضا کون فضا کون در فضا کون
 فضا کون اول کون در فضا کون در فضا کون در فضا کون
 صفا کون صفا کون صفا کون در او اول در فضا کون
 تا کون در فضا کون کون در فضا کون در فضا کون
 و ستون کون کون کون در فضا کون در فضا کون
 اگر کمتر سه کون در فضا کون در فضا کون کون کون
 صفا کون در فضا کون در فضا کون فضا کون در او اول
 در او صفا کون کون کون فضا کون در فضا کون در فضا کون
 کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون
 در او کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون
 فضا کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون

حال در بافتن بر روی بر لبه فی الحال سینه او دخی
 نامع رو کوب صد روپ سر کیده نسا روپ رخ بابوب صعی
 بر قاهر دفع اوپ لر زبام نا قدر اولت با عنق بر سی
 بر نجه لبه کبی بدوب اسبجا فکروان بر او زرنه اوپ لر
 اوپ کون در دوپ کیده رخ لغانه نا قدر نو خ دیار کور کور
 نخب این صرب سر کیده فارس روپ انوک با غنه اوپ لر
 بر کون در دوپ کیده رخ لر زبام نا قدر صدوم در دوپ روپ
 دفع اوله فاعل انوک یا نمی دور اوله سیب اعربون
 اوپ مقدان با یک صدوم حکدن با غیر لمجهدن نور و حکون
 اوله در علمای جدوک ای می دوری فریقون او غنون اش
 بر بیه صندید ستر بر زبانی با بونج عاقبتها
 زینت با غنله قشاده لر بر باشی صداسانه دخی قنار
 اسکون بر این قنار نا غنله اوله بر قشاده ایسه صفاه
 کوشه فار شو اسمی دورانه لر و یا یکی لول لوم ضرور
 انجا بر اوپ قشاده لر و کور تین باره غنای و مرور باره
 صوبندل الشمس در هم پی می ای بلونانسه که کور کون قشاده
 یوز الشمس در هم صوبان فارس بر روپ ای کور امانت

وقتیه اوپ دفع ای کور اول کونه لاکین بر صباغ
 ای کور وقتیه ای کور لر بر سی ای کور به واریه صدوم
 نوکی شغیر او لوم مقدر در می می ترک و بر لر نافع اوله
 زبانیات طاهر غنانه او کیده سون فان الله او اوله
 کراته قشاده اوله کیده ربی انوک به رخ قشاده
 صدوم سه هموط صدوم سید و شریع تکلیم یا بش
 او اوله و اول قشاده او سننه اوله نوکی کیده روپ
 اوپ لر اوپ کون در دوپ کیده اگر کتر سه کور ایله لر بر قاج
 کور اوپ کیده اگر انوک صکه بر سی دور که لر صباغ یا
 غنله قشاده ز اوپ (شقانوله فان انوک یا فارغ قنار
 نه کار فی انشار بر لر علمای بود که صدایه غنله
 قشاده لیشویه که غنایت قشاده اوله و اگر بر نشاد رقنا
 در سه ای بود انوک با غنه سوه لر و او زرنه سوزی
 طلومین صدوم روپک با غنله لر اگر اصلانسه انوک
 بر زینک ایچ یا بندله بر انجم طار دك قاله الله لر و بر
 اوپ زرنه اوپ ایچ و بر از صدوم سقوط دی بر انقطعی
 تخمین و بر انوک انوک بد او نگر ی دور که لر بر بر بیه رخ

اول ضربه دونه را در انگشت هر خطه و قول بوبه و شتا
 اوصاف فساد اول توک باغنه باشد را او چگونه دروغ
 از انگشت طاهیه و قمار سرکه بود و منی بر سر سینه قالو
 هر که یکی اول باغنه او در و طار در بود در بر سر
 صیدیه بود را از سرکه در بویایی قار شد بر روی باغنه
 بود از بر قاع کره صکنه در خانه بخورند صند و سینه در
 باغنه خنجر بر باغنه دروغ از برای که خوش اول در
 سکه ایچی بالیده قول بویایی قار شد بر روی هر که یکی
 اول در سکه بوبه تراش ایچ بیده او در اول بیا در مقدار
 سور بر ایچی سسول حکم در سکه اول بیا در او در بیه توکی
 صایر در می تراش اول در بر او در صبا حدنه خوشو غم در
 دروغ در انگشت بیا در او در بیدار در دروغ اول در صکنه حدنه
 اگر سکه در انگشتی البس باغ منار سور هر قفی باغ او
 لور به جان بر اما سکه غائب اول در قور سکه اول بیا در
 باغنی یکی اول در شو به به سینه در صفت توک باغنه
 ضام اول س نشان بود که قیام بود یکی اول در صول نور
 بیا در غلامی بود که در می یکی کره الحام صیدیه نار شوره

قوی از طوری به صیدیه در که اول در می بیا در باغنه یکی
 بیا در هدر از غلیظ از لقیه اول در ضام بود از و در
 اول باغنه که ضام دارد از در خانه اول در لوی بوی
 بر اوت دارد در بیان به بی طول و اوتنه بکر اول توک
 توکی صفا در اول توک نیتنه در دست دور لوی بر شده
 باغنه در بر باغ که بر ایچنه قویب توک بیدنه
 اصه اول اوت قور در و غنچه اول توک ضام قور به
 مجرب در قیام بر غنچه که توک قور می از در
 در او که در نه طار و نه عام این اول طار از شول طار در
 کلور که این اول یکی طار در می این بود فارغی
 انگشت یکی قیام باغنه ایچ باشد باغنه در غنچه
 طار اول در بیا یکی کوزم اول در و بیدار بیا در سلا
 بر به افکار کسینه سب کوز می اول در توک یکی
 توک باغنه ات باغنه در اکادمی اول در شور غلامی
 بود که صا در و زینج و قلبیه در و شاد در بود در کریم
 در سکوت کوفه هر سینه بر در هم بود می در هم سجاده
 اول در نایب در کوب سکوت که نیک صیدیه در غنچه

درهم اوله هر چه از ته باشد با شرف و در هر یک یکی در وقت
 اندک اهل باغ در وقت نماز که هر صبح قور و بجه اندک
 سحر کند قور زین و کرمه و شام مساوت و بوسه بر دست
 رو سینه و صغیر یا غنیمه هفتاد و نه و که در هر یک یکی اوله که
 یکی که صد و صد و بیست و یک بار در نماز و اندر دست و کرمه
 و جام صاف قوی هر روز یک در هم و یک در هم زین
 و اوله در هم سه یا بی بی در هر یک از اینها اوله که
 در هر یک یکی اوله که در هر یک او را شفا بدهد و اگر کسی
 در وقت اوله سه اول صغیر قور و غی از در نه بود
 که در هر یک او را در نماز که با صغیر که کسی باک
 را بچشمه بالی که بی بر اوله و صغیر بقیه بر زنی از اینها
 بقیه از در جام صاف قوی و در غنیمه ای که از اینها
 او سنگ بر نماز و غی بقیه قور و یک و اول صغیر یا غنیمه
 با غنیمه جایز در اول بار در قوی بی قور و کرمه
 و قور و اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله
 بوی در هر یک یکی که به در هر یک از غی بی در هر یک
 در باغ ایچ و اوله اوله اوله غی با کرمه و کرمه و کرمه

و الشمس اوله و در وقت در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 یکی اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 قور و کرمه که در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 در هر یک یکی اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 بعد از این سحر و سحر قوی بقیه با قور و کرمه اوله
 با غنیمه و قور و غنیمه با غنیمه اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 و اینها بقیه اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 یکی قور و غنیمه و با غنیمه اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 سحر اوله که در هر یک یکی صغیر اوله در هر یک یکی در هر یک یکی
 و بعد از این سحر و غنیمه صغیر اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 از قاسمی سوره اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی
 اوله در هر یک یکی که در هر یک یکی اوله در هر یک یکی اوله در هر یک یکی

دو که در که در صومعه قناره بودیم قالیه انکه بود
 زینده قهر کرد نکرده در هم قول عدال و نشو در هم سرکه و از
 در هم کشی شیخی بوغازی قنده در و سوسه را یکی در هم کوی
 قنده را انکه بوغازی قنده را او کوند بری بری اردنجه
 انکه شکم بود کونتر پوره های بیانه قدر کنبه قناره
 و شیر و نماد قناره واسپه روانه هفتاد انکه اول
 ایکی باغنده قناره الکر کتر سه انکه ایکی را کتر سه
 و قناره تقیه و پانزده کوی کو اولی و با با در هر ش هفتاد
 و صمانه تورنی بوداری ایکی صومعه ایکی قناره او
 مقور این لادل قناره ای که ایکی اول انکه کون سه را
 اما انکه نفسی بولانه در نمیه لادل قدر همدایه لیکم
 الت در لیه اول کون بودی و ادت و بر لادیه و بر سیر
 از بر باد سو صیبه اوزب بوغازی قنده ارمقید در سیک
 ضیاء شیخی قاندر شیخی نخکانه قناره شیخی دو کوب سردانه
 اله لرشکر قناره شیخی انکه بوغازی قنده که در با فخر
 سه قناره لادیه قناره هلیله و بینه و امده هر بند اونا
 در هم سفایح و انشامون و تربید اسطوخودوس بشردار هم

دو که در صومعه قناره بودیم و در صومعه ای که در هر
 قناره در اوله هر کویه برین بوغازی قنده را عدال و نشو
 داب الکر کونند بری بد در الیه اسمی کعبه نشاند
 در که قلندی دکنه در و در صفندی اسمی اوله و قناره
 مکنتش اوله علمای بود که اوله اولی و قناره ایران
 و صفندی صفدی برینه قاندر برید ای که کوی را کریم
 بر سه بودی خمبینه اریه اولی قاندر برید و بر سه
 نفسی الیه صومعه کعبه نشاند بود که کون سه در
 و لویج اوزب بود که لادیه اجاز و قناره سست و با
 اشغله در و نادر علمای بود که اندر زنجیر و دهانه شیخی
 صومعه دار بیست قناره ای که قناره بشردار هم دو که
 لادیه کوی ایروند قناره اوزب که دو کوب انکه قاندر برید
 بودیم بودی انکه بوغازی قنده باغله لادیه کون سه
 زنجیر بود بر قناره قنده شیخی عاقر قناره بوغازی قنده
 که در نیت باغله قاندر بود لادیه الیه در و در لادیه
 بود لایم اوزب لادیه دو کوب لادیه لادیه قناره بشردار هم
 نشاند بود او جود در هم دو که ایصغیر باغله قاندر برید

لقره لقره ایله ره کوهه بین انوک به غارینه بر غدن
 بری کونه د کیم خوش واه داس انوک ناکه کوهه
 کوزی اغوش و برنده مسوکه بلبلن کیم زار بریم د کیم
 د جک دوشمش دره انوک در مان اوله که انوک کورینه
 بترش صغیر باغچه قوبه سیم مجرب دوش انوک
 نفسی طو تک نفسیم کوهه ال کربان کوف اوله
 نفس باغی کافور د عطره بر مننه قوی شو لندر
 قارشه که بر برینه تمام قارشه انده کوزه او بر کوز
 کیم او بر کوز انوک دور نه قوی خوش له اگر قیش
 کوف اوله درسه ان کوف باغی کوز و زعفر کز کیم
 او بر کز بر نه قوی باغی یو قار و جکه باغچه خوش
 اوله نفس انوک بر بریم قوی تم فرما جکر کوهه
 زیت باغچه بر غدر و بر هم کیم او بر قار کوهه او بر
 دور نه قوی بلبلن کوهه بر بریم شیش اوله بر باغ
 فر شو قی به نه اوله بر نه باغچه خوش اوله انهاره
 اوله بو باغی ان به سده قانوب بدوش را و خوشی
 ترکه ایع انوک او باغی انهاره اغر لغین بو بار که

باصو مار زفر اغر اغوشی و انوک باغی اغوشی
 و سقاغده و جی صله انده حاصل اولور اگر بریم بریم
 راکیم صوب قورقار اوله بات اعجه اوله صر انوک بلبلن
 انوک بر نه قوی بریمه ایجه کرد انوک
 هیچ ات کیم بریمه و سارنگه قورق دوش خوش
 در بینه صاه له بلبلن باغچه به اگر خوش اوله
 یوب هر یوب انوک قورقار اوله بریمه قورقار اوله
 بر که شمش سوزا جک اصره و کوشش طلقه اوله
 یوب بدلی د لکنه قوی اصره انده بریمه انوک
 صاره خوش کوب انوک قورقار اوله انوک خوش اوله
 باغی باغی و کوب کور نه قوی خوش اوله باغی
 انوک ایجه انوک انوک اوله انوک هر بر
 صالح شایه بر و کیم در که هر و کیم اشیر ایف
 او قورقار اوله باغی انوک و باغی انوک باغی انوک
 بر عظم الذي من ای شی خلقه من نظیره خلقه
 فقیر ثم السبل یسرع دخی انوک انوک بر بلبلن
 رضام قورقار کیم انوک باغی انوک اوله باغی انوک

صاح عقلا عنه برایش او قیب او فرج اول ضریب ترک
 بیع است بود افکار بین الایه بیعت و به اسم من
 فی السموات ومن فی الارض طاعتا و کرها و ظنوا لهم
 بالقدور و الارصال الارات المخلوقات به افیون
 بود اربع اربع اربع اربع اربع اربع اربع اربع
 مستفصل استهوینا و هوینا اذ و فی سلیمان من
 داود او شکی صفا صفا الورد کبر مار اندر کبر سمنین
 سری سری کما لشکر کنگر بر او نزل من القوان
 ما هو شفاء و در حقیقه بر اسباب الذبح اغزله او فحش
 کوه او فرج شدش اوله است ختام اوله فرج
 در لر بر اوت و در بر صفا طبرین دله اول اوله کافر
 فرج و بیب شدش اوله و با طبرین اوله کفر و بیب
 کجه باک قوسکه اوله و با طبرین قوی شدش اوله
 انوار قادی اوله قریب شیشه شیشه شیشه شیشه
 کندی با شیشه دلاب اقلیم طبری دو کن اوله کله
 قوی کدی که مفاکله اوله بر او ز جمله مفاکندی
 اوله کجه اوله شیشه بر باک لقمه سلم بود کرات

سرمه اوله و سه سر کملوات اوله کوه کوه و کوه
 بر لر اوله اکتی کوه در غره و در قریب اریه کوه و کوه
 بر لب کوه کوه هر کوه بر او بر عمیده کوه بر لب اوله
 و فصل الی قدر و در دست و قدر در سه عملی است
 بود که کوه الی قرار و در کوه صفا و الی قرار
 و با شکی اشفا و در دست و کوه بر او کوه و کوه
 کوه بر او و صفا و در کوه اوله کوه و کوه کوه
 اصغر و غنیمت الی بلنور که اوله اسر در کوه بر لب
 قوز اصغر او و الی کله در شیشه و کوه و کوه
 و بر لر و کوه و اوله کوه قوز و کوه و کوه
 اوله کوه طایفه اوله قوز اصغر کوه کوه کوه کوه
 قوز و کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه
 بر لب کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه
 بر لب کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه
 اقیق لر و صر و در صفا و در کوه کوه کوه
 و طرز بود کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه
 کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه

سویله از روضه سوره فی گفته بود نه دو کار
 و اگر طوبانه انوک با طایفه اول و مرسته اول بر توک
 بود و بانه کیک فالیش زله برک باغب رو فایش
 اله کیر مرسته کونه باغیم از منور ایشیم کفی و ایب
 کفی و ایبک کبی تا کم اغوشی بود قار و پور و میسه
 زیرا که انوک در بیسی قورده اولور نیر بود و اگر
 بر بیسی طایفه رو توپ بر عورده مقلد بیسی اول
 بره لوک اولور نیر قورار سه اول طایفه در مال
 اولور سه اول ات در مال قور اوله و الوطوق
 اولور سه ات اولور شویله میسه رو بو عار لیه ر کم
 ات قراب اولیه و اول قور و ز می طایفه در می بی اور
 رینه صارساد و طوشانه بالیسه و شراب و بیورک
 اوله و طو لور نیر می صغیر باغیمه فارشید بر و بر
 یکی کره اور و بر صندل بر م قورال فرقه کونه و کاین
 قور مرسته صغیرس لولش اول و الله اعلم بقراف
 حکیم ایدراسی و صون و دوشی انه بو نیرم ابو عتر
 بود در کل باغی و بر نوح اولی و شکر قورشید بر و بر

انوک بو عار سه قوریه رو کور میسه هر کور اسجالت
 صغیریه بو بال کورنیک ایکن کور و اسجالت رو نیر اولور در هم
 بال ال در هم شرفانه باغی الحیدر هم صغیر باغی اسجالت
 زه صغیریه ایب لرا تم غسته اوله عادت اولور کساید
 سویله اولش سر کینه ازوب بو عار نیر قور بر اولور
 غسته اولیه انوک بر بر نیر او بو شمش قان اولسه
 اول انوک بو غسته قان الله لرا الله صغیر بو عار نیر
 و می بو نیر می بر بر نیر فارشید بر و بر اول قان بر کلور
 بر و بر اسطابوله سر به ای کور کور بود و عار نیر شهر
 در یک کور می بر و بر هم زلیق لی بی شمش صغیر بو عار نیر
 نیر و او بر کجی بر و بر نیر بر هفت بر و کای بو سنال اورک
 او بر هفت بر و کای ای کور لرا الله الله قور نیر اوله انوک
 بو عار نیر او کس و ک اولش نیر بود که ات در تر و بودی
 قر اولور عتر می اوله که بقت بیاد لیر در هم لوی
 قور قر اول عتاب نیر بو فرسناد اریک اید اولی هر
 نیر بر و بر قیام لیر بو لرا شکر قانوب انوک بو نیر
 دو که اول عتر بر دیر صغیر کوی کیش در هم بقت اولی

تحي براد او هر بولوك قناروب سوزه لاسكرو بادم و
 باطنه قناروب اوك بوشنه دو كه لرو هر كوت
 اسجاد صوبينه بويه رخت
 الكتاب يعون الله الملك الوهاب

سورة اعراف

بسم الله الرحمن الرحيم

روايتند انهم يعبر عليه السلامه بحجر و هو على
 الصلوة والسجود زمانه و كلون قدر بغير عليه
 السلام كهدايه بوشه كافي بازيديار البردي بويته
 طاف يار بيله بغيره كيدركه بغير بويته كه انركي
 سكره بويته او بامدي در سون هضر عليه
 السلام ايدي و صلبه اول سوره بنام اندي بركه كه بوي
 هيكلي انركي بوي بركه بقلبه ركيدرميه لرو بويته
 شريف شفي اوك بويته اولور سوره دلده و كوزده
 وادقده و قاي بيه و سكرده و سنجوده و سراجده
 و قول بجه و ظهر قديم و حات شريفه و مجموع بيلار بيه

عنه تمامه صفتيه بوشه بركه كاشنه عابنه بجرده
 اول دعاء شريف هيكلي بورد

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحان الذي سرى عبس لي لومن المسهر الحرام
 الى المسجد الانصبي الذي باركنا صلاه لربه سبحانك
 الذي سخر لنا هذا وما كنا تمقر ان ان يكلنا له
 كفو و البر لقولك يا بصار هم لاسمعد الذكر
 و يقولون انه لحدوت و ما هذا الا ذكر العالمين اللهم
 امضه بهذا الرسل المبارك القوم و المذركت
 عامل هذا السمار من جميع الرقات و العاهات
 و البلاء و العلق و الجذع و الحرام و الوروس و النجم
 و الحميم و الحزم و الظفر و القوتح كوي كهي صم
 و طه و ليس و من و صم عقي و كوي انافتي ذلك
 فاني بيبا و كوي اياك لعبد و اياك لسعيا اللهم
 امضه هذا القوم من العاين و النقرة السالف
 من شر الحين و الرنس و النقر و من السيف و البيم
 و النانه و الحجر و النجم من الامراض المختلفة من شر

صلى الله عليه وسلم
 وعزراي وجملة الفرس والكبرى رضى الله عنهم
 اهدى بجزء ونزل من الفرائد ما هو شفاء وورقة
 للمرضى ولربيع العالمين الرضا ادرهول
 والرفق ارباب الله العلى الهم وسرعة لم تشركك
 الا الله يا الله يا رحمن يا رحيم يا غفار يا سار
 يا صان يا صان يا يدك يا سبحان يا سلطان
 يا ارحم الراحمين والوصف بالذى الجود والكرام
 والكن والبلور والكرام برحمتك يا ارحم الراحمين
 شرح دعاء هبكل الفرس

روايت عن ابي بصير التميمي عن ابي بصير عن ابي بصير
 ابراهيم بن هبكل ان يوقاه رفسه اول ان تهرول
 وكوزن كبريه وهو در ليدردنه ابي اوله سكر ووب
 هاج يا ابي دور ولديه واوغوى اليه وكوزن ك
 ولورند على اوليه وجميعه شقند ابي اوله
 على رضى الله عنه ولذالك بيوتله كبر روى
 على وقال الله وكذا كان ذلك لا يونس بل يونس

دعاء شريف هبكل الفرس

بسم الله الرحمن الرحيم
 اولهم بر وانا فضلنا اكرم مما عملت اربنا انما فهم
 اربنا انكون وذلناها لهم فمنها اكرمهم ومنها
 باكلون وقد اوصيتوا بحالهم وكرامتهم
 تحسب يا قديم يا حك يا قديم يا الله
 اللهم انى اذكره من انى اذكره

ارسطو الارز والفقر الله العظيم
 هم كيم يور عا انا ارب يدى فانت قاب ابي اهدى
 ان يونسه باعلاه هو تعالى اول الخا وصا صدى
 روكلى بلورده وان اردنه يور عفت وجميع اربى
 شربله ابي ابي وسرمد رونه وهو كرا اوانت
 سره كبر صكدر وور وملكه نورته او غر يور وقراميه
 ابي اوله انش وركيه كبريه وانا اوله يور

بسم الله الرحمن الرحيم
 اعقد الفرس والقارس اذى يلقى عليه اهدى كالباب
 منى السحاب خالق الخلق من مراتب الاله

كولفد اوصيا الاموس
 بيارى فاهر يور
 في اليه يسنا الاضاف وركا
 والرحمن

هو اليه المصير واجعل سورة الكحل وسبحك الذي
وما سبرت انت ذرايتك في امر الله وفي اعان الله
وفي حفظ الله وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه
الطيبين وسلم تسليما دائما يا محمد يا خير الانبياء
برحمتهك يا ارحم الراحمين والحمد لله رب العالمين

امير المؤمنين علي بن ابي طالب

عظمتك قد دللتك يا ابي طالب

محمد يا سطو طالع مطاوع قسطها نظميما طيحا يا خير

مرظها عليه على ابن ابي طالب فانها طاماطوطا

فالتاوتك على الله طوطا يا محمد طاهرين يا همد

يا من هو امير المؤمنين حضرت محمد بن ابي طالب

يا ابي طالب يا خير الانبياء يا خير المرسلين

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

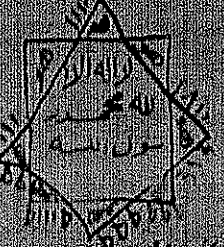
يا محمد يا خير من خلق الله يا محمد يا خير خلق الله

الرسالة على من استقيم ثم يري العزيز العظيم
ثم لتندبر قوما انزلوا باهقهم غافلون وليس
والقول والواقع ابوالله العلي العظيم وليس العظيم
بالله يا شفيع وليس يا محمد يا رب العالمين
هذه رسالتك ارفقت ايدى

هو رسول الله محمد بن عبد الله

ابن ابي طالب الذي اكرمته الله وكرمه

رسوله يا محمد بن عبد الله

قوله ارفقت ايدى

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

يا محمد يا خير من خلق الله

اشانه نامار قوردي عارض اولد بر مشغال
 زعفراني السكي صوبيل انه را ايجور مجرب و اولد
 ايجور قورديك زور جكري يكاه ايله باروب نش اولد
 طوز ايله بشور صوب سرگيه يا نوروب بيه زنا قدر
 صوزي ايجور كلتي بشوروب صوب سرگيه ايله نوروب
 ايروب صوزي اولد بره بر قوج كور سور زنا قدر
 ايجور غايبه مجربر هندستان صوزي قورديك بايا
 ايروب زرم جاوي بر مقدار هوانه دو كوب اولد له
 صوب قورديك بر طنجور به دو شوب زرم جاوي اولد
 صا صوب رض اولد زينه بر كويك بوش طاس قوب
 اول بوش طاس اولد زينه طنجور به مناسب بر طاس
 رض قوب قورديك زينه صوب ايجور ايله صوب اولد
 روب ايجور اولد بردي دفعه بر دك دو كه هر بردي
 دفعه نكرار صوزي صوب قورديك دفعه تمام اولد
 اما مقدار دفع استعمال ايله نسخه اولد صوزي
 صوزيه مقدار اولد ايجور صا صا بود عا باروب
 شامالي ايجور با قوب ايجور ايجور ايجور ايجور

قوب شيخ سعدی رحمه الله علیه در وصفه در اینه
 با غلگنی اوچ کوه قاجی شریفی و اوچ اینه الکرک
 و اوچ کوه ایلد صوفی شریف او قوب بلله ایلدی اینه
 اولد اولد بر عینیه با غلله بقایه الله دفع اولد
 ۱۸۸۷۶۵۴۳۲۱۱۰۹۸۷۶۵۴۳۲۱

۱۸۸۷۶۵۴۳۲۱۱۰۹۸۷۶۵۴۳۲۱	۲۲۹۷۹۱۳۳۵۳۳
۱۸۸۷۶۵۴۳۲۱۱۰۹۸۷۶۵۴۳۲۱	۲۲۹۷۹۱۳۳۵۳۳

اصول و لائق الو بالله العالی العظیم

صوزي ايجور مجرب

عروق نجامه در عینیه فقاه ایلد بره و قورديك
 صا صوب دره بر عهد ايجور ايجور بره صا صوب ايجور
 نش اولد اولد صا صوب ايجور ايجور صا صوب ايجور
 غسل اولد اولد صا صوب ايجور ايجور سور هر نه در لوسر
 اولد سور دفع ايجور با دن الله تعالى مجرب شوب بلله
 بره صوب نش اولد ايجور ايجور ايجور ايجور
 بر لوزنی طرزه سابع باشیم کوب بیاله ان سابع
 کورنی ان شه با قوب بیار کول اولد ايجور ايجور کول

